

Załącznik
do uchwały Nr XVIII/128/2016
Rady Powiatu Puławskiego
z dnia 30 marca 2016 roku

**Powiatowa Strategia
Rozwiązywania Problemów
Społecznych
w Powiecie Puławskim
na lata 2016-2022**

Puławy 2016

SPIS TREŚCI

I	WSTĘP	5
II	PROCEDURA TWORZENIA STRATEGII	5
1.	UWARUNKOWANIA PRAWNO-SYSTEMOWE	5
1.1.	Ustawowe zadania samorządu powiatowego z ustawy o pomocy społecznej i ustawy o wspieraniu rodziny i systemie pieczy zastępczej	6
1.2.	Zadania powiatu w zakresie pomocy osobom niepełnosprawnym	7
1.3.	Zadania powiatu w zakresie przeciwdziałania przemocy w rodzinie oraz ochrony ofiar przemocy w rodzinie	9
1.4.	Zgodność z dokumentami strategicznymi i programowymi Unii Europejskiej	11
1.4.1.	<i>Europa 2020</i>	11
1.4.2.	<i>Europejska strategia w sprawie niepełnosprawności 2010-2020: Odnowione zobowiązanie do budowania Europy bez barier</i>	12
1.4.3.	<i>Regionalny Program Operacyjny Województwa Lubelskiego</i>	12
1.4.4.	<i>Program Operacyjny Wiedza Edukacja Rozwój (PO WER)</i>	13
1.5.	Strategiczne dokumenty krajowe	14
1.6.	Dokumenty strategiczne województwa lubelskiego	14
1.7.	Akty prawne stanowiące podstawę działań strategicznych	15
2.	METODYKA PRAC NA STRATEGIĄ	16
III	SPOŁECZNO-GOSPODARCZE UWARUNKOWANIA STRATEGII	18
1.	CHARAKTERYSTYKA POWIATU PUŁAWSKIEGO	18
2.	CHARAKTERYSTYKA GMIN POWIATU PUŁAWSKIEGO	19
3.	PODMIOTY GOSPODARCZE	23
4.	POZIOM ŻYCIA LUDNOŚCI	26
5.	SYTUACJA RODZIN W POWIECIE	29
6.	ZASOBY I WARUNKI MIESZKANIOWE	29
7.	INFRASTRUKTURA, TRANSPORT I KOMUNIKACJA	31
8.	OCHRONA ŚRODOWISKA	33
9.	RYNEK PRACY	34

10.	OCHRONA ZDROWIA.....	35
11.	EDUKACJA I WYCHOWANIE.....	37
12.	SPORT I REKREACJA.....	38
13.	KULTURA	40
14.	ORGANIZACJE POZARZĄDOWE	42
15.	BEZPIECZEŃSTWO PUBLICZNE	44
16.	PROGNOZA DEMOGRAFICZNA.....	46
17.	CHARAKTERYSTYKA SYSTEMU POMOCY SPOŁECZNEJ.....	50
IV	DIAGNOZA SYTUACJI SPOŁECZNEJ W POWIECIE PUŁAWSKIM.....	55
1.	DANE O SYTUACJI DEMOGRAFICZNEJ I SPOŁECZNEJ.....	55
2.	POWODY UDZIELENIA POMOCY SPOŁECZNEJ W GMINACH POWIATU PUŁAWSKIEGO	55
2.1.	Ubóstwo	58
2.2.	Bezrobocie	60
2.3.	Bezradność w sprawach opiekuńczo-wychowawczych i prowadzeniu gospodarstwa domowego	61
2.4.	Niepełnosprawność, długotrwała i ciężka choroba oraz starzenie się społeczeństwa	63
2.5.	Ochrona macierzyństwa i wielodzietności	65
2.6.	Alkoholizm	66
2.7.	Przemoc w rodzinie	67
2.8.	Zdarzenia losowe i sytuacje kryzysowe	68
2.9.	Narkomania	69
2.10.	Sieroctwo.....	71
3.	CHARAKTERYSTYKA I ANALIZA PIECZY ZASTĘPCZEJ W POWIECIE W LATACH 2012- 2014.....	72
3.1.	Rodzinne formy pieczy zastępczej.....	72
3.2.	Organizator rodzinnej pieczy zastępczej	75
3.3.	Świadczenia dla rodzinnych form pieczy zastępczej	78

3.4.	Powiatowy Program Rozwoju Pieczy Zastępczej w Powiecie Puławskim na lata 2015-2017.....	80
3.5.	Instytucjonalne formy pieczy zastępczej.....	81
3.6.	Dalsza standaryzacja Placówki Opiekuńczo-Wychowawczej im. Marii Konopnickiej w Puławach.....	81
3.7.	Usamodzielnianie pełnoletnich wychowanków pieczy zastępczej	84
3.8.	Mieszkanie chronione	86
4.	SYTUACJA OSÓB NIEPEŁNOSPRAWNYCH.....	87
5.	DIAGNOZA ZJAWISKA PRZEMOCY W RODZINIE NA TERENIE POWIATU PUŁAWSKIEGO	104
6.	BEZROBOCIE	114
7.	SYTUACJA OSÓB STARSZYCH.....	117
V	ANALIZA SWOT.....	119
VI	WIZJA PSRPS.....	121
VII	MISJA PSRPS.....	121
VIII	CEL GŁÓWNY I CELE STRATEGICZNE PSRPS.....	121
1.	CEL GŁÓWNY	122
2.	CELE STRATEGICZNE	122
3.	KIERUNKI DZIAŁAŃ	123
IX	HARMONOGRAM WDRAŻANIA STRATEGII	128
X	WDRAŻANIE, MONITOROWANIE, EWALUACJA STRATEGII	131
XI	PROCEDURA ZMIANY STRATEGII	133
XII	ZAKOŃCZENIE.....	133
XIII	SPIS TABEL.....	135
XIV	SPIS WYKRESÓW	138

I WSTĘP

W warunkach demokracji i samorządności kształtowanie rzeczywistości lokalnej jest sprawą wszystkich mieszkańców danego terenu. Problemy społeczne dotyczą w równym stopniu całej lokalnej społeczności, więc proces ich identyfikowania, rozwiązywania i oceny efektów nie może przebiegać bez udziału i aktywności tejże społeczności. Jednocześnie należy pamiętać o tych, którzy z różnych - indywidualnych lub społecznych - przyczyn nie są w stanie samodzielnie zadbać o swój los; wszyscy jesteśmy odpowiedzialni za zapewnienie im godnego poziomu życia i zapobieganie wykluczeniu społecznemu.

Rolą władz samorządowych jest wspieranie aktywności mieszkańców w rozwiązywaniu problemów społecznych przy wykorzystaniu potencjału instytucji i organizacji oraz zawieranie partnerstw na rzecz szeroko rozumianego rozwoju.

Obowiązek opracowania niniejszego dokumentu wynika z art. 19 ustawy z dnia 12 marca 2004 r. o pomocy społecznej (t. j. Dz. U. z 2015 r. poz. 163 ze zm.), który w ramach zadań własnych nakłada na powiat obowiązek „*opracowania i realizacji powiatowej strategii rozwiązywania problemów społecznych, ze szczególnym uwzględnieniem programów pomocy społecznej, wspierania osób niepełnosprawnych i innych, których celem jest integracja osób i rodzin z grup szczególnego ryzyka – po konsultacji z właściwymi terytorialnie gminami*”.

II PROCEDURA TWORZENIA STRATEGII

1. UWARUNKOWANIA PRAWNO-SYSTEMOWE

Zgodnie z ustawą o samorządzie powiatowym, powiat realizuje określone zadania publiczne. Pomoc społeczną w powiecie, zgodnie z ustawą o pomocy społecznej, świadczą wyspecjalizowane instytucje, tj. ośrodki pomocy społecznej podległe władzom gmin oraz, od 01.01.1999 r., powiatowe centra pomocy rodzinie - jednostki podległe władzom powiatu. Ustawa przypisuje tym instytucjom określone kompetencje realizowane w postaci zadań własnych samorządu gminnego i powiatowego oraz zadań zleconych samorządom przez administrację rządową.

1.1. Ustawowe zadania samorządu powiatowego z ustawy o pomocy społecznej i ustawy o wspieraniu rodziny i systemie pieczy zastępczej

Do podstawowych zadań powiatu z zakresu pomocy społecznej należy:

- 1) opracowanie i realizacja powiatowej strategii rozwiązywania problemów społecznych, ze szczególnym uwzględnieniem programów pomocy społecznej, wspierania osób niepełnosprawnych i innych, których celem jest integracja osób i rodzin z grup szczególnego ryzyka -po konsultacji z właściwymi terytorialnie gminami;
- 2) prowadzenie specjalistycznego poradnictwa;
- 3) organizowanie opieki w rodzinach zastępczych, udzielanie pomocy pieniężnej na częściowe pokrycie kosztów utrzymania umieszczonych w nich dzieci oraz wypłacanie wynagrodzenia z tytułu pozostawania w gotowości przyjęcia dziecka albo świadczonej opieki i wychowania niespokrewnionym z dzieckiem zawodowym rodzinom zastępczym;
- 4) zapewnienie opieki i wychowania dzieciom całkowicie lub częściowo pozbawionym opieki rodziców, w szczególności przez organizowanie i prowadzenie ośrodków adopcyjno-opiekuńczych, placówek opiekuńczo-wychowawczych dla dzieci i młodzieży, w tym placówek wsparcia dziennego o zasięgu ponadgminnym, a także tworzenie i wdrażanie programów pomocy dziecku i rodzinie;
- 5) pokrywanie kosztów utrzymania dzieci z terenu powiatu, umieszczonych w całodobowych placówkach opiekuńczo-wychowawczych i w rodzinach zastępczych, również na terenie innego powiatu;
- 6) przyznawanie pomocy pieniężnej na usamodzielnienie oraz na kontynuowanie nauki osobom opuszczającym całodobowe placówki opiekuńczo-wychowawcze typu rodzinnego i socjalizacyjnego, domy pomocy społecznej dla dzieci i młodzieży niepełnosprawnej intelektualnie, domy dla matek z małoletnimi dziećmi i kobiet w ciąży, rodziny zastępcze oraz schroniska dla nieletnich, zakłady poprawcze, specjalne ośrodki szkolno-wychowawcze, specjalne ośrodki wychowawcze, młodzieżowe ośrodki socjoterapii zapewniające całodobową opiekę lub młodzieżowe ośrodki wychowawcze;
- 7) pomoc w integracji ze środowiskiem osób mających trudności w przystosowaniu się do życia, młodzieży opuszczającej całodobowe placówki opiekuńczo-wychowawcze typu rodzinnego i socjalizacyjnego, domy pomocy społecznej dla dzieci i młodzieży niepełnosprawnych intelektualnie, domy dla matek z małoletnimi dziećmi i kobiet w ciąży, rodziny zastępcze oraz schroniska dla nieletnich, zakłady poprawcze, specjalne ośrodki szkolno-wychowawcze, specjalne ośrodki wychowawcze, młodzieżowe ośrodki

socjoterapii zapewniające całodobową opiekę lub młodzieżowe ośrodki wychowawcze, mających braki w przystosowaniu się;

- 8) pomoc cudzoziemcom, którzy uzyskali w Rzeczypospolitej Polskiej status uchodźcy lub ochronę uzupełniającą, mającym trudności w integracji ze środowiskiem;
- 9) prowadzenie i rozwój infrastruktury domów pomocy społecznej o zasięgu ponadgminnym oraz umieszczanie w nich skierowanych osób;
- 10) prowadzenie mieszkań chronionych dla osób z terenu więcej niż jednej gminy oraz powiatowych ośrodków wsparcia, w tym domów dla matek z małoletnimi dziećmi i kobiet w ciąży, z wyłączeniem środowiskowych domów samopomocy i innych ośrodków wsparcia dla osób z zaburzeniami psychicznymi;
- 11) prowadzenie ośrodków interwencji kryzysowej;
- 12) udzielanie informacji o prawach i uprawnieniach;
- 13) szkolenie i doskonalenie zawodowe kadr pomocy społecznej z terenu powiatu;
- 14) doradztwo metodyczne dla kierowników i pracowników jednostek organizacyjnych pomocy społecznej z terenu powiatu;
- 15) podejmowanie innych działań wynikających z rozeznaczonych potrzeb, w tym tworzenie i realizacja programów osłonowych.

Do zadań z zakresu administracji rządowej realizowanych przez powiat należy:

- 1) pomoc cudzoziemcom, którzy uzyskali w Rzeczypospolitej Polskiej status uchodźcy lub ochronę uzupełniającą w zakresie indywidualnego programu integracji oraz opłacanie za te osoby składek na ubezpieczenie zdrowotne określonych w przepisach o powszechnym ubezpieczeniu w Narodowym Funduszu Zdrowia;
- 2) prowadzenie i rozwój infrastruktury ośrodków wsparcia dla osób z zaburzeniami psychicznymi;
- 3) realizacja zadań wynikających z rządowych programów pomocy społecznej, mających na celu ochronę poziomu życia osób, rodzin i grup społecznych oraz rozwój specjalistycznego wsparcia.

1.2. Zadania powiatu w zakresie pomocy osobom niepełnosprawnym

Zadania obejmujące zakres pomocy osobom niepełnosprawnym określone zostały w ustawie z dnia 27 sierpnia 1997 r. o rehabilitacji zawodowej i społecznej oraz zatrudnianiu osób niepełnosprawnych (Dz. U. z 2011 r. Nr 127 poz. 721 ze zm.).

Do zadań powiatu należy:

- 1) opracowywanie i realizacja (zgodnych z powiatową strategią dotyczącą rozwiązywania problemów społecznych) powiatowych programów działań na rzecz osób niepełnosprawnych w zakresie:
 - rehabilitacji społecznej,
 - rehabilitacji zawodowej i zatrudniania,
 - przestrzegania praw osób niepełnosprawnych;
- 2) współpraca z instytucjami administracji rządowej i samorządowej w opracowywaniu i realizacji programów;
- 3) podejmowanie działań zmierzających do ograniczenia skutków niepełnosprawności;
- 4) współpraca z organizacjami pozarządowymi i fundacjami działającymi na rzecz osób niepełnosprawnych w zakresie rehabilitacji społecznej i zawodowej tych osób;
- 5) finansowanie z Funduszu PFRON wydatków na instrumenty lub usługi rynku pracy określone w ustawie o promocji, w odniesieniu do osób niepełnosprawnych zarejestrowanych jako poszukujące pracy niepozostające w zatrudnieniu;
- 6) dofinansowywanie:
 - uczestnictwa osób niepełnosprawnych i ich opiekunów w turnusach rehabilitacyjnych,
 - sportu, kultury, rekreacji i turystyki osób niepełnosprawnych,
 - zaopatrzenia w sprzęt rehabilitacyjny, przedmioty ortopedyczne i środki pomocnicze przekazywane osobom niepełnosprawnym,
 - likwidacji barier architektonicznych, w komunikowaniu się i technicznych, w związku z indywidualnymi potrzebami osób niepełnosprawnych,
 - rehabilitacji dzieci i młodzieży;
- 7) dofinansowywanie kosztów tworzenia i działania warsztatów terapii zajęciowej;
- 8) pośrednictwo pracy i poradnictwo zawodowe dla osób niepełnosprawnych, ich przeszkolenie oraz przekwalifikowanie;
- 9) przyznanie środków na podjęcie działalności gospodarczej, rolniczej, albo na wniesienie wkładu do spółdzielni socjalnej;
- 10) zwrot kosztów przystosowania stanowiska pracy dla osób niepełnosprawnych, stosownie do potrzeb wynikających z ich niepełnosprawności;
- 11) szkolenie osób niepełnosprawnych;
- 12) dofinansowanie oprocentowania kredytu bankowego.

Zadania powiatu z zakresu rehabilitacji zawodowej są realizowane przez Powiatowy Urząd Pracy w Puławach, natomiast zadania powiatu dotyczące rehabilitacji społecznej realizuje Powiatowe Centrum Pomocy Rodzinie w Puławach. Podmioty te są jednostkami organizacyjnymi powiatu, realizującymi jego ustawowe obowiązki odpowiednio w obszarach rehabilitacji zawodowej i społecznej osób niepełnosprawnych oraz przeciwdziałania bezrobociu i aktywizacji lokalnego rynku pracy.

1.3. Zadania powiatu w zakresie przeciwdziałania przemocy w rodzinie oraz ochrony ofiar przemocy w rodzinie

Zadania powiatu obejmujące zakres pomocy osobom dotkniętym przemocą w rodzinie określone zostały między innymi w ustawie z dnia 29 lipca 2005 r. o przeciwdziałaniu przemocy w rodzinie (Dz. U. z 2015 r. poz.1390).

Do zadań powiatu należy:

- 1) opracowanie i realizacja powiatowego programu przeciwdziałania przemocy w rodzinie oraz ochrony ofiar przemocy w rodzinie;
- 2) opracowanie i realizacja programów służących działaniom profilaktycznym mającym na celu udzielenie specjalistycznej pomocy, zwłaszcza w zakresie promowania i wdrożenia prawidłowych metod wychowawczych w stosunku do dzieci w rodzinach zagrożonych przemocą w rodzinie;
- 3) zapewnienie osobom dotkniętym przemocą w rodzinie miejsc w ośrodkach interwencji kryzysowej.

Do zadań z zakresu administracji rządowej realizowanych przez powiat należy:

- 1) tworzenie i prowadzenie specjalistycznych ośrodków wsparcia dla ofiar przemocy w rodzinie;
- 2) opracowanie i realizacja programów oddziaływań korekcyjno-edukacyjnych dla osób stosujących przemoc w rodzinie.

Wymienione zadania samorządu powiatowego, pojmowane szeroko i perspektywicznie jako działania na rzecz dobra ogółu lokalnej społeczności, w które powinni włączać się solidarnie wszyscy obywatele, stanowią tło Powiatowej Strategii Rozwiązywania Problemów Społecznych w Powiecie Puławskim na lata 2016-2022.

Niniejszy dokument został opracowany przez Zespół powołany uchwałą nr 142/2015 Zarządu Powiatu Puławskiego z dnia 7 lipca 2015 r. w sprawie powołania Zespołu do spraw opracowania Powiatowej Strategii Rozwiązywania Problemów Społecznych dla Powiatu Puławskiego na lata 2016-2022 w składzie:

1. Leszek Gorgol – Członek Zarządu Powiatu Puławskiego, Przewodniczący Zespołu.
2. Elżbieta Sere dyn – podsekretarz stanu w Ministerstwie Pracy i Polityki Społecznej, radna Rady Powiatu Puławskiego.
3. Lidia Twardowska - radna Rady Powiatu Puławskiego.
4. Anna Połowska – kierownik Wydziału Zdrowia, Spraw Społecznych i Obywatelskich Starostwa Powiatowego w Puławach.
5. Lech Piekarcz – dyrektor Placówki Opiekuńczo-Wychowawczej im. Marii Konopnickiej w Puławach.
6. Dorota Walencik – kierownik Warsztatu Terapii Zajęciowej w Puławach, ul. 6 Sierpnia 20.
7. Agata Frączek – kierownik Warsztatu Terapii Zajęciowej w Puławach, ul. Wróblewskiego 21.
8. Magdalena Stasiak-Toruń – kierownik Warsztatu Terapii Zajęciowej w Nałęczowie.
9. Anna Szarpak – dyrektor Środowiskowego Domu Samopomocy w Górze Puławskiej.
10. Andrzej Czarnecki – dyrektor Specjalnego Ośrodka Szkolno-Wychowawczego w Puławach.
11. Danuta Ogłóza – dyrektor Specjalnego Ośrodka Szkolno-Wychowawczego w Kęble.
12. Krzysztof Gumieniak – dyrektor Powiatowego Urzędu Pracy w Puławach.
13. Barbara Kryk – przedstawiciel Powiatowej Społecznej Rady ds. Osób Niepełnosprawnych w Puławach.
14. Dariusz Perszko – dyrektor Poradni Psychologiczno-Pedagogicznej w Puławach.
15. Małgorzata Suszek-Zawadzka – dyrektor Powiatowego Centrum Pomocy Rodzinie w Puławach.
16. Marta Mazur – stanowisko ds. strategii i programów pomocy społecznej w Powiatowym Centrum Pomocy Rodzinie w Puławach.
17. Elwira Majewska – kierownik Zespołu ds. pieczy zastępczej i świadczeń w Powiatowym Centrum Pomocy Rodzinie w Puławach.
18. Dorota Daniłóś-Sobczak – kierownik Poradni Rodzinnej i Ośrodka Interwencji Kryzysowej w Powiatowym Centrum Pomocy Rodzinie w Puławach.

19. Tomasz Szymański – p.o. kierownika Zespołu ds. rehabilitacji społecznej osób niepełnosprawnych w Powiatowym Centrum Pomocy Rodzinie w Puławach.

Tło Strategii stanowią założenia polityki społecznej zawarte w dokumentach strategicznych obowiązujących na poziomie europejskim, ogólnopolskim i samorządowym, pojmowane szeroko i perspektywicznie jako działania na rzecz dobra ogółu społeczności lokalnej, w które – zgodnie z zasadą partycypacji społecznej – powinni się włączać mieszkańcy powiatu puławskiego.

Zawarte w Strategii programy adresowane są do najsłabszych grup społecznych (w oparciu o diagnozę sytuacji w powiecie), a różnorodność instytucji i środowisk wymienionych wśród realizatorów poszczególnych zadań ma sprzyjać efektywności przedsięwzięć.

Uchwalenie Strategii w takim kształcie umożliwia ubieganie się o środki zewnętrzne, m.in. ze środków europejskich w perspektywie finansowej 2014-2020.

Powiatowa Strategia Rozwiązywania Problemów Społecznych w Powiecie Puławskim na lata 2016-2022 jest spójna z dokumentami strategicznymi z zakresu polityki społecznej, przygotowanymi na poziomie europejskim, wojewódzkim i powiatowym.

1.4. Zgodność z dokumentami strategicznymi i programowymi Unii Europejskiej

1.4.1. EUROPA 2020

Europa 2020 jest strategią gospodarczą Unii Europejskiej zastępującą Strategię Lizbońską. Nowe wyzwania, takie jak światowy kryzys finansowy, zmusiły Europę do redefinicji zarówno celów, jak i instrumentów wspierających rozwój gospodarczy.

Strategia Europa 2020 ogniskuje się wokół trzech powiązanych ze sobą priorytetów:

1. *Rozwój inteligentny* (rozwój gospodarki opartej na wiedzy i innowacji).
2. *Rozwój zrównoważony* (wspieranie gospodarki efektywniej korzystającej z zasobów, bardziej przyjaznej środowisku i bardziej konkurencyjnej).
3. *Rozwój sprzyjający włączeniu społecznemu* (wspieranie gospodarki o wysokim poziomie zatrudnienia, zapewniającej spójność społeczną i terytorialną).

Dla realizacji priorytetów i celów przygotowano siedem inicjatyw flagowych (projektów przewodnich), z czego kluczowymi dla polityki społecznej są trzy: Mobilna Młodzież, Program na rzecz nowych umiejętności i miejsc pracy i Europejski program walki z ubóstwem.

1.4.2. EUROPEJSKA STRATEGIA W SPRAWIE NIEPEŁNOSPRAWNOŚCI 2010-2020: ODNOWIONE ZOBOWIĄZANIE DO BUDOWANIA EUROPY BEZ BARIER

Ogólnym celem Strategii jest zwiększenie możliwości osób niepełnosprawnych tak, aby mogły one w pełni korzystać ze swoich praw i uczestniczyć w życiu społecznym oraz w europejskiej gospodarce, zwłaszcza dzięki jednolitemu rynkowi. Osiągnięcie tych celów i skuteczne wprowadzenie w życie Konwencji ONZ w całej UE wymaga spójnych działań. Strategia określa działania, które na poziomie UE mają uzupełniać działania krajowe i wyznacza mechanizmy potrzebne do wdrożenia Konwencji ONZ na poziomie Unii Europejskiej, także w obrębie instytucji UE. Strategia określa także wsparcie, jakiego wymagają dotacje, badania naukowe, kampanie informacyjne, opracowywanie statystyk i gromadzenie danych.

Eliminowanie barier znajduje się w centrum strategii. Komisja określiła osiem podstawowych obszarów działania: Dostępność, Uczestnictwo, Równość, Zatrudnienie, Kształcenie i szkolenie, Ochrona socjalna, Zdrowie i Działania zewnętrzne. Powyższe obszary wybrano ze względu na ich potencjał dla osiągnięcia ogólnych celów strategii i Konwencji ONZ, powiązanych dokumentów politycznych instytucji UE oraz Rady Europy, a także wyników planu działania UE na rzecz osób niepełnosprawnych na lata 2003-2010 i konsultacji z państwami członkowskimi, zainteresowanymi stronami i obywatelami.

1.4.3. REGIONALNY PROGRAM OPERACYJNY WOJEWÓDZTWA LUBELSKIEGO

Z Regionalnego Programu Operacyjnego Województwa Lubelskiego finansowane są różnorodne projekty. W zależności od specyfiki danego rodzaju wsparcia określono, kto dokładnie może z niego skorzystać.

Grupy podmiotów, które mogą występować o dotacje z Regionalnego Programu dla województwa Lubelskiego:

1. Mikro, małe i średnie przedsiębiorstwa.
2. Jednostki samorządu terytorialnego.
3. Służby publiczne inne niż administracja.
4. Instytucje ochrony zdrowia.
5. Instytucje wspierające biznes.
6. Instytucje nauki i edukacji.
7. Partnerstwa.
8. Przedsiębiorstwa realizujące cele publiczne.

9. Organizacje społeczne i związki wyznaniowe.

Z funduszy europejskich mogą korzystać również osoby, instytucje lub grupy społeczne, które nie ubiegają się bezpośrednio o dotację, ale mogą brać udział w projektach, na które wsparcie uzyskał inny podmiot, instytucja itp. W ten sposób można wziąć udział np. w szkoleniach, kursach, studiach, starać się o usługę rozwojową dla firmy lub dofinansowanie czy pożyczkę na założenie działalności gospodarczej.

Tego rodzaju projekty kierowane są przede wszystkim do:

- 1) osób bezrobotnych i długotrwale bezrobotnych;
- 2) osób do 25. roku życia;
- 3) osób w wieku 50+;
- 4) mam wracających na rynek pracy po urodzeniu i wychowaniu dzieci;
- 5) osób niepełnosprawnych;
- 6) mieszkańców mniejszych miejscowości;
- 7) właścicieli i pracowników przedsiębiorstw.

1.4.4. PROGRAM OPERACYJNY WIEDZA EDUKACJA ROZWÓJ (PO WER)

Priorytety PO WER to:

1. Osoby młode na rynku pracy – alokacja EFS i specjalna linia budżetowa 1757 mln euro: realizacja działań skierowanych do bezrobotnych osób młodych w wieku 15-29 (w szczególności tych, którzy nie uczestniczą w kształceniu i szkoleniu, tzw. młodzież NEET), które przyczyniają się do ich aktywizacji zawodowej oraz poprawy sytuacji na rynku pracy.
2. Efektywne polityki publiczne dla rynku pracy, gospodarki i edukacji – alokacja EFS 739 mln euro: wdrożenie reform systemów i struktur w wybranych obszarach polityk publicznych, kluczowych z punktu widzenia strategii Europa 2020 i krajowych programów reform.
3. Szkolnictwo wyższe dla gospodarki i rozwoju – alokacja EFS 1056 mln euro: wspieranie jakości, skuteczności i otwartości szkolnictwa wyższego jako instrumentu budowy gospodarki opartej o wiedzę.
4. Innowacje społeczne i współpraca ponadnarodowa – alokacja EFS 670 mln euro: realizacja działań nietypowych, innowacyjnych, ponadnarodowych, prowadzących do wypracowania rozwiązań w celu ich przetestowania przed przejściem do fazy

wdrożenia, które w większości przypadków będzie miało miejsce na poziomie regionalnym, a także realizacja programów w zakresie mobilności ponadnarodowej.

5. Wsparcie dla obszaru zdrowia – alokacja EFS 301 mln euro: m.in. działania dotyczące wdrożenia i rozwoju programów profilaktycznych w zakresie chorób negatywnie wpływających na zasoby pracy, dedykowanych osobom w wieku aktywności zawodowej oraz wdrożenie działań projakościowych i rozwiązań organizacyjnych w systemie ochrony zdrowia ułatwiających dostęp do niedrogich, trwałych oraz wysokiej jakości usług zdrowotnych;
6. Pomoc techniczna – alokacja EFS 164 mln euro.

1.5. Strategiczne dokumenty krajowe

1. Strategia Rozwoju Kraju 2020.
2. Krajowy Program Przeciwdziałania Przemocy w Rodzinie na lata 2014-2020.
3. Krajowy Program Przeciwdziałania Ubóstwu i Wykluczeniu Społecznemu 2020.
4. Strategia Rozwoju Kapitału Ludzkiego 2020.
5. Strategia Rozwoju Kapitału Społecznego 2020.
6. Strategia Rozwoju Społeczno-Gospodarczego Polski Wschodniej do roku 2020.

1.6. Dokumenty strategiczne województwa lubelskiego

1. Strategia Rozwoju Województwa Lubelskiego na lata 2014-2020.
2. Strategia Polityki Społecznej Województwa Lubelskiego na lata 2014-2020.
3. Wojewódzki Program Przeciwdziałania Przemocy w Rodzinie na lata 2014-2016.
4. Wojewódzki Program na Rzecz Osób Starszych na lata 2013 – 2015.
5. Program wyrównywania szans osób niepełnosprawnych, przeciwdziałania ich wykluczeniu społecznemu oraz pomocy w realizacji zadań na rzecz zatrudniania osób niepełnosprawnych.
6. Wojewódzki Program poszerzania, zróżnicowania i unowocześniania pomocy i oparcia społecznego dla osób z zaburzeniami psychicznymi w zakresie pomocy: bytowej, mieszkaniowej, stacjonarnej, samopomocy środowiskowej.
7. Wojewódzki Program Wspierania Rodziny i Systemu Pieczy Zastępczej w Województwie Lubelskim na lata 2014-2020.

8. Wieloletni regionalny plan działań na rzecz promocji i upowszechniania ekonomii społecznej oraz rozwoju instytucji sektora ekonomii społecznej i jej otoczenia w województwie lubelskim na lata 2013-2020.

1.7. Akty prawne stanowiące podstawę działań strategicznych

- 1) ustawa z dnia 12 marca 2004 r. o pomocy społecznej (Dz. U. z 2015 r. poz. 163 ze zm.) wraz z aktami wykonawczymi,
- 2) ustawa z dnia 5 czerwca 1998 r. o samorządzie powiatowym (Dz. U. z 2015 r. poz. 1445 ze zm.),
- 3) ustawa z dnia 27 sierpnia 1997 o rehabilitacji zawodowej i społecznej oraz zatrudnianiu osób niepełnosprawnych (Dz. U. z 2011 r. Nr 127 poz. 721 ze zm.) wraz z aktami wykonawczymi,
- 4) ustawa z dnia 9 czerwca 2011 r. o wspieraniu rodziny i systemie pieczy zastępczej (Dz. U. z 2015 r. poz. 332 ze zm.),
- 5) ustawa z dnia 19 sierpnia 1994 r. o ochronie zdrowia psychicznego (Dz. U. z 2011 r. Nr 231, poz. 1375 ze zm.) wraz z aktami wykonawczymi,
- 6) ustawa z dnia 26 października 1982 r. o wychowaniu w trzeźwości i przeciwdziałaniu alkoholizmowi (Dz. U. z 2015 r. poz. 1286 ze zm.) wraz z aktami wykonawczymi,
- 7) ustawa z dnia 29 lipca 2005 r. o przeciwdziałaniu narkomani (Dz. U. z 2012 r. poz. 124 ze zm.) wraz z aktami wykonawczymi,
- 8) ustawa z dnia 29 lipca 2005 r. o przeciwdziałaniu przemocy w rodzinie (Dz. U. z 2015 r. poz. 1390) wraz z aktami wykonawczymi,
- 9) ustawa z dnia 20 kwietnia 2004 r. o promocji zatrudnienia i instytucjach rynku pracy (Dz. U. z 2015 r. poz. 149 ze zm.) wraz z aktami wykonawczymi,
- 10) ustawa z dnia 13 czerwca 2003 r. o zatrudnieniu socjalnym (Dz. U. z 2011 r. Nr 43, poz. 225 ze zm.) wraz z aktami wykonawczymi,
- 11) ustawa z dnia 24 kwietnia 2003 r. o działalności pożytku publicznego i o wolontariacie (Dz. U. z 2014 r. poz. 1118 ze zm.) wraz z aktami wykonawczymi,
- 12) ustawa o świadczeniach rodzinnych (Dz. U. z 2015 r. poz. 114 ze zm.) wraz z aktami wykonawczymi,

- 13) ustawa z dnia 25 lutego 1964 r. Kodeks rodzinny i opiekuńczy (Dz. U. z 2015 r. poz. 2082 ze zm.),
- 14) ustawa z dnia 14 czerwca 1960 r. Kodeks postępowania administracyjnego (Dz. U. z 2016 r. poz.23) wraz z aktami wykonawczymi,
- 15) ustawa z dnia 7 września 1991 r. o systemie oświaty (Dz. U. z 2015 r. poz. 2156 ze zm.) wraz z aktami wykonawczymi,
- 16) ustawa z dnia 27 sierpnia 2004 r. o świadczeniach opieki zdrowotnej finansowanych ze środków publicznych (Dz. U. z 2015 r. poz. 581 ze zm.) wraz z aktami wykonawczymi.

2. METODYKA PRAC NA STRATEGIĄ

W pracach nad Strategią przyjęto metodę partycypacyjną; jej wybór pozwala na włączenie w proces tworzenia dokumentu reprezentantów społeczności lokalnej.

Za wyborem tej metody przemawia przeświadczenie, że poszczególne problemy społeczne najlepiej zidentyfikują i zdiagnozują przedstawiciele instytucji działających w danym obszarze. Oni również posiadają wiedzę na temat specyfiki, skali i dynamiki bliskich im zawodowo problemów oraz kompetencje do planowania sposobów ich rozwiązywania i niwelowania.

W procesie diagnozowania, a zwłaszcza wdrażania Strategii ważną rolę przypisać należy „trzeciemu sektorowi”. Organizacje pozarządowe działające statutowo w obszarze pomocy społecznej - jako przedstawiciele społeczności lokalnej, podmiot, a zarazem odbiorców programów i działań strategicznych - uznano za ważnego partnera w pracach nad Strategią.

W celu włączenia partnerów lokalnych w tworzenie Strategii przeprowadzono konsultacje w zakresie diagnozowania problemów oraz określenia potrzeb i celów z:

- przedstawicielami samorządu terytorialnego,
- przedstawicielami organizacji pozarządowych statutowo działających w obszarze problematyki społecznej,
- gminami powiatu puławskiego,
- kadrą ośrodków pomocy społecznej.

Proces planowania, w którym uczestniczy możliwie wielu mieszkańców daje szansę na wybudzenie aktywności ludzi i włączenie się ich w bezpośrednią realizację, w dokonywanie zmian w swoim najbliższym otoczeniu.

Partycypacyjność powinna się przejawiać:

- 1) na etapie tworzenia strategii;
- 2) na etapie realizacji strategii poprzez:
 - realizację projektów zgłaszanych przez pojedyncze organizacje, ale mających społecznościowe oddziaływanie lub projektów społecznościowych (angażujących społeczność, realizowanych przez nią),
 - udział społeczności lokalnej w decydowaniu, które projekty będą zgłoszone do finansowania;
- 3) poprzez zaangażowanie społeczności w ocenę realizacji strategii, „partycypacyjną refleksję”.

Partycypacja społeczna to świadome i aktywne uczestnictwo członków społeczności lokalnej w istotnych dla niej sprawach. Charakteryzuje ją aktywny udział wszystkich interesariuszy i ich współdziałanie. Aktywność ta polega na umiejętności samoorganizowania się w celu osiągnięcia wyznaczonych celów. Partycypacja w szerokim rozumieniu jest podstawą społeczeństwa obywatelskiego. Podstawowymi cechami społeczeństwa obywatelskiego jest otwartość oraz aktywność społeczna. Partycypacja jest jedną z form aktywności mieszkańców. Gdy społeczność lokalna wykazuje zdolność do partycypacji społecznej, tylko wtedy możemy mówić o społeczeństwie obywatelskim. Tylko proces partycypacji oparty na współdecydowaniu umożliwia władzom lepsze zrozumienie oczekiwań obywateli, łatwiejsze zaakceptowanie barier i ograniczeń przez obywateli oraz, co bardzo istotne, przejęcie przez nich części odpowiedzialności spoczywającej na władzy. Włączanie mieszkańców w podejmowanie ważnych decyzji czyni je bardziej zrozumiałymi i dopasowanymi do ich potrzeb. Zaangażowanie mieszkańców jest niezwykle istotnym czynnikiem kształtującym poczucie przynależności, tożsamości z daną przestrzenią i wspólnotą lokalną. Aby osiągnąć wysoką jakość życia mieszkańców niezbędne jest zaspakajanie ich potrzeb, które nie jest możliwe bez procesu partycypacji społecznej.

Partycypacja społeczna silnie związana jest z komunikacją społeczną. Wzajemne relacje można określić następująco: bez dobrze rozwiniętej, sprawnej i efektywnej komunikacji nie ma partycypacji społecznej. To właśnie wymiana informacji między władzami a mieszkańcami poprzedza pośrednie i bezpośrednie formy uczestnictwa mieszkańców.

Efektywny i szeroki udział obywateli w decyzjach podejmowanych przez samorząd lokalny jest niezwykle istotny. Mieszkańcy są źródłem wiedzy, czego im brakuje, jakie są ich potrzeby oraz co należałoby zmienić. Proces partycypacji może ułatwić podejmowanie prawidłowych decyzji oraz zapobiec powstawaniu konfliktów. Dialog między

władzą a społecznością lokalną pozwala na budowanie zaufania, które jest podstawą efektywnego zarządzania jednostką samorządu terytorialnego. Rozwój społeczności lokalnych jest zależny od włączenia się jak największych grup społecznych w podejmowanie działań na ich rzecz. Rozwój ten następuje tym szybciej, im większe jest zaangażowanie mieszkańców w życie całej społeczności. Osiągnięcie pożądaných rezultatów jest możliwe tylko dzięki stworzeniu mieszkańcom warunków do zaangażowania się. W relacji władza - społeczność lokalna często pojawiają się napięcia, które wynikają z różnych podejść do rozpoznawania, hierarchizacji i sposobów przewyższania problemów. Z tej perspektywy należy znów podkreślić bardzo istotną umiejętność prowadzenia dialogu między władzą a społecznością oraz umiejętność wspólnego rozwiązywania napięć i konfliktów.

III SPOŁECZNO-GOSPODARCZE UWARUNKOWANIA STRATEGII

1. CHARAKTERYSTYKA POWIATU PUŁAWSKIEGO

Powiat puławski położony jest w środkowo-zachodniej części województwa lubelskiego. Zajmuje powierzchnię 934,1 km², liczy 115 777 mieszkańców, w tym 60 126 kobiet i 55 651 mężczyzn (wg danych GUS na 31.12.2014 r.), co czyni go trzecim pod względem liczby ludności powiatem w województwie lubelskim. W miastach zamieszkuje 49,4% mieszkańców powiatu. Średnia gęstość zaludnienia wynosi 124 osoby na km². Powiat obejmuje 11 gmin. W jego skład wchodzi: 1 gmina miejska (Puławy), 2 miejsko-wiejskie (Kazimierz Dolny, Nałęczów) oraz 8 gmin wiejskich (Baranów, Janowiec, Końskowola, Kurów, Markuszów, Puławy, Wąwolnica, Żyrzyn). Siedzibą władz powiatowych są Puławy. Dzięki ośrodkom przemysłu nawozowo-chemicznego znajdującym się na terenie powiatu, stał się on jednym z najbardziej uprzemysłowionych regionów w województwie lubelskim. Jest ponadto istotnym w skali kraju regionem turystyczno-rekreacyjnym. Miasto Puławy jest ośrodkiem przemysłowym, naukowym i turystycznym; Kazimierz Dolny, Puławy oraz Nałęczów wspólnie wyznaczają ramy trójkąta turystycznego, który jest najbardziej znaczącym terenem w tym zakresie w całym regionie. O atrakcyjności turystyki w regionie stanowi położenie, ukształtowanie powierzchni oraz zróżnicowane walory przyrodnicze. Najbardziej znaczący obszar krajoznawczy to Kazimierski Park Krajobrazowy zajmujący ponad 30% powierzchni powiatu. Gmina Nałęczów stanowi na terenie powiatu kluczowy ośrodek usług medycznych oraz uzdrowiskowych. Status ten zawdzięcza bogactwu wód leczniczych oraz sprzyjającemu leczeniu chorób serca wyjątkowemu mikroklimatowi.

Rolnictwo jest znaczącym sektorem gospodarki w powiecie puławskim. Wynika to z faktu, że na 60% jego powierzchni znajdują się użytki rolne. Na terenie gminy Końskowola umiejscowione jest zagłębienie różane, natomiast na terenie gminy Puławy znajduje się zagłębienie truskawkowe. Sektor rolniczy na terenie powiatu puławskiego zatrudnia ponad 30% mieszkańców.

Jedną z cech charakterystycznych powiatu puławskiego jest znamienna obecność przemysłu i nauki. Sektor przemysłowy zatrudnia tutaj aż 37% mieszkańców powiatu. Najbardziej rozwiniętymi gałęziami przemysłu są: przemysł chemiczny, handel, budownictwo, przetwórstwo, transport. Firmy o największym znaczeniu dla regionu to m.in. Grupa Azoty Zakłady Azotowe „Puławy” SA, Mostostal Puławy SA i Biowet Puławy sp. z o.o.

Ponadto powiat jest siedzibą ośrodków naukowo-badawczych takich jak:

- Instytut Nowych Syntez Chemicznych (INS),
- Instytut Ogrodnictwa Zakład Pszczelnictwa w Puławach,
- Instytut Uprawy Nawożenia i Gleboznawstwa - Państwowy Instytut Badawczy w Puławach,
- Państwowy Instytut Weterynaryjny - Państwowy Instytut Badawczy w Puławach.

Duże znaczenie dla regionu ma obecność Puławskiego Parku Naukowo-Technologicznego, w ramach którego funkcjonują Inkubator Technologiczny oraz Centrum Przedsiębiorczości i Centrum Technologiczne.

Ważnymi dla miasta i powiatu inicjatywami są: budowa obwodnicy, budowa nowego mostu na Wiśle oraz utworzenie Puławskiego Parku Przemysłowego, który ma za zadanie przyciągnąć inwestorów poprzez ulgi podatkowe.

Teren powiatu przecinają kluczowe szlaki komunikacyjne, takie jak: droga krajowa nr 12 (międzynarodowa E 373), przebiegająca od granicy polsko-niemieckiej do przejścia polsko-ukraińskiego w Dorohusku, droga krajowa nr 17 od Warszawy przez Lublin do przejścia granicznego w Hrebennem, linia kolejowa nr 7 oraz trzynaście dróg wojewódzkich.

2. CHARAKTERYSTYKA GMIN POWIATU PUŁAWSKIEGO

Tabela 1 ukazuje dane dotyczące powierzchni poszczególnych jednostek terytorialnych w powiecie, liczbę sołectw i miejscowości.

Tabela 1. Powierzchnia, sołectwa i miejscowości w powiecie puławskim według poszczególnych jednostek terytorialnych

Jednostka terytorialna	Powierzchnia (km ²)	Sołectwa	Miejscowości
Powiat puławski	934,09	162	160
Miasto Puławy	50,49	-	1
Kazimierz Dolny	72,41	14	9
Nałęczów	62,94	19	14
Baranów	84,92	18	20
Janowiec	78,82	8	8
Końskowola	89,88	16	16
Kurów	100,99	17	19
Markuszów	40,40	10	9
gmina Puławy	161,19	28	30
Wąwolnica	62,85	17	17
Żyrzyn	129,20	15	17

Opracowano na podstawie danych GUS

Gmina Baranów jest zamieszkiwana przez 4032 mieszkańców. Powierzchnia gminy wynosi 84,92 km². Gmina ma typowy charakter rolniczy. Rolnictwo charakteryzuje się przewagą gospodarstw rodzinnych małych i średnich. Przez teren gminy przepływa rzeka Wieprz. W północnej części gminy znajduje się obszar chroniony krajobrazu Pradolina Wieprza.

Gmina Janowiec o powierzchni 78,82 km² posiada charakter typowo wiejski. Ze względu na wysokie walory przyrodnicze rozwój gminy ukierunkowany jest przede wszystkim na rozwój turystyki i rolnictwa. Obszar gminy Janowiec zamieszkuje 3664 mieszkańców. Gmina Janowiec znajduje się w zlewni rzeki Wisły, w okolicy Janowca uchodzi do niej rzeka Plewka. Janowiec połączony jest przeprawą promową z Kazimierzem Dolnym. W miejscowości Janowice wybudowany został zbiornik retencyjny o charakterze rekreacyjnym (pow. 14,00 ha). W okolicach Janowca został utworzony kompleks stawów hodowlanych zasilany wodami rzeki Plewki. Na terenie gminy Janowiec znajdują się zabytki, które są dużą atrakcją turystyczną: Zespół Zabudowy na Wzgórzu Zamkowym - Zamek Firlejów (Janowiec), Zespół Kościoła Parafialnego Św. Małgorzaty (Janowiec), pozostałości Zespołu Kościoła Szpitalnego św. Cecylii. Dwadzieścia procent powierzchni gminy leży w granicach Kazimierskiego Parku Krajobrazowego, zaś pozostała jej część w jego strefie ochronnej. W gminie znajdują się także liczne pomniki przyrody. Gmina jest

współorganizatorem festiwalu filmowego Dwa Brzegi. Na terenie gminy, w miejscowości Trzcianki, znajduje się rodzinny park tematyczny Magiczne Ogrody.

Kazimierz Dolny. Gmina ma charakter miejsko-wiejski. Powierzchnia gminy obejmuje obszar 72,41 km², z czego 30,40 km² zajmuje miasto. Obszar miasta i gminy zamieszkują 6902 osoby. Miasto i gmina Kazimierz Dolny zlokalizowane są w przełomowej dolinie Wisły i na Płaskowyżu Nałęczowskim. Tereny te usytuowane są w centralnej części Kazimierskiego Parku Krajobrazowego. Gmina charakteryzuje się zróżnicowanym krajobrazem (liczne wąwozy) oraz rzadką siecią wód powierzchniowych. Przez jej teren przepływa rzeka Wisła z prawymi dopływami: rzekami Grodarz oraz Bystra. Gmina ma charakter rolniczy. Rozwój rolnictwa związany jest z glebami dobrej jakości. Miasto Kazimierz Dolny jest znanym ośrodkiem turystycznym, należącym do trójkąta turystycznego Puławy - Kazimierz Dolny - Nałęczów i jest połączony przeprawą promową z Janowcem. Miasto słynie z licznych zabytków i organizowanych od lat wydarzeń kulturalnych, m.in. Festiwalu Filmu i Sztuki Dwa Brzegi czy Festiwalu Kapel i Śpiewaków Ludowych. Na terenie gminy funkcjonują dwa ośrodki narciarskie: Parchatka i Kazimierz Dolny.

Gmina Końskowola zajmuje powierzchnię 89,88 km². Obszar gminy zamieszkuje 9013 osób. Gmina posiada charakter typowo rolniczy. Użytki rolne stanowią ponad 80% powierzchni gminy. Południowa część gminy jest znaczącym ośrodkiem produkcji szkółkarskiej, specjalizującym się w produkcji sadzonek drzew owocowych, drzew i krzewów ozdobnych oraz róż, natomiast północna część reprezentuje typową produkcję roślinną i zwierzęcą. W Końskowoli funkcjonuje Lubelski Ośrodek Doradztwa Rolniczego. Gmina Końskowola nie należy do obszarów uprzemysłowionych. Gmina charakteryzuje się znacznymi walorami krajobrazowymi; jest położona na Płaskowyżu Nałęczowskim, oddzielonym wyraźną krawędzią o wysokości kilku metrów od początkowego odcinka Małego Mazowsza.

Gmina Kurów zajmuje powierzchnię 100,99 km², zamieszkuje ją 7824 osoby. Krajobraz gminy jest dość zróżnicowany. Północny fragment gminy leży na Równinie Lubartowskiej, a południowy fragment znajduje się w obszarze Płaskowyżu Nałęczowskiego. Przez teren gminy przepływa rzeka Kurówka z dopływami. W Kurowie zbiegają się ważne szlaki komunikacyjne. Przebiegają m.in. drogi krajowe S12 i S17. Kurów jest gminą wiejską, o charakterze rolniczo-przemysłowym z dobrze rozwiniętą siecią usług. Podstawowym źródłem dochodów mieszkańców jest praca w indywidualnych gospodarstwach rolnych. W gminie zarejestrowanych jest 666 podmiotów gospodarczych, które zajmują się m.in.

garbarstwem, futrzarstwem i kuśnierstwem, charakterystycznym rodzajem wytwórczości dla Kurowa.

Gmina Markuszów zajmuje powierzchnię 40,4 km² i jest najmniejszą gminą powiatu puławskiego. Zamieszkuje ją 3048 osób. Gmina ma charakter typowo wiejski. Przez teren gminy przepływa rzeka Kurówka wraz z dopływami. Główne kierunki produkcji rolniczej to hodowla bydła, tucz trzody chlewnej, uprawa buraków cukrowych, zbóż, ziemniaków, roślin strączkowych i motylkowych, tytoniu i ziół. W Markuszowie znajdują się zabytki architektury sakralnej. Północna część gminy należy do Obszaru Chronionego Krajobrazu „Kozi Bór”.

Gmina i Miasto Nałęczów to gmina miejsko-wiejska. Zajmuje łącznie powierzchnię 62,94 km², z tego miasto zajmuje 13,8 km². Gminę Nałęczów zamieszkuje 9140 osób. Gmina leży w dorzeczu dwóch rzek, Bystrej i Kurówki. Na terenie gminy występują wody podziemne o walorach uzdrowiskowych. Przeważają tam urodzajne gleby lessowe uznane za bardzo dobre dla produkcji rolnej. Obok upraw zbożowych istotne znaczenie mają sadownictwo, uprawy krzewów jagodowych, chmielu, buraków cukrowych, warzyw oraz szkółkarstwo. Na terenie gminy działają trzy duże przedsiębiorstwa: Zakład Lecznicy Uzdrowisko Nałęczów SA, Nestle Waters sp. z o.o. w Bochothnicy Kol., Nałęczowska Spółdzielnia Rolniczo-Handlowa w Nałęczowie. W samym mieście znaczną część powierzchni zajmuje zieleń miejska wraz z parkiem zdrojowym. Na terenie gminy występują obszary objęte różnymi formami ochrony, chroniące szczególnie walory krajobrazowe i geologiczne. Miasto Nałęczów zbudowało silny i rozpoznawalny wizerunek miejscowości rekreacyjnej i sanatoryjnej.

Gmina Puławy obejmuje obszar 161,19 km² i jest największą pod względem powierzchni gminą powiatu puławskiego. Gminę zamieszkuje 11 934 osoby. Przez jej teren przepływa rzeka Wisła oraz Wieprz. Gmina ma charakter rolniczy. Na jej terenie znajduje się duże zagłębienie uprawy truskawek. Ponad połowę powierzchni gminy stanowią użytki rolne (8,5 tys. ha), natomiast jedna trzecia to grunty leśne. Sztandarowym produktem turystycznym gminy jest Święto Truskawki, którego 5. edycja odbyła się w 2015 roku.

Miasto Puławy, zamieszkane przez 48 864 mieszkańców, zajmuje powierzchnię 50,49 km² i położone jest na prawym brzegu Wisły. Miasto położone jest w bliskim sąsiedztwie atrakcyjnych turystycznie ośrodków: Kazimierza Dolnego, Nałęczowa, Janowca. Nowoczesna infrastruktura użytkowa, bogaty dorobek kulturalny miasta, unikalny zespół parkowo-pałacowy, znaczna ilość terenów rekreacyjnych stwarzają możliwość aktywnego wypoczynku. Przemysłowy obraz miasta tworzy przede wszystkim obecność przemysłu

chemicznego, tj. Zakładów Azotowych „Puławy” SA znajdujących się w Grupie Azoty, spółek skupionych wokół ZA, przemysłu budowlanego (Mostostal Puławy SA), lekkiego i spożywczego. W mieście funkcjonuje Puławski Park Naukowo-Technologiczny. Jest ono również siedzibą znanych instytutów naukowych. W mieście działa Wydział Zamiejscowy Uniwersytetu Marii Curie-Skłodowskiej. Publiczną opiekę zdrowotną zapewnia Samodzielny Publiczny Zakład Opieki Zdrowotnej w Puławach.

Gmina Wąwolnica jest gminą wiejską i zajmuje powierzchnię 62,85 km². Gminę zamieszkuje 4820 mieszkańców. Gmina położona jest w północnej części Wyżyny Lubelskiej, w większości na Płaskowyżu Nałęczowskim. Bardzo duże walory przyrodnicze i krajobrazowe gminy spowodowały, że znajduje się ona w całości pod ochroną ekologiczną. Gmina posiada bardzo zróżnicowany krajobraz, na który duży wpływ ma dolina rzeki Bystrej i jej dopływy oraz gęsta sieć wąwozów. W gminie znajduje się Sanktuarium Matki Boskiej Kębelskiej – miejsce pielgrzymkowe. W miejscowości Rąblów i Celejów funkcjonują dwa ośrodki narciarskie. Przez teren gminy przechodzi trasa zabytkowej nadwiślańskiej kolejki wąskotorowej.

Gmina Żyrzyn zajmuje powierzchnię 129,2 km². Zamieszkuje ją 6536 mieszkańców. Gmina prawie w całości leży w dorzeczu rzeki Wieprz. Gmina ma charakter typowo rolniczy. Na jej terenie znajduje się 7,5 tys. ha użytków rolnych, z czego 5,2 tys. to grunty orne. Zalesienie gminy wynosi 36%. Na obszarze gminy znajduje się rezerwat przyrody Piskory.

3. PODMIOTY GOSPODARCZE

Dane opublikowane przez Urząd Statystyczny w Lublinie wskazują na istnienie w powiecie puławskim 9759 podmiotów gospodarki narodowej w rejestrze REGON w roku 2014. W stosunku do roku 2013 liczba ta uległa zmniejszeniu o 80. W sektorze budowlanym funkcjonowało w 2014 r. 1076 firm. W sektorze przemysłowym w tym samym okresie działało 829 firm. W roku 2014 na terenie powiatu puławskiego działalność gospodarczą prowadziło 7351 osób. Najwięcej, bo ponad 50% podmiotów gospodarki narodowej funkcjonuje na terenie miasta Puławy.

Tabela 2. Podmioty gospodarki narodowej w poszczególnych sektorach i osoby fizyczne prowadzące działalność gospodarczą w 2014 r. na terenie poszczególnych gmin powiatu puławskiego

Jednostka terytorialna	Podmioty gospodarki narodowej w rejestrze REGON				Osoby fizyczne prowadzące działalność gospodarczą
	ogółem	w sektorach			
		rolnictwo, leśnictwo, łowiectwo i rybactwo	przemysł	budownictwo	
Powiat puławski	9759	175	829	1076	7351
Baranów	180	9	14	29	136
Janowiec	292	10	37	32	221
Kazimierz Dolny	715	9	9	100	550
Końskowola	592	43	64	76	466
Kurów	666	18	87	63	444
Markuszów	174	2	26	19	130
Nałęczów	843	15	15	94	630
Miasto Puławy	4910	27	334	439	3639
gmina Puławy	759	17	94	114	637
Wąwolnica	303	4	28	47	239
Żyrzyn	325	21	40	63	259

Opracowano na podstawie danych GUS

W latach poprzednich liczba podmiotów gospodarki narodowej ogółem wynosiła: w roku 2010 - 9859, w roku 2011 – 9580, w roku 2012 – 9726, a w roku 2013 – 9839.

Raz w roku przygotowywany jest ranking największych przedsiębiorstw w województwie lubelskim; Złota Setka Dziennika Wschodniego w 2014 przygotowana została po raz dziewiętnasty. Bazuje ona na danych ankietowych przesyłanych przez firmy i spółki z terenu województwa lubelskiego, dzięki czemu powstać mogło zestawienie największych, najbardziej dochodowych i zatrudniających największą liczbę pracowników firm. Udział przedsiębiorstw z terenu powiatu puławskiego ujęty został w poniższej tabeli z uwzględnieniem pozycji w rankingu, średniego rocznego zatrudnienia, zysku brutto i zysku netto na rok 2014.

Tabela 3. Rankingu Największych Firm Lubelszczyzny „Złota Setka 2014”

Pozycja w roku 2014	Pozycja w roku 2013	Nazwa firmy	Branża	Siedziba	Średnie roczne zatrudnienie 2014 (osoby)	Zysk brutto za 2014 r. (w tys. zł)	Zysk netto za 2014 r. (w tys. zł)
2	3	Grupa Azoty Zakłady Azotowe Puławy SA	przemysł chemiczny	Puławy	3300	252995	221205
15	19	Mostostal Puławy SA	budowlana	Puławy	1092	9711,59	6117,59
30	28	Zakłady Mięsne Dobrosławów	spożywcza	Dobrosławów	380	1579,41	1217,41
35	35	Materne - Polska sp. z o.o.	spożywcza	Łopatki	241	-	-
39	41	REMZAP sp. z o.o.	budowlana	Puławy	481	2346,79	1780,2
41		Instytut Nowych Syntezy Chemicznych	nauka	Puławy	404	4160	4012
42	42	Państwowy Instytut Weterynaryjny - Państwowy Instytut Badawczy	nauka	Puławy	548	4136,6	4058,91
45		Zakład Budowy Aparatury i Remontów Specjalistycznych MEZAP sp. z o.o.	produkcja/ usługi	Puławy	282	3980	3072
65		Okręgowe Przedsiębiorstwo Energetyki Ciepłej sp. z o.o.	energetyczna	Puławy	137	364,6	232,6
75	54	Przedsiębiorstwo Remontowo-Budowlane TERMOCHEM	budowlana	Puławy	180	451	567
83	77	Nałęczów Spółka Handlowa sp. z o.o.	handlowa	Nałęczów	-	-	-
91	85	Reypol sp. z o.o.	spożywcza	Janowiec	50	327,19	258,77

Opracowano na podstawie: Dziennik Wschodni, 2015 r. (za:) „Strategia promocji gospodarczej Powiatu Puławskiego”, Puławy 2015

Wśród największych firm, zarówno w powiecie puławskim, jak i w całym województwie lubelskim, znajduje się Grupa Azoty Zakłady Azotowe Puławy SA. Pojawiła się ona w zestawieniu w roku 2013 i zajęła wówczas 3. miejsce. W roku 2014 spółka z Puław plasuje się już na 2. miejscu zestawienia. Równie istotną firmą jest Mostostal Puławy SA. Spółka poprawiła swój wynik w stosunku do roku 2013 (miejsce 19.), plasując się na 15. miejscu w rankingu największych firm. Pojawia się również na 1. miejscu jako największa firma reprezentująca branżę budowlaną w województwie lubelskim. Po raz pierwszy w rankingu pojawiły się: Instytut Nowych Syntez Chemicznych, który znalazł się na 41. miejscu w rankingu, Zakład Budowy Aparatury i Remontów Specjalistycznych MEZAP sp. z o.o. - miejsce 45., Okręgowe Przedsiębiorstwo Energetyki Ciepłej sp. z o.o. na 65. miejscu w rankingu.

Jak wynika z powyższych zestawień, powiat puławski jest miejscem funkcjonowania wielu liczących się na terenie województwa przedsiębiorstw w ramach różnorodnych branż.

4. POZIOM ŻYCIA LUDNOŚCI

W strukturze wiekowej powiatu przeważa ludność w wieku produkcyjnym.

Tabela 4. Produkcyjne grupy wieku w powiecie puławskim w 2014

Ludność w wieku przedprodukcyjnym (<18 lat)		Ludność w wieku produkcyjnym		Ludność w wieku 65 lat i więcej	
17,5%		60,5%		22,0%	
Kobiety	Mężczyźni	Kobiety	Mężczyźni	Kobiety	Mężczyźni
16,5%	18,8%	54,6%	66,8%	28,9%	14,4%

Opracowano na podstawie danych GUS.

Należy zwrócić uwagę, że w powiecie puławskim mamy do czynienia ze stale zmniejszającą się liczbą ludności w wieku produkcyjnym w stosunku do ludności w wieku nieprodukcyjnym.

Tabela 5. Ludność w wieku nieprodukcyjnym na 100 osób w wieku produkcyjnym

Rok	Powiat puławski				Województwo lubelskie 2014
	2010	2012	2013	2014	
Ludność w wieku nieprodukcyjnym na 100 osób w wieku poprodukcyjnym	61,8	63,1	64,2	65,0	60,00

Opracowano na podstawie danych GUS

Poziom życia ludności zależy w dużej mierze od poziomu dochodów jednostek i rodzin. Główne źródła dochodów mieszkańców powiatu stanowi praca najemna oraz świadczenia społeczne i socjalne. Stosunkowo dużo osób utrzymuje się z pracy w indywidualnym gospodarstwie rolnym. Wysokość dochodów ma wpływ na wysokość i strukturę wydatków ludności. Sytuacja ekonomiczna mieszkańców powiatu nie pozostaje bez związku z ruchami migracyjnymi. Przeciętne miesięczne wynagrodzenie brutto w powiecie puławskim wg danych GUS (kalkulowane wg metodyki GUS, m.in. bez podmiotów gospodarczych o liczbie pracujących do 9 osób) jest nieco wyższe niż średnia wojewódzka i kształtowało się w ostatnich latach w sposób następujący.

Tabela 6. Przeciętne miesięczne wynagrodzenie brutto

Rok	2007	2008	2009	2010	2011	2012	2013	2014
Powiat puławski	2690	3043	3178	3235	3542	3663	3785	3855
Województwo lubelskie	2486	2772	2691	3 100	3 257	3 383	3 489	3605

Opracowano na podstawie danych GUS

Poziom życia ludności jest niejednorodny. Prawdopodobnie optymalnym wskaźnikiem poziomu życia mieszkańców powiatu byłaby analiza wysokości i struktury dochodów ludności. Brak jest jednak danych, które pozwoliłyby na taką analizę.

W roku 2015 Lubelski Urząd Statystyczny opublikował ranking konkurencyjności powiatów województwa lubelskiego. Jak wynika z raportu, powiat puławski znalazł się na podium, a wyprzedziły go jedynie miasta Lublin i Zamość. Przeanalizowano dane od 2009 do 2013 roku dotyczące czynników związanych ze stanem gospodarki, poziomem jakości życia, aktywnością samorządów, postawami obywatelskimi, stanem infrastruktury, liczbą oddanych do użytku mieszkań, nakładów inwestycyjnych oraz potencjału społecznego. Tak wysoki wynik powiatu puławskiego ma związek głównie z aktywnością jednostek terytorialnych, dobrą sytuacją gospodarki, jak również wysokim poziomem jakości życia mieszkańców, wynikającym z dostępu do infrastruktury społecznej. Najslabszą stroną powiatu jest komponent demograficzny i społeczny. Na szybkie starzenie się społeczeństwa ma wpływ zbyt niska liczba urodzeń i fala migracji stałej oraz czasowej.

Należy w tym miejscu podkreślić, że powiat puławski, składający się głównie z gmin o charakterze wiejskim, dwóch miast oraz miasta Puławy, wyprzedza w tym zestawieniu miasta na prawach powiatu. Poniżej ranking konkurencyjności powiatów.

Tabela 7. Ranking konkurencyjności powiatów

1.	Lublin	67,8
2.	Zamość	54,5
3.	Powiat puławski	52
4.	Biała Podlaska	50,4
5.	Chełm	45,2
6.	Powiat świdnicki	45,1
7.	Powiat łęczyński	44,7
8.	Powiat lubartowski	40,3
9.	Powiat lubelski	38,6
10.	Powiat włodawski	38,2
11.	Powiat rycki	37,7
12.	Powiat biłgorajski	37,2
13.	Powiat parczewski	36,5
14.	Powiat janowski	34,6
15.	Powiat radzyński	34,3
16.	Powiat opolski	34,1
17.	Powiat kraśnicki	34,1
18.	Powiat łukowski	33,7
19.	Powiat krasnostawski	33,1
20.	Powiat tomaszowski	30,6
21.	Powiat chełmski	29,5
22.	Powiat zamojski	28,4
23.	Powiat hrubieszowski	24,9

Opracowano na podstawie danych Urzędu Statystycznego w Lublinie (za:) „Strategia promocji gospodarczej Powiatu Puławskiego”, Puławy 2015

Jeżeli chodzi o dochody i wydatki powiatu puławskiego, to w przeliczeniu na 1 mieszkańca powiatu w roku 2014 dochody wynosiły 962 zł, gdy w roku 2013 było to 966 zł, a w 2012 – 940 zł. Wydatki zaś w 2014 roku wynosiły 983 zł, gdy w 2013 – 990 zł, a w 2012 – 942 zł.

Udział osób korzystających ze środowiskowej pomocy społecznej w ludności ogółem jest niższy niż wskaźniki w tym zakresie dla województwa. W roku 2014 wynosił on 7,6% (w województwie 9,2%), w roku 2012 natomiast 7,8% (9,8% w województwie), a w roku 2010 – 7,9% (w województwie – 10,1%).

Źródło: Statystyczne vademecum samorządowca 2015, Urząd Statystyczny w Lublinie.

5. SYTUACJA RODZIN W POWIECIE

Ponad połowa mieszkańców powiatu puławskiego żyje w związku małżeńskim. Z dostępnych danych wynika, że liczba zawieranych w powiecie małżeństw maleje, aczkolwiek w roku 2014 nastąpił ich wzrost w stosunku do roku poprzedniego. Wzrasta natomiast liczba rozwodów.

Tabela 8. Liczba małżeństw w o powiecie puławskim w latach 2005-2014

2005	2006	2007	2008	2009	2010	2011	2012	2013	2014
613	681	766	731	760	697	600	606	494	520

Opracowano na podstawie danych GUS

Tabela 9. Małżeństwa i rozwody na 1000 ludności w latach 2005 - 2014

Małżeństwa i rozwody	2005	2006	2007	2008	2009	2010	2011	2012	2013	2014
Powiat puławski (%)										
Małżeństwa	5,2	5,8	6,6	6,3	6,6	5,9	5,1	5,2	4,3	4,48
Rozwody	1,3	0,8	1,1	0,9	1,3	1,2	1,3	1,5	2,4	1,58
Województwo lubelskie (%)										
Małżeństwa	5,9	6,2	6,8	6,8	6,7	6,1	5,6	5,4	4,8	5,0
Rozwody	1,3	0,9	1,1	0,9	1,3	1,1	1,3	1,4	1,9	1,5

Opracowano na podstawie danych GUS

Współczynnik dzietności ogólnej w 2013 roku (liczba dzieci urodzonych przez przeciętną kobietę w ciągu całego okresu rozrodczego, 14-49 lat) wynosił w powiecie puławskim 1,22, tyle samo w województwie lubelskim, a w Polsce 1,26.

Ogromny wpływ na sytuację rodzin, przyrost naturalny oraz kształtowanie się ogólnej liczby mieszkańców powiatu ma migracja. Powiat puławski odnotowuje w tym zakresie ujemne wskaźniki. Szczególnie interesujący w tym kontekście może okazać się wpływ zagranicznych migracji zarobkowych na strukturę rodziny i sytuację dzieci pozostawionych w powiecie pod opieką jednego z rodziców bądź dalszych krewnych.

6. ZASOBY I WARUNKI MIESZKANIOWE

Dane o zasobach mieszkaniowych opracowane przez GUS na podstawie bilansu zasobów mieszkaniowych stanowią, że w 2014 r. w powiecie puławskim było 42 056 mieszkań i ich liczba wzrosła o 173 w stosunku do roku 2013. 19 602 mieszkania znajdują się w mieście Puławy. W roku 2014 wskaźnik liczby mieszkań na 1000 ludności wynosił 363,3 gdy w roku 2005 było to 336,8. Średnia liczba izb w mieszkaniu wynosi 3,8. Liczba osób na 1 mieszkanie

to 2,75. W roku 2013 było to 2,77. Stopień wyposażenia mieszkań w instalacje techniczno-sanitarne jest wysoki. Mieszkańcy większości mieszkań korzystają z wodociągu - 93% mieszkań, centralnego ogrzewania - 81%, gazu z sieci - 62%; 86% mieszkań posiada łazienkę, a 88% ustęp. Charakterystykę zasobów mieszkaniowych w powiecie puławskim na tle województwa lubelskiego przedstawiają tabele 10 i 11.

Tabela 10. Zasoby mieszkaniowe w powiecie puławskim i województwie lubelskim w 2014 r.

Mieszkania	Izby	Powierzchnia użytkowa mieszkań (w m ²)	Przeciętna				
			Liczba izb w mieszkaniu	Liczba osób na 1 mieszkanie	Liczba osób na 1 izbę	Powierzchnia użytkowa w m ² 1 mieszkania	Powierzchnia użytkowa w m ² na 1 osobę
Powiat puławski							
42056	159 632	3 074 030	3,80	2,75	0,73	73,1	26,6
Województwo lubelskie							
756 031	2 902 152	57 966 912	3,84	2,84	0,74	76,7	27,0

Opracowano na podstawie danych GUS

W 2014 r. w powiecie puławskim oddano do użytkowania 231 budynków, z czego 176 mieszkalnych. W budynkach tych oddano do użytkowania 219 mieszkań; przeciętna powierzchnia użytkowa jednego mieszkania wyniosła 129,5 m².

Tabela 11. Mieszkania oddane do użytkowania w 2014 r.

Powiat i gminy powiatu puławskiego	Mieszkania	Izby	Powierzchnia użytkowa (w m ²)	
			mieszkań	przeciętna 1 mieszkania
Powiat puławski	219	1146	28 352	129,5
Puławy	39	229	6489	166,4
Kazimierz Dolny	13	76	2008	154,5
Nałęczów	57	206	5093	89,4
Baranów	7	39	911	130,1
Janowiec	12	58	1414	117,8
Końskowola	13	84	2139	164,5
Kurów	15	91	1978	131,9
Markuszów	3	15	356	118,7
Puławy	37	214	4974	134,4
Wąwolnica	8	47	1092	136,5
Żyrzyn	15	87	1898	126,5

Opracowano na podstawie danych GUS

7. INFRASTRUKTURA, TRANSPORT I KOMUNIKACJA

Teren powiatu przecinają kluczowe szlaki komunikacyjne, takie jak: droga krajowa nr 12 (międzynarodowa E 373), przebiegająca od granicy polsko-niemieckiej do przejścia polsko-ukraińskiego w Dorohusku, droga krajowa nr 17 (E 372) – od Warszawy przez Lublin do przejścia granicznego w Hrebennem, linia kolejowa nr 7 oraz trzynaście dróg wojewódzkich.

W powiecie funkcjonuje bogata sieć dróg gminnych i powiatowych. Wg stanu na 1 stycznia 2014 r. długość dróg powiatowych wynosiła 389,97 km, dróg wojewódzkich przebiegających przez powiat 115,58 km, a dróg krajowych 74,98 km.

Stan infrastruktury drogowej jest średni, ale w ciągu ostatnich lat znacznie się poprawił (budowa I części obwodnicy Puław, drogi ekspresowej S17). W 2008 r. zakończyła się budowa 1. etapu obwodnicy Puław o dł. 12,71 km z nowym mostem na rzece Wiśle. Droga ta w znacznym stopniu przyczyniła się do przeniesienia ruchu pojazdów poza miasto, w tym przede wszystkim ruchu pojazdów ciężarowych. Do wykonania pozostał 2. etap budowy obwodnicy łączącej pierwszy odcinek z drogą krajową nr 17. Po jego zakończeniu przechodząca przez powiat droga krajowa nr 12 stanie się częścią drogi ekspresowej S12.

Na rzece Wiśle zlokalizowane są dwa mosty, w tym nowy most drogowy dł. 1038,2 m w Puławach oraz dwie przeprawy promowe w miejscowościach Janowiec - Kazimierz Dolny i Nasilów - Bochothnica. Na rzece Wieprz zlokalizowane są 3 mosty drogowe w miejscowościach Kośmin, Borowa, Niebrzegów.

Przez powiat przebiega linia kolejowa Dorohusk - Lublin - Warszawa.

Ludność powiatu zaopatrywana jest w wodę pobieraną z ujęć głębinowych, głównie z utworów kredowych. Długość sieci wodociągowej rozdzielczej w powiecie wg stanu na 31.12.2014 r. wynosi 978,9 km, zaś długość czynnej sieci kanalizacyjnej 385,5 km. Wg danych GUS w powiecie puławskim w roku 2014 zostało zużytych 3 042,4 dam³ wody i zostało odprowadzonych 3171 dam³ ścieków. W tabeli 12 zostały zestawione szczegółowe dane dotyczące sieci wodociągowej, kanalizacyjnej, zużycia wody oraz odprowadzonych ścieków w poszczególnych gminach powiatu puławskiego.

Tabela 12. Długość sieci wodociągowej i kanalizacyjnej, zużycie wody oraz ilości odprowadzonych ścieków wg stanu na 31 grudnia 2014 r.

Wyszczególnienie	Sieć w km		Połączenia prowadzące do budynków mieszkalnych w szt.		Zużycie wody z wodociągów w gospodarstwach domowych		Ścieki odprowadzone w dm^3
	wodociągowa rozdzielcza	kanalizacyjna	wodociągowe	kanalizacyjne	w dm^3	na 1 mieszkańca w m^3	
Powiat puławski	978,9	385,5	20002	8546	3042,4	26,2	3171
Gmina miejska							
Puławy	105,6	91,4	2437	2057	1538	31,4	1865
Gminy miejsko-wiejskie							
Kazimierz Dolny	130,1	27,3	1829	679	148	21,4	131
w tym miasto	34,8	12,8	703	390	109	42	113
Nałęczów	112,1	51,6	2074	950	218,2	23,6	603
w tym miasto	30,1	39,6	1003	773	160,2	40	519
Gminy wiejskie							
Baranów	73,8	17,4	1267	434	98,3	24,3	44
Janowiec	57,5	10,2	1105	311	90	24,6	24
Końskowola	58	55,7	1737	1275	142	15,8	160
Kurów	102,9	12,6	2179	222	186,1	23,8	41
Markuszów	39,2	15,3	849	367	66,3	21,7	47
Puławy	160,6	74,9	3715	1520	310,1	26,0	164
Wąwolnica	66,1	15,6	1273	361	128	26,5	43
Żyrzyn	73	13,5	1537	370	117,4	17,9	49

Opracowano na podstawie danych GUS

Na terenie podregionu puławskiego długość sieci gazowej wynosi 758,7 km, z 12 024 szt. przyłączy. Z sieci gazowej na terenie powiatu puławskiego korzysta ok. 25,4 tys. odbiorców, zużycie gazu z sieci przypadające na jednego mieszkańca powiatu wynosi $86,0 \text{ m}^3$ i jest ono wyższe od zużycia gazu w województwie, które wynosi $69,1 \text{ m}^3$. Tabela 13 przedstawia szczegółowe dane dotyczące sieci gazowej w powiecie puławskim na tle województwa.

Tabela 13. Sieć gazowa oraz odbiorcy i zużycie gazu w gospodarstwach domowych

Wyszczególnienie	Sieć gazowa w km	Połączenia prowadzące do budynków mieszkalnych	Odbiorcy gazu z sieci	Zużycie gazu z sieci	
				stan w dniu 31 XII 2014r.	na 1 mieszkańca w m ³
Województwo lubelskie	8461,9	141 646	315 427	148 742,4	69,1
Powiat puławski	758,7	12 024	25 415	9981,2	86,0

Opracowano na podstawie danych GUS

8. OCHRONA ŚRODOWISKA

Korzystnym aspektem i mocną stroną powiatu puławskiego jest środowisko przyrodnicze. 33,8% powierzchni powiatu zajmują tereny o szczególnych walorach przyrodniczych, prawnie chronione. Na terenie powiatu występują: Kazimierski Park Krajobrazowy, obszary chronionego krajobrazu (Kozi Bór, Pradolina Wieprza) oraz rezerваты przyrody (Czapliniec koło Gołębia, Łęg na Kępie, Krowia Wyspa, Piskory, Sucha Dolina i Skarpa Wiślana). Ponadto występują tu 74 pomniki przyrody i 10 użytków ekologicznych. Szczególną ochroną objęte są obszary Natura 2000. Na terenie powiatu wydzielono zarówno obszary ptasie, jak i siedliskowe. Lasy na terenie powiatu zajmują powierzchnię 26 048 ha.

Części połąci powiatu, głównie bardziej zurbanizowane, są w znacznym stopniu zdegradowane pod względem przyrodniczym i krajobrazowym. W powiecie puławskim rolnictwo jest sektorem gospodarki stanowiącym jedno z najistotniejszych źródeł pracy. Użytki rolne stanowią 59 530 ha, z tego grunty orne 44 875 ha, sady 2329 ha, łąki 5825 ha, pastwiska 3404 ha. Rozwój wielu gmin w znacznym stopniu uzależniony jest od rozwoju rolnictwa. Rolnictwo jest postrzegane jako istotny element rozwoju regionu. Z uwagi na koncentrację bazy turystyczno-wypoczynkowej oraz kompleksów sanatoryjnych w rejonie Nałęczowa, Wąwolnicy i Kazimierza Dolnego, rysuje się duża szansa na rozwój rolnictwa ekologicznego. Funkcjonują już w powiecie puławskim gospodarstwa agroturystyczne, np. w gminie Wąwolnica, Janowiec, Nałęczów. Ważnym elementem rozwoju miejscowego rolnictwa będzie zgranie ekologii z przetwórstwem produktów rolnych. Aktualnie na terenie gmin powiatu puławskiego przeciętne gospodarstwo rolne składa się z 2-13 działek gruntu, a przeciętna wielkość działki wynosi poniżej 1,0 ha. W związku z tym, oprócz powiększenia gospodarstw rolnych, istnieje również potrzeba scalania gruntów. Średnia powierzchnia

gospodarstw to kilka ha, gospodarstwa tej wielkości nie zapewnią rolnikom wystarczających dochodów w przyszłości. Region Nadwiślański dostarcza wielu surowców na potrzeby przemysłu rolno-spożywczego. Jego rozwój, ukierunkowany na przetwórstwo warzyw i owoców, posiada ugruntowaną pozycję w zakresie uprawy chmielu i upraw owoców miękkich.

Na terenie powiatu jest dobrze rozwinięty system wodociągów zbiorowych; ponad 90% mieszkańców powiatu korzysta z komunalnej sieci wodociągowej. Woda odpowiada normom sanitarnym, a jej ilość jest wystarczająca do pokrycia zapotrzebowania na cele bytowo-gospodarcze i przeciwpożarowe (z dużym zapasem wydajności w stosunku do zużycia wody).

Gminy powiatu są częściowo skanalizowane, a istniejące oczyszczalnie ścieków posiadają znaczne rezerwy zdolności produkcyjnej. Na terenie powiatu funkcjonuje 12 przemysłowych oraz 12 komunalnych oczyszczalni ścieków.

9. RYNEK PRACY

Dzięki ośrodkom przemysłu nawozowo-chemicznego znajdującego się na terenie powiatu, stał się on jednym z najbardziej uprzemysłowionych regionów w województwie lubelskim. Ponadto, za sprawą instytutów naukowych, Puławy stały się znaczącym ośrodkiem edukacyjnym. Warto w tym miejscu zwrócić uwagę na znaczenie obecności trójkąta turystycznego Kazimierz Dolny - Puławy - Nałęczów. Jego istnienie w sposób bezpośredni wpływa na tworzenie się nowych miejsc pracy związanych z szeroko pojętą branżą turystyczną.

Pokaźny odsetek mieszkańców powiatu zatrudnionych jest w przemyśle i budownictwie. Rolnictwo zatrudnia ok. 37% pracujących. Pozostała część mieszkańców zatrudniona jest przez sektor pozarynkowy (m. in. ochrona zdrowia, edukacja) Spółki handlowe na terenie powiatu mają 4% udział w rynku, natomiast przedsiębiorstwa osób fizycznych stanowią jego 90%.

Najbardziej znaczący pracodawcy w powiecie to: Grupa Azoty Zakłady Azotowe „Puławy” (działające w przemyśle nawozowo-chemicznym), gdzie pracuje ok. 3 300 osób, Mostostal Puławy SA, zakłady przetwórstwa owocowo-warzywnego Wąwolnica, Janowiec i Baranów, a także podmioty publiczne, np. SP ZOZ w Puławach.

Zasoby pracy, jakimi dysponuje powiat puławski to osoby pracujące lub zdolne do pracy, będące w wieku produkcyjnym. W powiecie puławskim ponad 60% mieszkańców należy do tej grupy. Problemem natomiast okazać się może nieadekwatność wykształcenia do wymogów stawianych przez pracodawców na rynkach lokalnych. Osoby z wykształceniem

wyższym humanistycznym napotykają bowiem poważne problemy ze znalezieniem zatrudnienia w silnie uprzemysłowionym regionie. Osoby te zmuszone są do zmiany kwalifikacji zawodowych lub dokonania migracji zarobkowej.

Stopa bezrobocia w powiecie puławskim wg danych Powiatowego Urzędu Pracy w Puławach wyniosła w listopadzie 2015 r. 8,5%. Dla porównania stopa bezrobocia w tym okresie w województwie lubelskim to 11,3%, a w Polsce 9,6%. Stopa bezrobocia uległa wyraźnemu zmniejszeniu. W styczniu 2015 r. wynosiła w powiecie 10,5%. Wzrasta też systematycznie w ostatnich latach liczba osób pracujących, a także udział osób pracujących w grupie osób w wieku produkcyjnym. Można zatem powiedzieć, że sytuacja na rynku pracy w powiecie puławskim pod względem poziomu zatrudnienia w ostatnich latach ulega poprawie.

10. OCHRONA ZDROWIA

Największą jednostką odpowiedzialną za ochronę zdrowia w powiecie puławskim jest Samodzielny Publiczny Zakład Opieki Zdrowotnej w Puławach. Świadczenia zdrowotne realizowane w ramach umów z Lubelskim Oddziałem Wojewódzkim Narodowego Funduszu Zdrowia są wykonywane w ramach 20 oddziałów szpitalnych. Świadczenia ambulatoryjnej opieki specjalistycznej są wykonywane w 2 poradniach specjalistycznych, a świadczenia podstawowej opieki zdrowotnej w 4 przychodniach podstawowej opieki zdrowotnej. Świadczenia pielęgnacyjne i opiekuńcze są realizowane w zakładzie opiekuńczo-leczniczym. Ponadto SP ZOZ zapewnia swoim pacjentom możliwość skorzystania z ambulatoryjnych świadczeń diagnostycznych kosztochłonnych, rehabilitacji leczniczej, programów profilaktycznych, świadczeń z zakresu psychiatrii i leczenia uzależnień, programów zdrowotnych. Wg danych GUS w 2014 roku liczba łóżek w szpitalach ogólnych wynosiła 491. Liczba łóżek szpitalnych na 10 tys. ludności w roku 2014 wynosiła 42,4. Dla porównania w roku 2005 liczba ta wynosiła 50,2.

Według danych statystycznych opublikowanych przez Urząd Statystyczny w Lublinie w roku 2014 na terenie powiatu puławskiego funkcjonowało 69 przychodni. W zakresie ambulatoryjnej opieki zdrowotnej udzielono 982,1 tys. porad, tj. 8,5 na jednego mieszkańca, z czego porad lekarskich 831,2 tys. i 150,9 tys. porad stomatologicznych. Na 1 podmiot ambulatoryjnej opieki zdrowotnej przypadały 1362 osoby. Liczba ta w roku 2005 wynosiła 2438 osób. Liczbę przychodni na terenie powiatu puławskiego w ramach poszczególnych jednostek terytorialnych przedstawia tabela 14.

Tabela 14. Przychodnie oraz ich liczba na 10 tys. ludności na terenie powiatu puławskiego w ramach poszczególnych jednostek terytorialnych

Jednostka terytorialna	Przychodnie ogółem				przychodnie na 10 tys. ludności			
	2011	2012	2013	2014	2011	2012	2013	2014
Powiat puławski	71	66	68	69	6	6	6	6
Puławy miasto	45	42	45	46	9	8	9	9
Baranów	1	1	1	1	2	2	2	2
Janowiec	1	1	1	1	3	3	3	3
Kazimierz Dolny	3	3	3	3	4	4	4	4
Końskowola	3	2	2	3	3	2	2	3
Kurów	2	2	2	2	3	3	3	3
Markuszów	1	1	1	1	3	3	3	3
Nałęczów	8	8	7	6	9	9	8	7
Puławy gmina	3	2	2	2	3	2	2	2
Wąwolnica	1	1	1	1	2	2	2	2
Żyrzyn	3	3	3	3	5	5	5	5

Opracowano na podstawie danych GUS

Według danych zgromadzonych przez Urząd Statystyczny w Lublinie, w roku 2005 na terenie powiatu na jedną ogólnodostępną aptekę przypadało 2600 osób. W 2012 było to 2479 osób. Wynik ten uległ poprawie w roku 2013, kiedy to na aptekę ogólnodostępną przypadały 2372 osoby. W roku 2014 na terenie powiatu działało 48 aptek ogólnodostępnych, a na jedną aptekę przypadało 2412 osób.

Na terenie powiatu puławskiego umiejscowione są również sanatoria lecznicze. Znajdują się one w Nałęczowie, stanowiącym jedyne miasto uzdrowiskowe w regionie. Unikatowy mikroklimat tego miejsca sprawił, że charakteryzują je wyjątkowe właściwości lecznicze. Nałęczów swoje warunki mikroklimatyczne zawdzięcza glebom lessowym oraz dwóm przepływającym w niewielkiej od niego odległości rzekom - Bystrej i Bochotniczance. Wpływają one na wysoką jonizację powietrza, co z kolei spowodowało, że na tym terenie powstało jedyne w Polsce jednoprofilowe uzdrowisko skupiające się na leczeniu chorób o podłożu kardiologicznym. Działa tutaj 6 sanatoriów, z czego 3 stanowią własność Zakładu Leczniczego „Uzdrowisko Nałęczów” SA, jeden szpital oraz wiele placówek medycznych z sektora prywatnego. Zabiegi lecznicze opierają się w dużej mierze na kąpielach solankowych i kwasowęglowych z wykorzystaniem dostępnych na tym terenie najwyższej jakości zasobów przyrodoleczniczych. Znaleźć tu można również 4 źródła mineralne.

11. EDUKACJA I WYCHOWANIE

W roku szkolnym 2014/2015 wg danych GUS na terenie powiatu puławskiego wychowanie przedszkolne prowadzone było w 59 placówkach, w tym 28 przedszkolach. Przebywało w nich 3501 dzieci, w tym w przedszkolach 2785. W 42 szkołach podstawowych (w tym dwóch specjalnych) kształciło się 6684 uczniów. Absolwentami tych szkół było 1125 uczniów. Do 29 szkół gimnazjalnych uczęszczało 3557 uczniów. Absolwentami tych szkół zostało 1222 uczniów. Liczba zasadniczych szkół zawodowych oraz szkół specjalnych przysposabiających do pracy wynosiła 10. Szkoły te kształciły 648 uczniów i opuściło je 158 absolwentów. W 9 technikach i 1 ogólnokształcącej szkole artystycznej kształciło się 1889 uczniów. Liczba absolwentów to 395. Do 11 liceów ogólnokształcących uczęszczało 2357 uczniów. Absolwentami tych szkół było 857 uczniów. W 30 szkołach policealnych kształciło się 3000 uczniów. Absolwentami tych szkół były 974 osoby. W 6 szkołach dla dorosłych naukę pobierało 516 osób. Absolwenci stanowili liczbę 146 osób.

W zakresie działalności na rzecz osób niepełnosprawnych należy wspomnieć o kształceniu specjalnym, które realizują specjalne ośrodki szkolno-wychowawcze prowadzone przez Powiat Puławski.

Specjalny Ośrodek Szkolno-Wychowawczy im. M. Grzegorzewskiej w Puławach jest placówką oświatową obejmującą kompleksową opieką, wychowaniem i kształceniem dzieci i młodzież ze specjalnymi potrzebami edukacyjnymi od urodzenia do 24. roku życia. W skład Ośrodka wchodzi: szkoła podstawowa specjalna, gimnazjum specjalne, zasadnicza szkoła zawodowa specjalna. W ośrodku prowadzone są również zajęcia wczesnego wspomaganie rozwoju dziecka, a dla osób upośledzonych umysłowo w stopniu głębokim prowadzone są zajęcia rewalidacyjno-wychowawcze.

W skład Specjalnego Ośrodka Szkolno-Wychowawczego im. Św. Franciszka z Asyżu w Kęble wchodzi szkoła specjalna przysposabiająca do pracy i internat. Do szkoły uczęszcza młodzież od 16. do 24. roku życia dotknięta niepełnosprawnością intelektualną w stopniu umiarkowanym i znacznym oraz różnego rodzaju sprzężeniami: autyzmem, zaburzeniami aparatu ruchu i mowy.

Obok placówek publicznych na terenie powiatu działalność prowadzi wiele szkół i placówek wpisanych do ewidencji szkół i placówek niepublicznych prowadzonej przez Powiat Puławski zarówno dla młodzieży, jak i dorosłych.

Uzupełnieniem oferty edukacyjno-wychowawczej są usługi świadczone przez takie jednostki jak:

1. Poradnia Psychologiczno-Pedagogiczna w Puławach - celem jej działania jest wspomaganie rozwoju i efektywności uczenia się dzieci i młodzieży, a także udzielanie ich rodzicom lub opiekunom, nauczycielom i wychowawcom pomocy psychologicznej, pedagogicznej, logopedycznej. Poradnia realizuje swoje zadania poprzez prowadzenie działalności konsultacyjnej, interwencyjnej, psychoedukacyjnej, mediacyjnej, informacyjnej, w szczególności w zakresie diagnozy, terapii, profilaktyki, doradztwa.
2. Specjalny Ośrodek Wychowawczy im. S. Klary Staszczak OSB w Puławach jest placówką katolicką, ogólnodostępną dla dzieci niezależnie od ich wyznań. Przeznaczony jest dla chłopców wymagających stosowania specjalnej organizacji nauki, metod pracy i wychowania, ze względu na upośledzenie umysłowe oraz dla dzieci i młodzieży pozbawionej trwale lub okresowo rodziny własnej. Ośrodek zapewnia opiekę i wychowanie oraz warunki odpowiednie dla potrzeb rozwoju.
3. Młodzieżowy Ośrodek Wychowawczy w Puławach.
4. Centrum Kształcenia Zawodowego w Puławach.
5. Powiatowe Centrum Doskonalenia Zawodowego Nauczycieli w Puławach.
6. Regionalne Centrum Kształcenia Ustawicznego w Puławach, w skład którego wchodzi jednostki organizacyjne: Centrum Kształcenia Ustawicznego, Bursa Szkolna, Młodzieżowy Ośrodek Socjoterapii, IV Liceum Ogólnokształcące.
7. Szkolne Schronisko Młodzieżowe w Puławach.
8. Szkolne Schronisko Młodzieżowe „Pod Wianuszkami” w Kazimierzu Dolnym.
9. Medyczne Studium Zawodowe w Puławach.
10. Policealne Studium Zawodowe w Puławach.
11. Wojewódzki Ośrodek Doskonalenia Nauczycieli w Puławach.
12. Ognisko Wychowawcze w Puławach.
13. Nauczycielskie Kolegium Języków Obcych w Puławach.

W Puławach znajduje się również Wydział Zamiejscowy Uniwersytetu Marii Curie-Skłodowskiej. Oferuje on kształcenie na studiach I stopnia w trybie stacjonarnym i zaocznym. Dodatkowo istnieje możliwość dokończania się na studiach podyplomowych.

12. SPORT I REKREACJA

Jak wynika z danych statystycznych zebranych przez Urząd Statystyczny w Lublinie, w roku 2014 na terenie powiatu puławskiego istniało 30 klubów sportowych. W tym okresie należało do nich 1785 członków, z czego 1734 członków uczestniczyło

w treningach aktywnie. W skład tej grupy weszło w 2014 roku 1386 ćwiczących mężczyzn i 348 ćwiczących kobiet. Najwięcej klubów sportowych znajdowało się na terenie miasta Puławy. W ramach istniejących klubów funkcjonowały w 2014 r. 44 sekcje sportowe. Jednym z najstarszych klubów sportowych w powiecie puławskim jest Wisła Puławy. W chwili obecnej w ramach klubu funkcjonują 4 sekcje: piłka nożna, lekkoatletyka, podnoszenie ciężarów i pływanie. W roku 2004 sekcja piłki ręcznej oddzieliła się od „Wisły” i stworzyła odrębną jednostkę działającą pod nazwą Klub Sportowy „Azoty-Puławy”. Ponadto na terenie powiatu działają uczniowskie kluby sportowe. W ewidencji uczniowskich klubów sportowych prowadzonych przez Starostę Puławskiego zarejestrowanych jest 46 takich klubów.

Turystyka w powiecie puławskim stanowi jedną z najbardziej znaczących dziedzin gospodarki lokalnej. Rozwój tego sektora to forma intensyfikacji gospodarki i zróżnicowania jej dochodów. O wyjątkowych walorach turystycznych regionu decyduje jego bogata historia oraz ukształtowanie powierzchni. Tereny o największych walorach przyrodniczych wchodziły w skład Kazimierskiego Parku Krajobrazowego. Bezpośrednie sąsiedztwo Trójkąta Turystycznego Kazimierz Dolny – Puławy – Nałęczów w zasadniczym stopniu wpływa na podniesienie atrakcyjności całego regionu. Świadczyć może o tym fakt, że subregion ten jest najczęściej odwiedzanym miejscem w województwie lubelskim.

Na uwagę zasługuje bezsprzecznie fakt, że powiat puławski dysponuje największą liczbą obiektów noclegowych na terenie województwa lubelskiego. Dane z 2014 roku wskazują na istnienie na terenie powiatu puławskiego 63 obiektów posiadających 10 i więcej miejsc noclegowych. Dla porównania w roku 2012 było takich obiektów 53, a w roku 2013 – 60. W 2014 roku miejsc noclegowych ogółem było 4286. Stopień ich wykorzystania to 40,9%, co jest wynikiem najlepszym w województwie (wartość tego wskaźnika dla województwa - 29,6%). Dla porównania w roku 2005 miejsc noclegowych ogółem było 2514. W tym też roku udzielono 319,8 tys. noclegów, gdy w roku 2014 - 607,6 tys.

Istotną rolę w promowaniu i rozwoju powiatu puławskiego pod względem kultury i turystyki odgrywa Lokalna Grupa Działania „Zielony Pierścień”. Jest ona stowarzyszeniem obejmującym swoimi działaniami jedenaście gmin: Baranów, Janowiec, Kazimierz Dolny, Końskowola, Kurów, Markuszów, Nałęczów, Puławy, Wąwolnica, Wojciechów oraz Żyrzyn. Ważną rolę odgrywa również Lokalna Organizacja Turystyczna „Kraina Lessowych Wąwozów”.

13. KULTURA

Powiat puławski jest miejscem wyróżniającym się pod względem różnorodności kultury, wynikającej z bogatej historii regionu, pozostającej w ścisłym związku z rodem Czartoryskich. Na terenie powiatu, w ramach każdej z gmin funkcjonują ośrodki kultury stanowiące centrum kulturowo-oświatowe i skupiające się na podejmowaniu działań społeczno-kulturalnych. Ich istnienie jest istotne zwłaszcza dla dzieci i młodzieży, która w ramach tych instytucji może realizować i rozwijać swoje pasje, spędzić czas w sposób kreatywny, jak również przyswoić wiele ciekawych umiejętności. Młodzi ludzie mają tu szansę uczestniczyć w warsztatach kulturalnych, brać udział w przedstawieniach, zabawach oraz organizować wystawy swoich prac. Działania podejmowane przez ośrodki kultury dotyczą też promocji regionu (wsi, miasta, gminy) przy jednoczesnym zaangażowaniu lokalnej ludności (np. grup młodzieżowych, kół gospodyń wiejskich), dając jej możliwość popularyzacji własnych, unikatowych produktów, wśród których wyróżnić można rękodzieło, lokalne produkty spożywcze, produkty turystyczne oraz szeroko pojętą sztukę i kulturę. Na terenie powiatu puławskiego funkcjonuje 14 ośrodków kultury.

Tabela 15. Działalność domów, ośrodków kultury, klubów i świetlic na terenie powiatu puławskiego w ramach poszczególnych jednostek terytorialnych

Jednostka terytorialna	Działalność domów, ośrodków kultury, klubów i świetlic					
	ogółem		sektor publiczny		sektor prywatny	
	2013	2014	2013	2014	2013	2014
Powiat puławski	13	14	10	10	3	4
Puławy miasto	3	4	1	1	2	3
Baranów	1	1	1	1	0	0
Janowiec	1	1	1	1	0	0
Kazimierz Dolny	1	1	1	1	0	0
Końskowola	1	1	1	1	0	0
Kurów	1	1	1	1	0	0
Markuszów	1	1	1	1	0	0
Nałęczów	2	2	1	1	1	1
Puławy gmina	1	1	1	1	0	0
Wąwolnica	1	1	1	1	0	0

Opracowano na podstawie danych GUS

Największą instytucją mającą pieczę nad kulturą jest Puławski Ośrodek Kultury „Dom Chemika”. Wszyscy mieszkańcy powiatu puławskiego mają możliwość skorzystania z szerokiej oferty Ośrodka proponującego uczestnictwo w licznych ruchach artystycznych. Równie ważną placówką funkcjonującą na terenie powiatu jest Młodzieżowy Dom Kultury w Puławach.

W ramach Kazimierskiego Ośrodka Kultury Promocji i Turystyki (KOKPiT) wyodrębniono Centrum Informacji Turystycznej, które prowadzi działalność na rzecz promowania atrakcji regionu i turystyki. Dodatkowo w ramach Ośrodka prowadzona jest Biblioteka Publiczna, czytelnia, wypożyczalnia książek i czasopism oraz czytelnia internetowa. Bibliotece tej podlega Filia w Bochojnie.

W kontekście kultury niezwykle istotną rolę odgrywają biblioteki, których zadaniem, obok gromadzenia, opracowywania i udostępniania materiałów bibliotecznych jest również szeroko pojęta działalność na rzecz lokalnej społeczności. Pośród działań podejmowanych przez biblioteki znaleźć można m.in. edukację dzieci, młodzieży i dorosłych, organizację wydarzeń kulturalnych, promowanie regionu oraz zachęcanie do rozwoju i czytelnictwa. Na terenie powiatu puławskiego w roku 2014 funkcjonowało 27 bibliotek wraz z filiami. Jeżeli chodzi o czytelników, to ich liczba w roku 2014 wg danych GUS wynosiła 24 390, natomiast liczba wypożyczeń 376,6 tys. wolumenów, co na jednego czytelnika daje liczbę 15,4 wypożyczeń. Liczba ludności na 1 bibliotekę w powiecie wynosi 4288. Dane za lata 2005 i 2014 wskazują na spadek liczby czytelników, jak również spadek liczby wypożyczeń księgozbioru na terenie całego powiatu puławskiego. Księgozbiór zgromadzony w bibliotekach na 1000 ludności w roku 2014 stanowił 2288,4 wol., gdy w roku 2005 stanowił on 2625,8 wol. Liczba wypożyczeń w 2014 r. wynosiła 3246,0 wol. na 1000 ludności, natomiast w 2005 r. - 3972,6. Liczba czytelników w 2014 r. wynosiła 210, a w 2005 r. - 230 na 1000 ludności. Największą biblioteką w powiecie jest Biblioteka Miejska w Puławach - oddział główny wraz z siedmioma podległymi filiami.

Kolejnymi ośrodkami kultury funkcjonującymi na terenie powiatu puławskiego są liczne muzea. W regionie w roku 2014 istniało 10 powołanych do badania i opieki nad obiektami mającymi wartość artystyczną lub historyczną instytucji. Odwiedziło je 157,9 tys. zwiedzających. Muzeum Nadwiślańskie w Kazimierzu Dolnym jest największym z muzeów istniejących na terenie powiatu puławskiego. W jego skład wchodzi siedem oddziałów znajdujących się w czterech miejscowościach. Dom Kuncewiczów, Kamienica Celejowska, Oddział Przyrodniczy i Muzeum Sztuki Złotniczej zlokalizowane są na terenie Kazimierza

Dolnego. Pozostałe oddziały to: Muzeum Czartoryskich w Puławach, Grodzisko Żmijowiska znajdujące się na terenie gminy Wilków oraz Zamek w Janowcu.

Oprócz standardowych działań podejmowanych w celu promowania kultury na terenie powiatu, uwzględnić należy licznie organizowane imprezy masowe.

14. ORGANIZACJE POZARZĄDOWE

Ważną rolę w systemie społecznym odgrywają organizacje pozarządowe. Kwestie współpracy organów administracji publicznej z organizacjami pozarządowymi reguluje ustawa z dnia 24 kwietnia 2003 r. o działalności pożytku publicznego i o wolontariacie. Zgodnie z art. 3 ustawy działalność pożytku publicznego to działalność społecznie użyteczna, prowadzona przez organizacje pozarządowe w sferze zadań publicznych określonych w ustawie. Do zadań tych należy m.in. działalność z zakresu pomocy społecznej, w tym pomocy rodzinom i osobom w trudnej sytuacji życiowej oraz wyrównania szans tych rodzin i osób, działalność na rzecz osób niepełnosprawnych, ochrona i promocja zdrowia, promocja zatrudnienia i aktywizacji zawodowej osób pozostających bez pracy i zagrożonych zwolnieniem z pracy, działalność na rzecz rodziny, macierzyństwa, rodzicielstwa, upowszechniania i ochrony praw dziecka, przeciwdziałanie uzależnieniom i patologiom społecznym. Realizując zadania w ww. sferach, organizacje pozarządowe mogą stanowić ważny element w rozwiązywaniu niektórych problemów społecznych. Z prowadzonych ewidencji wynika, że na terenie powiatu puławskiego funkcjonuje ok. 360 organizacji pozarządowych, dla których organem nadzorującym jest Starosta Puławski. Tylko część z nich aktywnie angażuje się w prowadzoną działalność, aktywność niektórych pozostaje niestety niewielka lub znikoma. Zdecydowana większość organizacji na terenie powiatu działa w obszarze pomocy społecznej, w zakresie pomocy osobom niepełnosprawnym i seniorom, sportu oraz kultury. Dominującą formą, w której zrzeszają się obywatele dla realizacji celów pożytku publicznego są stowarzyszenia, ponadto w powiecie funkcjonuje 41 fundacji.

Przykładem współpracy organizacji pozarządowych z władzami samorządowymi jest działalność powołanej przy Staroście Puławskim Powiatowej Społecznej Rady do Spraw Osób Niepełnosprawnych, która pełni funkcję organu opiniodawczo-doradczego. Składa się z 5 osób powołanych spośród kandydatów wskazanych przez działające na terenie powiatu organizacje pozarządowe. Rada wykonuje zadania w zakresie inspirowania przedsięwzięć zmierzających do integracji zawodowej i społecznej osób niepełnosprawnych oraz realizacji ich praw, opiniowania projektów powiatowych programów działań na rzecz tych osób

i oceniania ich realizacji, opiniowania projektów uchwał i programów przyjmowanych przez radę powiatu pod kątem ich skutków dla osób niepełnosprawnych.

Wśród organizacji pozarządowych działających na terenie powiatu puławskiego w obszarze pomocy społecznej, pomocy osobom niepełnosprawnym i starszym wymienić można:

- 1) Polski Związek Emerytów, Rencistów i Inwalidów Oddział Rejonowy w Puławach;
- 2) Polski Związek Emerytów, Rencistów i Inwalidów Zarząd Rejonowy w Nałęczowie;
- 3) Stowarzyszenie Osób Niepełnosprawnych, Opiekunów i Przyjaciół „Radość”;
- 4) Katolickie Stowarzyszenie Osób Niepełnosprawnych „Bratek” przy Parafii W.N.M.P;
- 5) Stowarzyszenie Osób Niepełnosprawnych „OTWARTY KRAJ” w Kurowie;
- 6) Polskie Stowarzyszenie Diabetyków Koło nr 2 w Puławach;
- 7) Polski Związek Głuchych Zarząd Oddziału Lubelskiego;
- 8) Polski Związek Niewidomych Okręg Lubelski;
- 9) Stowarzyszenie Pomocy i Wsparcia Rozwoju Niepełnosprawnych „Szansa” przy Specjalnym Ośrodku Szkolno-Wychowawczym im. św. Franciszka z Asyżu;
- 10) Koło Pomocy Dzieciom i Młodzieży Specjalnej Troski przy Oddziale Miejskim TPD w Puławach;
- 11) Stowarzyszenie Przyjaciół Dzieci i Młodzieży Niepełnosprawnej "Promień" w Puławach;
- 12) Polskie Stowarzyszenie Diabetyków Koło nr 14 w Puławach;
- 13) Koło Lubelskiego Stowarzyszenia Stwardnienia Rozsianego w Puławach;
- 14) Puławskie Stowarzyszenie Ochrony Zdrowia Psychicznego w Puławach;
- 15) Nałęczowskie Stowarzyszenie Charytatywne w Nałęczowie;
- 16) Stowarzyszenie „Corda Cordi” na Rzecz Dzieci i Młodzieży w Puławach;
- 17) Puławskie Stowarzyszenie na Rzecz Osób Niepełnosprawnych;
- 18) Stowarzyszenie Pomocy Dzieciom i Młodzieży "Promyk" w Puławach;
- 19) Stowarzyszenie na Rzecz Osób Niepełnosprawnych "Dajmy im Szansę" w Puławach;
- 20) Stowarzyszenie na Rzecz Osób Potrzebujących "Pogodne Życie" w Puławach;
- 21) Stowarzyszenie „Pomoc Rodzinie” w Janowcu;
- 22) Stowarzyszenie „Barwy Tęczy” w Górze Puławskiej;
- 23) Fundacja „Nie Zamykajmy Drzwi” w Puławach;
- 24) Kazimierskie Stowarzyszenie Dobroczynne pod wezwaniem św. Anny w Kazimierzu Dolnym;
- 25) Puławskie Stowarzyszenie Amazonek w Puławach;

26) Fundacja „Zarażamy Radością” w Puławach;

27) Fundacja "Pójdźmy Razem" w Puławach.

28) Stowarzyszenie na Rzecz Inicjatyw Społecznych „Paralotnia” w Puławach.

15. BEZPIECZEŃSTWO PUBLICZNE

Zadania z zakresu bezpieczeństwa i porządku publicznego na terenie powiatu realizowane są przez służby, straże i inspekcje.

Straż Pożarna - główne siły i środki ochrony przeciwpożarowej na terenie powiatu puławskiego stanowią:

- 1) siły i środki Komendy Powiatowej Państwowej Straży Pożarnej, w tym jednostki ratowniczo-gaśnicze;
- 2) 67 Ochotniczych Straży Pożarnych, w tym 19 w krajowym systemie ratowniczo-gaśniczym;
- 3) Zakładowa Straż Pożarna Zakładów Azotowych „Puławy” SA.

W roku 2014 na terenie powiatu puławskiego odnotowano 1117 zdarzeń (w 2013 r. – 1032) wymagających interwencji jednostek ochrony przeciwpożarowej, w tym: 482 pożarów, 558 miejscowych zagrożeń, 77 alarmów fałszywych.

W porównaniu do roku 2013 nastąpił:

- wzrost ogólnej liczby zdarzeń o ok. 8,2%;
- spadek liczby miejscowych zagrożeń o ok. 1,4%;
- wzrost liczby pożarów o ok. 15,6%;
- wzrost liczby alarmów fałszywych o ok. 57,1%.

Policja - umundurowana i uzbrojona formacja przeznaczona do ochrony bezpieczeństwa ludzi i mienia oraz utrzymania bezpieczeństwa i porządku publicznego. Na terenie powiatu funkcjonuje Komenda Powiatowa Policji w Puławach, której podlegają posterunki policji w Kazimierzu Dolnym i Nałęczowie oraz komisariat policji w Kurowie. W 2014 wg danych GUS na terenie powiatu w zakończonych postępowaniach przygotowawczych policja stwierdziła 2040 przestępstw ogółem (w 2013 - 2456), z czego 1403 o charakterze kryminalnym (w 2013 – 1729), 278 o charakterze gospodarczym (w 2013 – 232), 296 drogowych (w 2013 – 388). Z ogólnej liczby przestępstw 72 popełniono przeciwko życiu i zdrowiu (w 2013 – 69) i 1035 przeciwko mieniu (w 2013 – 1247). Wskaźnik wykrywalności sprawców przestępstw stwierdzonych przez policję w 2014 r. w powiecie puławskim wynosił 70,2% (w 2013 r. – 70,5%), z czego o charakterze kryminalnym 61% (w 2013 r. 62,2%), o charakterze gospodarczym 81,6% (w 2013 r. -

79,7%), drogowych 98% (w 2013 – 98,7%). Dla porównania wskaźnik wykrywalności sprawców przestępstw ogółem w województwie lubelskim w 2014 r. wynosił 72,2%.

Państwowe Ratownictwo Medyczne - na terenie powiatu w systemie tym funkcjonuje Szpitalny Oddział Ratunkowy wraz z działającymi w jego strukturze specjalistycznymi i podstawowymi zespołami ratownictwa medycznego. SOR znajduje się w strukturach Samodzielnego Publicznego Zakładu Opieki Zdrowotnej w Puławach. Oddział dysponuje 6 łózkami i jest przeznaczony do przyjmowania chorych w stanie zagrożenia życia ze świeżymi urazami, zatruciami. Świadczenia polegają na wstępnej diagnostyce oraz podjęciu leczenia w zakresie niezbędnym dla stabilizacji funkcji życiowych pacjenta.

Państwowa Inspekcja Sanitarna jest powołana do realizacji zadań z zakresu zdrowia publicznego. Wykonywanie tych zadań polega na sprawowaniu zapobiegawczego i bieżącego nadzoru sanitarnego oraz prowadzeniu działalności zapobiegawczej i przeciwepidemicznej w zakresie chorób zakaźnych i innych chorób powodowanych warunkami środowiska, a także na prowadzeniu działalności oświatowo-zdrowotnej. W ramach systemu zarządzania kryzysowego Państwowej Inspekcji Sanitarnej podejmowane są działania zmierzające do zabezpieczenia zdrowia i życia ludzkiego poprzez rozwinięcie skutecznej akcji przeciwdziałającej powstałemu zagrożeniu, współdziałanie z innymi służbami, inspekcjami i instytucjami, których zadaniem jest udzielenie pomocy w sytuacji kryzysowej oraz zapewnienie szybkiej i efektywnej pomocy medycznej osobom poszkodowanym lub chorym. Na terenie powiatu funkcjonuje Państwowa Powiatowa Stacja Sanitarno-Epidemiologiczna w Puławach, która zapewnia realizację powyższych zadań.

Inspekcja Weterynaryjna. Na terenie powiatu funkcjonuje Powiatowy Inspektorat Weterynarii w Puławach, który realizuje zadania z zakresu ochrony zdrowia zwierząt oraz bezpieczeństwa produktów pochodzenia zwierzęcego w celu zapewnienia zdrowia publicznego. Funkcjonowanie inspekcji w reagowaniu na sytuację kryzysową ogranicza się do realizacji ustawowych zadań, między innymi monitoringu zagrożeń, ich analizy i diagnozowania, zwalczania chorób zakaźnych, sprawowania nadzoru nad bezpieczeństwem produktów pochodzenia zwierzęcego, badania zwierząt rzeźnych oraz nadzoru nad obrotem produktami leczniczymi weterynaryjnymi.

Inspekcja Nadzoru Budowlanego wykonuje funkcje inspekcyjno-kontrolne oraz zadania związane z użytkowaniem obiektów budowlanych, prowadzeniem robót i przekazywaniem obiektów budowlanych do użytkowania, postępowaniem wyjaśniającym przyczyny i okoliczności powstania katastrofy budowlanej. Inspektorat Nadzoru Budowlanego ma swoją siedzibę w Puławach.

Wodne Ochotnicze Pogotowie Ratunkowe jest specjalistycznym stowarzyszeniem o zasięgu krajowym, a jego celem jest organizowanie pomocy oraz ratowanie osób, które uległy wypadkowi albo narażone są na niebezpieczeństwo utraty życia lub zdrowia na wodach. Na terenie powiatu puławskiego działają dwie drużyny WOPR: w Puławach i w Kazimierzu Dolnym.

Ponadto zadania z zakresu utrzymania porządku publicznego na terenie Puław realizuje służba gminna - Straż Miejska w Puławach, podlegająca samorządowi Miasta Puławy.

16. PROGNOZA DEMOGRAFICZNA

Powiat puławski to trzeci pod względem liczby ludności powiat w województwie lubelskim. W 2014 r. powiat puławski zamieszkiwało 115 777 osób, w tym 55 651 mężczyzn i 60 126 kobiet. W powiecie na 100 mężczyzn przypada 108 kobiet. Wskaźnik feminizacji utrzymuje się na podobnym poziomie na przestrzeni ostatnich lat. Liczba ludności w powiecie zmniejsza się systematycznie od 2010 roku, kiedy to wynosiła 117 323 osoby. W roku 2011 było to już 116 984, w 2012 – 116 526, a w 2013 - 116 206 osób.

Spadek liczby ludności wiąże się z obserwowanymi od kilku lat niekorzystnymi trendami demograficznymi dotyczącymi ujemnego przyrostu naturalnego oraz ujemnego salda migracji. W roku 2014 wskaźnik ujemnego przyrostu naturalnego na 1000 mieszkańców wyniósł -1,32. Tabela 16 ilustruje stan ludności w powiecie puławskim wg stanu w dniu 31.12.2014 r.

Tabela 16. Stan ludności, urodzenia, zgony, przyrost naturalny na jednostkę terytorialną w powiecie puławskim w roku 2014

Jednostka terytorialna	Stan ludności	Mężczyźni	Kobiety	Urodzenia	Zgony	Przyrost naturalny
Powiat puławski	115 777	55 651	60 126	1012	1165	-153
Puławy miasto	48 864	22 914	25 950	399	444	-45
Kazimierz Dolny	6902	3380	3522	52	81	-29
Nałęczów	9140	4256	4884	93	102	-9
Baranów	4032	1949	2083	45	65	-20
Janowiec	3664	1844	1820	39	39	-
Końskowola	9013	4441	4572	76	84	-8
Kurów	7824	3853	3971	71	87	-16
Markuszów	3048	1499	1549	24	30	-6
Puławy	11 934	5882	6052	116	100	16
Wąwolnica	4820	2372	2448	42	65	-23
Żyrzyn	6536	3261	3275	55	68	-13

Opracowanie własne na podstawie danych GUS

Na terenie powiatu puławskiego obserwuje się stały spadek przyrostu naturalnego, który w 2014 roku wyniósł -153. Przyrost naturalny na 1000 ludności w 2014 roku wynosił w powiecie -1,32 (w 2013 -2,9, w 2012 -1,8), gdy w województwie lubelskim -1,06.

Tabela 17. Przyrost naturalny w latach 2005-2014 w powiecie puławskim

Rok	Urodzenia	Zgon	Przyrost naturalny
2014	1012	1165	-153
2013	975	1307	-332
2012	1066	1273	-207
2011	1053	1211	-158
2010	1161	1268	-107
2009	1142	1298	-156
2008	1256	1108	-148
2007	1138	1213	-75
2006	1095	1174	-79
2005	1122	1116	-106

Opracowano na podstawie danych GUS

Drugim pod względem istotności czynnikiem decydującym o tempie przyrostu naturalnego są migracje. Wg danych GUS na koniec 2014 r. saldo migracji wewnętrznych i zagranicznych na pobyt stały ogółem wynosiło -292. W roku 2013 było to -266, w 2012 -156, w 2011 -181, a w 2010 -169. Saldo migracji wewnętrznych i zagranicznych na pobyt stały na 1000 ludności w roku 2014 wynosiło -2,5, w roku 2013 -2,3, a w roku 2012 -1,3.

Dotychczasowe zmiany demograficzne, powodowane m.in. liczbą osób wyjeżdżających z powiatu, liczbą zgonów i urodzeń oraz innymi czynnikami społecznymi i gospodarczymi, w istotny sposób wpływają na prognozy demograficzne dla analizowanego obszaru. Zgodnie z prognozami demograficznymi w całym województwie lubelskim, a także w kraju ubędzie mieszkańców.

Prognozy demograficzne dla powiatu puławskiego na najbliższe co najmniej 15 lat nie są korzystne. Liczba ludności będzie się z roku na rok zmniejszać - zarówno kobiet, jak i mężczyzn. Wynika to z jednej strony z postępującego każdego roku ujemnego przyrostu naturalnego, z drugiej zaś z coraz większej nadwyżki liczby osób wyjeżdżających nad przyjeżdżającymi. W tabeli 18 przedstawiono prognozy liczby ludności powiatu puławskiego do 2050 roku.

Tabela 18. Prognoza liczby ludności powiatu puławskiego do roku 2050

Rok	Ludność Produkcyjne grupy wieku	Ogółem	Mężczyźni	Kobiety	Miasto	Wieś
2013	ogółem	116 206	55 867	60 339	55 740	60 466
	przedprodukcyjny	20 607	10 589	10 018	9 420	11 1878
	produkcyjny	71 167	37 597	33 570	33 411	37 756
	poprodukcyjny	24 432	7 681	16 751	12 909	11 523
2015	ogółem	115 194	55 331	59 863	54 960	60 234
	przedprodukcyjny	19 494	10 039	9 455	8 640	10 854
	produkcyjny	71 042	37 604	33 438	33 132	37 910
	poprodukcyjny	24 658	7 688	16 970	13 188	11 470
2020	ogółem	112 489	53 947	58 542	52 833	59 656
	przedprodukcyjny	18 228	9 403	8 825	7 912	10 316
	produkcyjny	68 862	36 567	32 295	31 269	37 593
	poprodukcyjny	25 399	7 977	17 422	13 652	11 747
2025	Ogółem	109 553	52 513	57 040	50 468	59 085
	przedprodukcyjny	17 076	8 820	8 256	7 263	9 813
	produkcyjny	66 168	34 708	31 460	29 337	36 831
	poprodukcyjny	26 309	8 985	17 324	13 868	12 441
2030	ogółem	106 231	50 933	55 298	47 888	58 343
	przedprodukcyjny	15 379	7 939	7 440	6 456	8 823
	produkcyjny	64 397	33 527	30 870	27 885	36 512
	poprodukcyjny	26 455	9 467	16 988	13 547	12 908
2040	ogółem	98 377	47 356	51 021	42 251	56 126
	przedprodukcyjny	13 267	6 845	6 422	5 434	7 833
	produkcyjny	58 794	30 095	28 699	24 025	34 769
	poprodukcyjny	26 316	10 416	15 900	12 792	13 524
2050	ogółem	89 757	43 580	46 177	36 482	53 275
	przedprodukcyjny	11 493	5 930	5 563	4 496	6 997
	produkcyjny	49 259	25 446	23 813	18 786	30 473
	poprodukcyjny	29 005	12 204	16 801	13 200	15 805

Opracowano na podstawie danych GUS

Kolejnym problemem powiatu jest starzenie się jego społeczeństwa. Jak wynika z powyższych prognoz, stale zwiększać się będzie liczba osób w wieku poprodukcyjnym w ogóle społeczeństwa, przy jednoczesnym spadku liczby osób w wieku przedprodukcyjnym.

Według prognoz GUS w 2030 roku niemal co piąty mieszkaniec powiatu puławskiego będzie miał co najmniej 70 lat. Obecnie osoby w tym wieku stanowią 13,3% ogółu ludności.

Omawiane niekorzystne zmiany demograficzne stanowią odzwierciedlenie sytuacji panującej zarówno w województwie, jak i w całym kraju. Stanowią zagrożenie dla systemu emerytalnego i rodzą wysokie koszty związane z koniecznością zapewnienia wsparcia osobom starszym. Szansę dla powiatu stanowi rozwój gospodarki i przyciąganie do regionu nowych inwestorów, którzy oprócz tworzenia nowych miejsc pracy przyczynić się mogą do wzrostu liczby ludności.

17. CHARAKTERYSTYKA SYSTEMU POMOCY SPOŁECZNEJ

Pomoc społeczną organizują organy administracji rządowej i samorządowej współpracując w tym zakresie, na zasadzie partnerstwa, z organizacjami społecznymi i pozarządowymi, Kościołem Katolickim, innymi kościołami, związkami wyznaniowymi oraz osobami fizycznymi i prawnymi. Pomoc społeczna jest instytucją polityki społecznej państwa mającą na celu umożliwienie osobom i rodzinom przezwyciężanie trudnych sytuacji życiowych, których nie są one w stanie pokonać wykorzystując własne uprawnienia, zasoby i możliwości. Pomocy społecznej udziela się osobom i rodzinom w szczególności z powodu: ubóstwa, sieroctwa, bezdomności, bezrobocia, niepełnosprawności, długotrwałej lub ciężkiej choroby, przemocy w rodzinie, potrzeby ochrony macierzyństwa lub wielodzietności, bezradności w sprawach opiekuńczo-wychowawczych i prowadzenia gospodarstwa domowego, zwłaszcza w rodzinach niepełnych lub wielodzietnych, trudności w integracji osób, które otrzymały status uchodźcy, trudności w przystosowaniu do życia po zwolnieniu z zakładu karnego, alkoholizmu lub narkomanii, zdarzenia losowego i sytuacji kryzysowej, klęski żywiołowej lub ekologicznej. Na terenie powiatu zadania z obszaru pomocy społecznej realizuje szereg placówek.

Powiatowe Centrum Pomocy Rodzinie w Puławach jest jednostką organizacyjną powiatu powołaną do wykonywania zadań z zakresu pomocy społecznej, a także realizowania przy pomocy środków Państwowego Funduszu Rehabilitacji Osób Niepełnosprawnych zadań na rzecz osób niepełnosprawnych.

Pomoc świadczona przez PCPR w Puławach:

- 1) zapewnienie dzieciom pieczy zastępczej w rodzinach zastępczych, rodzinnych domach dziecka oraz placówkach opiekuńczo-wychowawczych;
- 2) tworzenie warunków do powstawania i działania rodzin zastępczych, rodzinnych domów dziecka i rodzin pomocowych;
- 3) prowadzenie specjalistycznego poradnictwa;

- 4) organizowanie wsparcia osobom usamodzielnianym opuszczającym rodziny zastępcze, rodzinne domy dziecka oraz placówki opiekuńczo-wychowawcze i regionalne placówki opiekuńczo-terapeutyczne, przez wspieranie procesu usamodzielnienia;
- 5) przyznawanie pomocy pieniężnej na usamodzielnienie oraz na kontynuowanie nauki osobom opuszczającym domy pomocy społecznej dla dzieci i młodzieży niepełnosprawnej intelektualnie, domy dla matek z małoletnimi dziećmi i kobiet w ciąży oraz schroniska dla nieletnich, zakłady poprawcze, specjalne ośrodki szkolno-wychowawcze, specjalne ośrodki wychowawcze, młodzieżowe ośrodki socjoterapii zapewniające całodobową opiekę lub młodzieżowe ośrodki wychowawcze;
- 6) pomoc w integracji ze środowiskiem osób mających trudności w przystosowaniu się do życia, młodzieży opuszczającej domy pomocy społecznej dla dzieci i młodzieży niepełnosprawnej intelektualnie, domy dla matek z małoletnimi dziećmi i kobiet w ciąży oraz schroniska dla nieletnich, zakłady poprawcze, specjalne ośrodki szkolno-wychowawcze, specjalne ośrodki wychowawcze, młodzieżowe ośrodki socjoterapii, młodzieżowe ośrodki wychowawcze;
- 7) udzielanie informacji o prawach i uprawnieniach klientom PCPR;
- 8) prowadzenie mieszkań chronionych dla usamodzielnianych wychowanków;
- 9) szkolenie i doskonalenie zawodowe kadr pomocy społecznej z terenu powiatu;
- 10) realizacja pilotażowego programu Aktywny Samorząd, finansowanego ze środków PFRON;
- 11) prowadzenie punktu informacyjnego dla osób niepełnosprawnych;
- 12) dofinansowanie zadań z zakresu rehabilitacji społecznej osób niepełnosprawnych, zwłaszcza:
 - a) likwidacji barier architektonicznych w komunikowaniu się i technicznych, w związku z indywidualnymi potrzebami osób niepełnosprawnych,
 - b) uczestnictwa osób niepełnosprawnych i ich opiekunów w turnusach rehabilitacyjnych,
 - c) sportu, kultury, rekreacji i turystyki osób niepełnosprawnych,
 - d) zaopatrzenia w sprzęt rehabilitacyjny, przedmioty ortopedyczne i inne,
 - e) dofinansowania kosztów tworzenia i działania warsztatów terapii zajęciowej oraz oceny ich działalności.

W PCPR w Puławach działają Ośrodek Interwencji Kryzysowej oraz Poradnia Rodzinna.

Ośrodek Interwencji Kryzysowej. Oferowane formy pomocy:

- 1) pomoc psychologiczna i prawna dla ofiar przemocy domowej;
- 2) diagnoza sytuacji kryzysowej osób i rodzin zgłaszających się po pomoc;
- 3) pomoc rodzinom, w których narastają konflikty;
- 4) informacje o instytucjach mogących pomóc osobom w różnych sytuacjach losowych;
- 5) schronienie w hostelu dla ofiar przemocy;
- 6) terapia indywidualna ukierunkowana na wsparcie ofiary przemocy w rodzinie oraz nabycie umiejętności ochrony przed osobą stosującą przemoc;
- 7) współpraca z instytucjami zajmującymi się przeciwdziałaniem przemocy w rodzinie;
- 8) prowadzenie telefonu zaufania.

Poradnia Rodzinna. Oferowane formy pomocy:

- 1) poradnictwo psychologiczno-pedagogiczne;
- 2) profilaktyka;
- 3) diagnoza;
- 4) terapia indywidualna, grupowa, rodzinna;
- 5) wsparcie psychologiczne dla osób niepełnosprawnych;
- 6) pomoc w rozwiązywaniu istniejących w rodzinie dysfunkcji;
- 7) poradnictwo prawne - udzielenie informacji z zakresu prawa rodzinnego i opiekuńczego.

11 miejskich/gminnych ośrodków pomocy społecznej, które realizują zadania własne gmin i zlecone przez administrację rządową wynikające głównie z ustawy o pomocy społecznej, ustawy o świadczeniach rodzinnych oraz ustawy o pomocy osobom uprawnionym do alimentów.

Zespół Dziennych Domów Pomocy Społecznej w Puławach jest jednostką organizacyjną Miasta Puławy; w jego skład wchodzi: placówka typu półstacjonarnej, tj. Dzienny Dom Pomocy - Centrum Integracyjno-Rehabilitacyjne w Puławach, Dzienny Ośrodek Adaptacyjny oraz Klub Samopomocy, których podstawowym celem jest zaspokajanie niezbędnych potrzeb bytowych i zdrowotnych osób w nich przebywających, pobudzanie społecznej aktywności, a w szczególności: organizowanie terapii zajęciowej w różnych formach, organizowanie wypoczynku, rekreacji i kontaktów ze środowiskiem, zaspokajanie potrzeb kulturalnych, opieka sanitarno-higieniczna, rehabilitacja i rewalidacja, opieka lekarsko-pielęgniarska. Dzienny Dom Pomocy - Centrum Integracyjno-

Rehabilitacyjne to ośrodek wsparcia dziennego dla osób niepełnosprawnych, Dzienny Ośrodek Adaptacyjny świadczy pomoc dzieciom i młodzieży z niepełnosprawnością intelektualną i ruchową, a podstawowym założeniem działalności placówki jest realizacja procesów rewalidacji społecznej i rehabilitacji ruchowej. Klub Samopomocy skupia osoby niepełnosprawne w grupach wsparcia. Każdą z nich tworzą osoby o tym samym rodzaju niepełnosprawności.

Centrum Interwencji Kryzysowej w Puławach: Puławskie Stowarzyszenie Ochrony Zdrowia Psychicznego w ramach *Programu pomocy całodobowej dla osób doznających przemocy w rodzinie z możliwością udzielenia schronienia* prowadzi kompleksową pomoc dla osób dotkniętych przemocą. W ramach tej pomocy każda osoba z terenu Puław może otrzymać poradnictwo i wsparcie psychologiczne, możliwość korzystania z telefonu zaufania przez całą dobę, konsultacje prawne, schronienie w hostelu, możliwość interwencji w miejscu zamieszkania.

Środowiskowy Dom Samopomocy w Puławach funkcjonuje w dwóch budynkach: przy ul. Mickiewicza 2A i przy ul. Wólka Profecka 26; oferuje pomoc i wsparcie dla osób z zaburzeniami psychicznymi i niepełnosprawnością intelektualną. Głównym zadaniem placówki jest podtrzymywanie i rozwijanie umiejętności uczestników niezbędnych do samodzielnego funkcjonowania społecznego. Ośrodek oferuje pomoc i wsparcie psychologiczne, udział w terapii zajęciowej w pracowniach, zajęcia kulturalno-rekreacyjne, integrację osób chorych ze społeczeństwem, pomoc socjalną w formie gorącego posiłku. Ośrodek obejmuje swoim wsparciem osoby z terenu Puław oraz Kazimierza Dolnego.

Środowiskowy Dom Samopomocy w Końskowoli funkcjonuje od stycznia 2006 jako odrębna jednostka organizacyjna Gminy Końskowola. Ośrodek przeznaczony jest dla osób z niepełnosprawnością intelektualną oraz chorobą psychiczną i posiada obecnie 30 miejsc. Głównym założeniem pracy terapeutycznej jest aktywizowanie osób niepełnosprawnych do podejmowania samodzielnych czynności życiowych, jak również samodzielnego życia w społeczeństwie. Realizowane jest to poprzez kompleksową terapię indywidualną i grupową, dostosowaną do możliwości i zainteresowań osób potrzebujących (uczestniczących w terapii).

Środowiskowy Dom Samopomocy w Górze Puławskiej rozpoczął swą działalność w styczniu 2015 r. i prowadzony jest przez Fundację „Pójdźmy Razem” jako zadanie zlecone przez Powiat Puławski. Posiada miejsca przeznaczone dla osób dorosłych przewlekle chorych psychicznie, upośledzonych umysłowo oraz wykazujących inne przewlekłe zaburzenia czynności psychicznych.

W powiecie puławskim działają trzy **Warsztaty Terapii Zajęciowej** – wyodrębnione organizacyjnie i finansowo placówki, które stwarzają osobom niepełnosprawnym niezdolnym do podjęcia pracy zawodowej możliwość udziału w rehabilitacji zawodowej i społecznej oraz terapię zajęciową zmierzającą do ogólnego rozwoju i poprawy sprawności każdego uczestnika. Warsztaty te prowadzą rehabilitację społeczną i zawodową dla 90 uczestników, w tym:

- 1) Warsztat Terapii Zajęciowej w Nałęczowie prowadzony przez Nałęczowskie Stowarzyszenie Charytatywne; Warsztat prowadzi rehabilitację dla 30 uczestników z upośledzeniem umysłowym;
- 2) Warsztat Terapii Zajęciowej w Puławach przy ul. 6 Sierpnia 20 prowadzony przez Puławskie Stowarzyszenie na Rzecz Osób Niepełnosprawnych; Warsztat prowadzi rehabilitację dla 30 uczestników osób z upośledzeniem umysłowym;
- 3) Warsztat Terapii Zajęciowej w Puławach przy ul. Wróblewskiego 21 prowadzony przez Puławskie Stowarzyszenie Ochrony Zdrowia Psychicznego; Warsztat prowadzi rehabilitację dla 30 uczestników z chorobą psychiczną i upośledzeniem umysłowym.

Zakład Aktywności Zawodowej w Puławach zatrudnia osoby niepełnosprawne zaliczone do znacznego stopnia niepełnosprawności (lub umiarkowanego w przypadku autyzmu, upośledzenia umysłowego lub choroby psychicznej), a także poprzez rehabilitację zawodową i społeczną; przygotowuje je do życia w otwartym środowisku oraz pomaga w realizacji pełnego, niezależnego, samodzielnego i aktywnego życia na miarę indywidualnych możliwości.

Placówka Opiekuńczo-Wychowawcza im. Marii Konopnickiej w Puławach zapewnia opiekę całodobową dzieciom w wieku od 3 do 18 lat (lub do ukończenia nauki) pozbawionym częściowo lub całkowicie opieki rodziców biologicznych.

Schronisko dla Bezdomnych Mężczyzn w Puławach prowadzone przez Towarzystwo Pomocy im. Św. Brata Alberta Koło Puławskie oferuje pomoc w postaci noclegu i posiłku.

IV DIAGNOZA SYTUACJI SPOŁECZNEJ W POWIECIE PUŁAWSKIM

1. DANE O SYTUACJI DEMOGRAFICZNEJ I SPOŁECZNEJ

Tabela 19. Liczba i prognoza ludności powiatu puławskiego

Wyszczególnienie		Rok		2014	Prognoza	
		2012	2013		2015	2016
Mieszkańcy (w osobach)						
Ogółem	1	116 526	116 206	116 206	115 194	114 664
Kobiety						
Ogółem	2	60 461	60 339	60 339	59 863	59 610
Wiek 0-17	3	10 120	10 018	10 018	9 455	9 281
Wiek 18-59	4	33 721	33 334	33 334	33 438	33 249
Wiek 60 lat i więcej	5	16 620	16 987	16 987	16 970	17 080
Mężczyźni						
Ogółem	6	56 065	55 867	55 867	55 331	55 054
Wiek 0-17	7	10 679	10 589	10 589	10 039	9 866
Wiek 18-64	8	37 744	37 438	37 438	37 604	37 485
Wiek 65 lat i więcej	9	7 642	7 840	7 840	7 688	7 703

Opracowano na podstawie danych GUS

2. POWODY UDZIELENIA POMOCY SPOŁECZNEJ W GMINACH POWIATU PUŁAWSKIEGO

Praca socjalna to działalność zawodowa mająca na celu pomoc osobom i rodzinom we wzmacnianiu lub odzyskiwaniu zdolności do funkcjonowania w społeczeństwie poprzez pełnienie odpowiednich ról społecznych oraz tworzenie warunków sprzyjających temu celowi. Praca socjalna prowadzona jest w oparciu o dokonanie diagnozy sytuacji klienta, opracowanie planu pomocy i wsparcia w zależności od indywidualnej sytuacji oraz posiadanego potencjału osobistego. Praca socjalna jest świadczona na rzecz osób i rodzin niezależnie od posiadanego dochodu.

Niepokojące zjawiska występujące w środowiskach oraz kumulacja problemów powodują, że praca socjalna wymaga coraz większego zaangażowania. Pracownik socjalny musi kreatywnie dostosować narzędzia pracy socjalnej do dynamicznie modyfikujących się zmian w społeczeństwie, które bardzo często przybierają charakter patologiczny. W związku z tym zauważalna jest zmiana w charakterze pracy, ale i oczekiwań wobec pracowników socjalnych. Rozmiary potrzeb społecznych wymuszają poszukiwanie nowych rozwiązań w dziedzinie pomocy społecznej.

Jednym z narzędzi stosowanym w pracy socjalnej jest kontrakt socjalny, czyli pisemna umowa zawarta pomiędzy osobą ubiegającą się o pomoc a pracownikiem socjalnym, określająca uprawnienia i zobowiązania stron zmierzające do przezwyciężenia trudnej sytuacji życiowej danej osoby lub rodziny.

Kontrakt przyczynia się do odzyskania zdolności do samodzielnego funkcjonowania w środowisku, prawidłowego pełnienia ról społecznych. W przypadku odmowy zawarcia kontraktu, niedotrzymania jego postanowień, nieuzasadnionej odmowy podjęcia pracy itp., ośrodek pomocy społecznej może ograniczyć pomoc finansową, odmówić jej przyznania lub ją wstrzymać. Praca kontraktem wymaga nakładu pracy ze strony pracownika socjalnego, który musi utrzymywać stały kontakt z klientem, by wspierać, a zarazem nadzorować przebieg umowy. Kontrakt jest często jedynym motywatorem do działania. Wiele osób korzysta ze wsparcia z pomocy społecznej od wielu lat, a tylko rozległa i aktywna praca może spowodować podjęcie działania przez klienta w kierunku jego usamodzielnienia.

Powody przyznawania pomocy określone w ustawie o pomocy społecznej to:

- 1) ubóstwo;
- 2) sieroctwo;
- 3) bezdomność;
- 4) potrzeba ochrony macierzyństwa lub wielodzietności;
- 5) bezrobocie;
- 6) niepełnosprawność;
- 7) długotrwała choroba;
- 8) bezradność w sprawach opiekuńczo-wychowawczych i prowadzenia gospodarstwa domowego;
- 9) alkoholizm i narkomania;
- 10) trudności w przystosowaniu do życia po opuszczeniu zakładu karnego;
- 11) klęska żywiołowa lub ekologiczna.

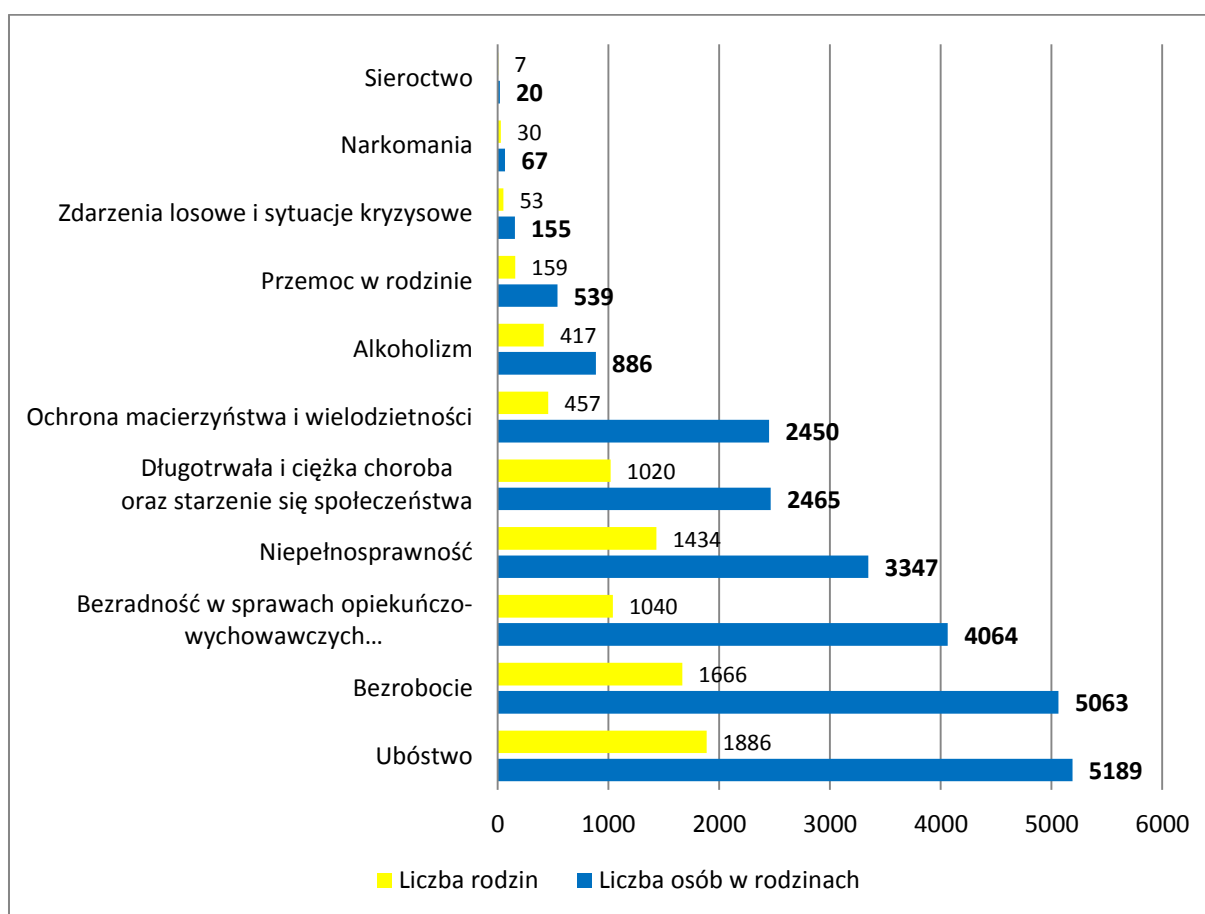
Warto zauważyć, że wymienione wyżej powody uzasadniające przyznanie świadczenia z pomocy społecznej w większości przypadków są pojęciami niedookreślonymi, co z jednej strony utrudnia ich interpretację, z drugiej jednakże pozwala na elastyczność ich stosowania i w praktyce może ułatwiać przyznawanie świadczeń.

Drugi warunek przyznania pomocy społecznej, to sytuacja materialna rodziny, a w szczególności dochód nieprzekraczający tzw. kryterium. Przy tak przyjętych założeniach, pomoc społeczna jest instytucją polityki społecznej państwa, mającą na celu umożliwienie

osobom i rodzinom przezwyciężania trudnych sytuacji życiowych, których nie są one w stanie pokonać wykorzystując własne środki, możliwości i uprawnienia.

Z założenia pomoc społeczna winna wspierać wszystkie te osoby i rodziny, które same nie są w stanie poradzić sobie z trudną sytuacją życiową, w jakiej się znalazły. Sytuacja ta nie oznacza przy tym tylko ubóstwa, braku niezbędnych środków, ale także wiele innych wyżej wymienionych powodów uniemożliwiających jednostkom i rodzinom samodzielne funkcjonowanie w społeczeństwie.

W większości przypadków podstawą do udzielenia pomocy było występowanie kilku przesłanek równocześnie.

Wykres 1. Powody udzielenia pomocy społecznej w powiecie puławskim

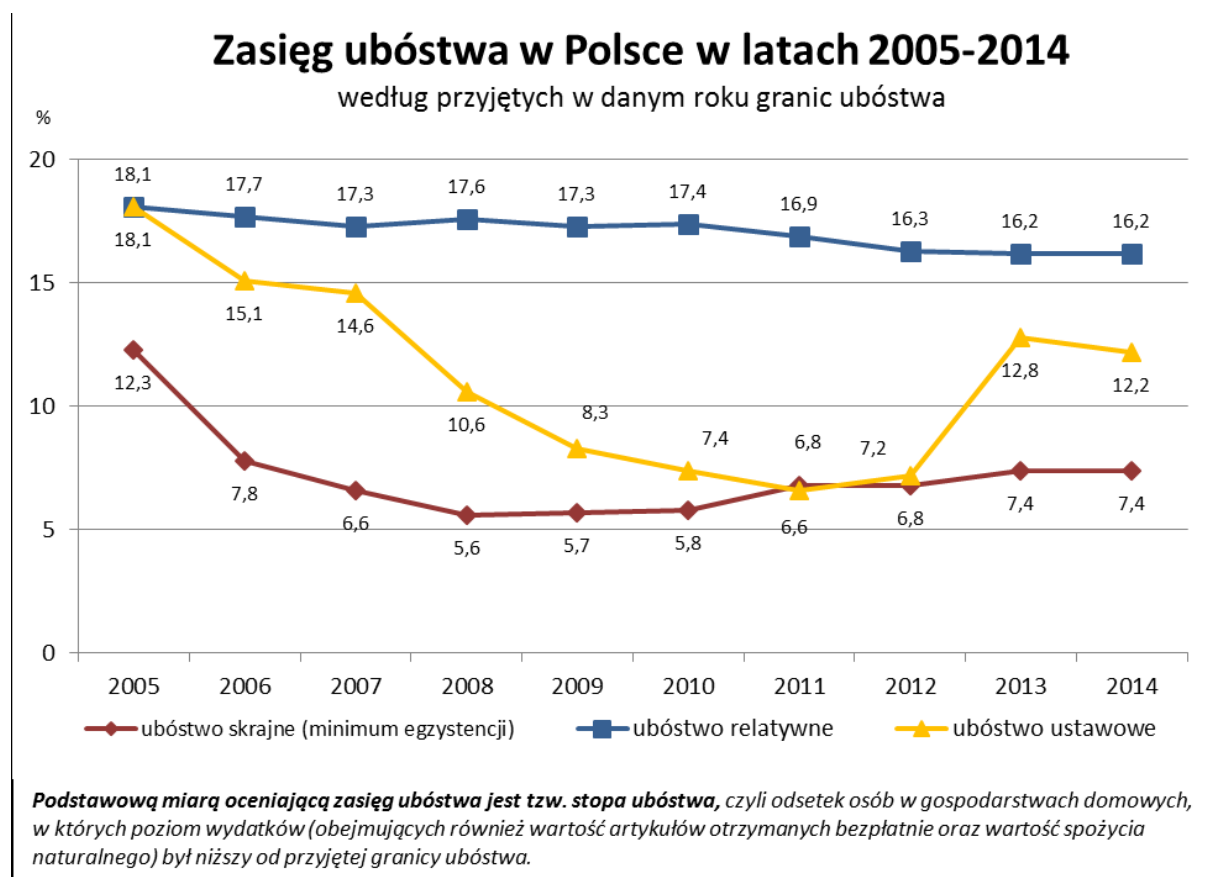
Źródło: opracowanie własne na podstawie danych z ośrodków pomocy społecznej w powiecie puławskim

2.1. Ubóstwo

Istnieje całe mnóstwo definicji ubóstwa; biorąc pod uwagę ich wspólne obszary, uznać można, że przez ubóstwo rozumiemy brak dostatecznych środków materialnych dla zaspokojenia potrzeb jednostki, w szczególności w zakresie jedzenia, schronienia, ubrania, transportu oraz podstawowych potrzeb kulturalnych i społecznych. Ubóstwo godzi w materialne podstawy bytu rodzin, zmniejsza szanse edukacyjne wychowywanych przez nie dzieci.

W Polsce do opisu stanu ubóstwa i zarazem skuteczności pomocy kierowanej do osób i rodzin najbardziej potrzebujących najczęściej stosuje się takie pojęcia, jak granica ubóstwa skrajnego (poniżej minimum egzystencji) oraz ustawowa granica ubóstwa (poniżej kryteriów dochodowych przyjętych w ustawie o pomocy społecznej). Do opisu modelu pomocy społecznej na tle zjawiska ubóstwa w społeczeństwie wykorzystywane są też takie kategorie pojęciowe, jak relatywna granica ubóstwa, subiektywna granica ubóstwa, minimum socjalne, ubóstwo względne.

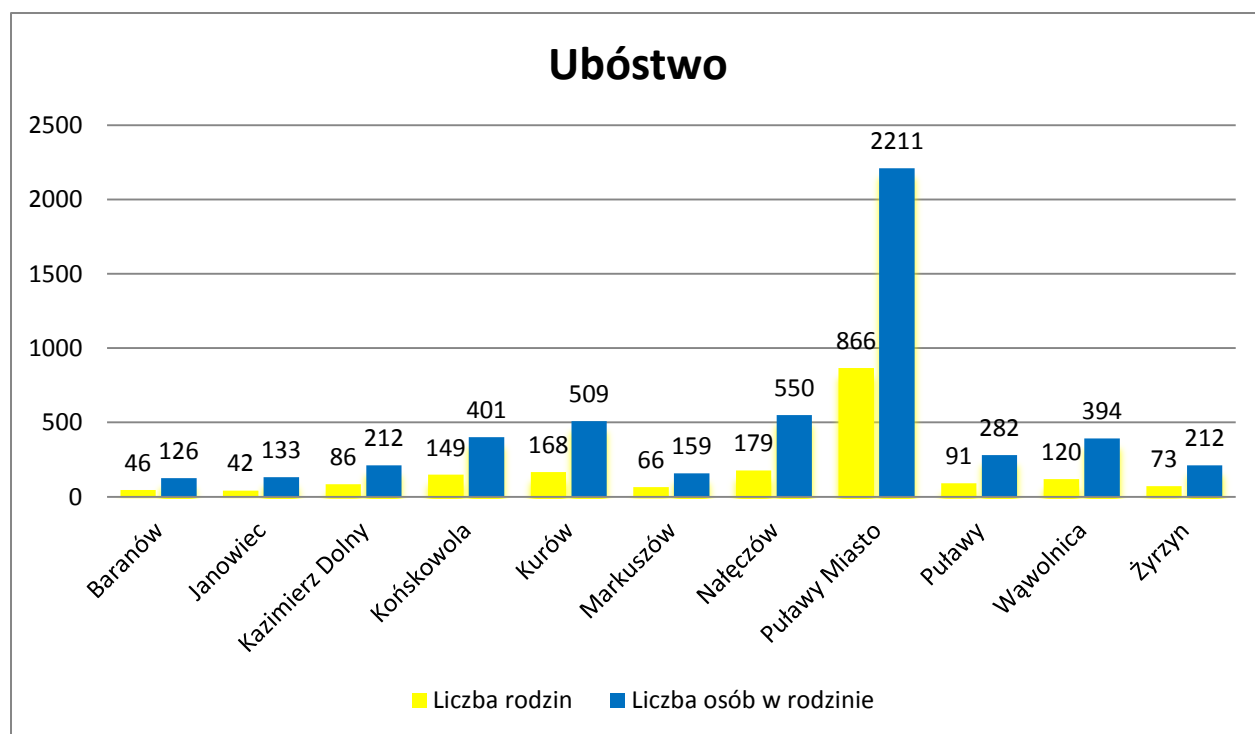
Z badania budżetów gospodarstw domowych wynika, że w 2014 r. w stosunku do roku 2013 nastąpiła poprawa przeciętnej sytuacji materialnej gospodarstw domowych. Jednocześnie nie odnotowano istotnych zmian w zasięgu ubóstwa ekonomicznego. Stopy ubóstwa skrajnego i relatywnego pozostały na tym samym poziomie (7,4% w przypadku ubóstwa skrajnego i 16,2% relatywnego). Podobnie na zbliżonym poziomie pozostał zasięg ubóstwa ustawowego – 12,2% (w 2013 r. - 12,8%).

Wykres 2. Zasięg ubóstwa w Polsce w latach 2005-2014

Źródło: GUS 2015

Ubóstwo jest głównym powodem przyznania pomocy społecznej w powiecie puławskim; warta analizy jest średnia liczba osób w rodzinach korzystających z pomocy społecznej z powodu ubóstwa, która sugeruje, że zjawisko to występuje silniej w liczniejszych rodzinach.

Wykres 3. Przyczyny udzielenia pomocy społecznej w gminach powiatu puławskiego – ubóstwo

Źródło: opracowanie własne na podstawie danych z ośrodków pomocy społecznej w powiecie puławskim

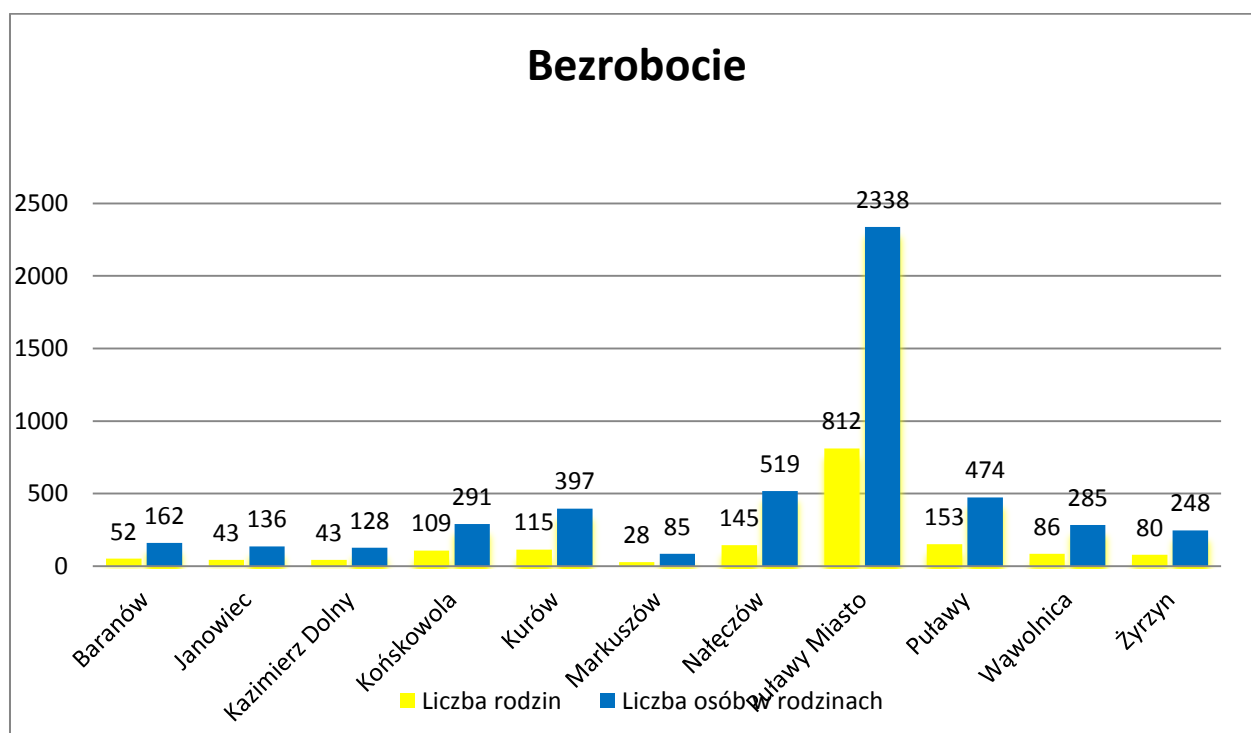
2.2. Bezrobocie

Drugim problemem pod względem liczby udzielonych świadczeń jest problem bezrobocia. Jednym z celów pracy socjalnej realizowanej przez ośrodki pomocy społecznej jest zwiększenie szans na podjęcie pracy zawodowej i przeciwdziałanie negatywnym skutkom społecznym wynikającym z bezrobocia w rodzinie. Oferta ośrodków skierowana jest zarówno do osób aktywnych, samodzielnych, które wymagają stosunkowo niewielkiego wsparcia, jak i do tych, które nie potrafią wykorzystać własnych zasobów i możliwości do przeprowadzenia korzystnych zmian swojej pozycji na rynku pracy. Pogłębiona indywidualna praca socjalna, w tym w formie poradnictwa specjalistycznego oraz rozszerzana stale współpraca ze środowiskiem lokalnym i podmiotami rynku pracy, są odpowiedzią na zmieniające się zapotrzebowanie osób poszukujących zatrudnienia. Indywidualne poradnictwo świadczone przez pracowników socjalnych nakierowane jest na określenie i wykorzystanie możliwości, zasobów i uprawnień osób poszukujących pracy oraz rozeznanie i dopasowanie oferty wsparcia do potrzeb poszczególnych klientów.

Pracownicy ośrodków pomocy społecznej proponują osobom bezrobotnym pomoc w aktywnym poszukiwaniu pracy, udzielają poradnictwa z zakresu umiejętności poruszania

się na rynku pracy, pomagają w przygotowaniu dokumentów aplikacyjnych – listów motywacyjnych i życiorysów.

Ośrodki pomocy społecznej stale współpracują z Powiatowym Urzędem Pracy w Puławach w zakresie upowszechniania aktualnych ofert pracy, informacji o organizowanych kursach zawodowych, szkoleniach, stażach i wolnych miejscach pracy. W razie potrzeby pracownicy ops kierują bezrobotnych mieszkańców gmin do doradcy zawodowego w Powiatowym Urzędzie Pracy w Puławach.

Wykres 4. Przyczyny udzielenia pomocy społecznej w gminach powiatu puławskiego – bezrobocie

Źródło: opracowanie własne na podstawie danych z ośrodków pomocy społecznej w powiecie puławskim

2.3. Bezradność w sprawach opiekuńczo-wychowawczych i prowadzeniu gospodarstwa domowego

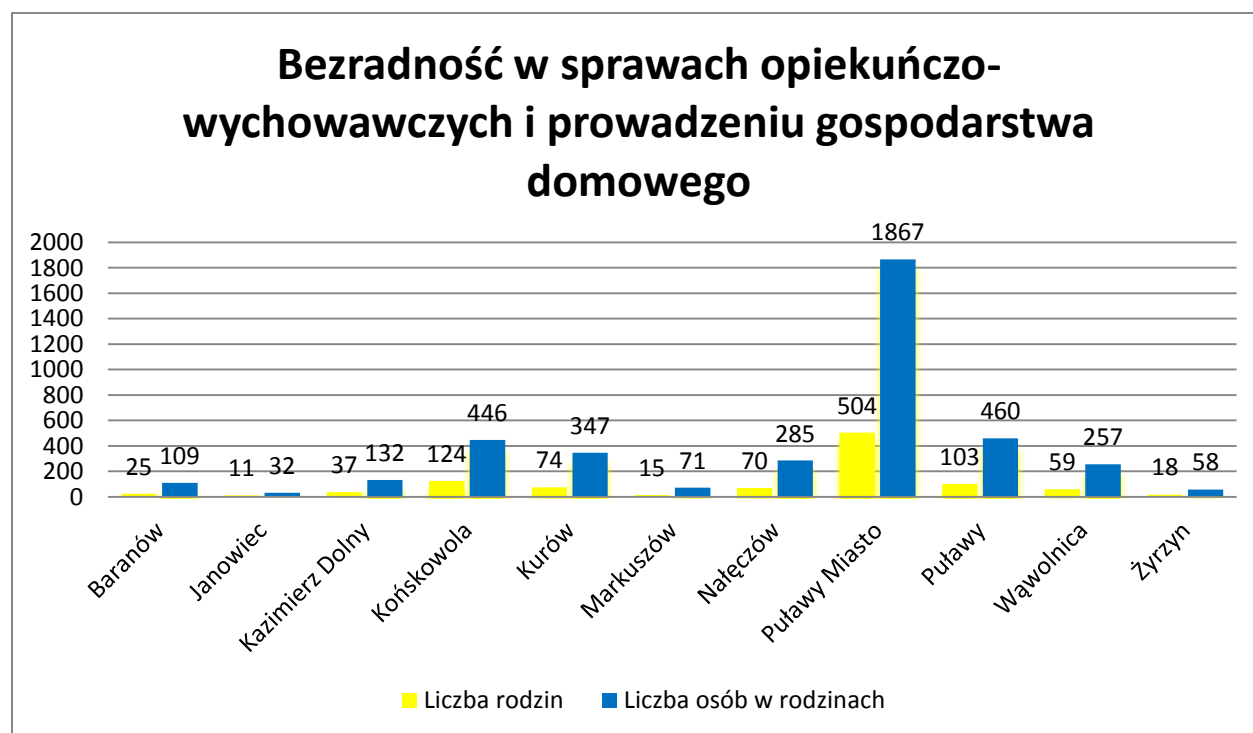
Założeniem pracy w tej specjalizacji jest zaspokojenie podstawowych potrzeb dzieci. Dotychczas wypracowane standardy oraz zdobyte doświadczenie pozwalają na systemowe podejście do pracy z rodziną. Jej celem jest udzielenie pomocy i wsparcia w przezwyciężaniu występujących w rodzinie problemów i niwelowaniu istniejących zaniedbań. Cel ten realizowany jest zarówno poprzez indywidualną pracę socjalną, jak i pracę socjalną z rodziną. W sytuacjach zagrożenia dobra i bezpieczeństwa dziecka podejmowane są działania interwencyjne przy współudziale kuratorów zawodowych i społecznych. W odniesieniu

do rodzin naturalnych, praca socjalna ma na celu przygotowanie rodziny do ponownego podjęcia opieki nad dzieckiem, które zostało umieszczone w pieczy zastępczej.

Pracownicy socjalni w ramach pracy socjalnej uczą rodziców, jak prawidłowo pełnić role rodzicielskie, jak utrzymywać pozytywne relacje z otoczeniem, jak prowadzić gospodarstwo domowe i zarządzać budżetem domowym, jak dbać o higienę osobistą i czystość w mieszkaniu. Pracownicy socjalni podejmują wiele różnorodnych działań mających na celu rozwiązanie konfliktów w rodzinie.

Pracownicy socjalni współpracują w tym obszarze z kuratorami sądowymi, sędziami, pedagogami, dyrektorami szkół, pracownikami służby zdrowia, członkami komisji rozwiązywania problemów alkoholowych, policją, sołtysami, radnymi oraz organizacjami pozarządowymi.

Prowadzona jest również praca z rodzinami zastępczymi spokrewnionymi, mająca na celu diagnozę sytuacji dziecka umieszczonego w rodzinie zastępczej, rozpoznanie nieprawidłowości w pełnieniu funkcji rodziny zastępczej oraz wynikających z tego problemów opiekuńczo-wychowawczych, poradnictwo dla tych rodzin, wydawanie opinii o kandydatach do pełnienia funkcji rodziny zastępczej, współpraca z Powiatowym Centrum Pomocy Rodzinie w Puławach oraz placówkami opiekuńczo-wychowawczymi i rodzinami zastępczymi.

Wykres 5. Przyczyny udzielenia pomocy społecznej w gminach powiatu puławskiego – bezradność w sprawach opiekuńczo-wychowawczych i prowadzeniu gospodarstwa domowego

Źródło: opracowanie własne na podstawie danych z ośrodków pomocy społecznej w powiecie puławskim

2.4. Niepełnosprawność, długotrwała i ciężka choroba oraz starzenie się społeczeństwa

Działania podejmowane w tych obszarach przez pracowników socjalnych w ramach pracy socjalnej są nakierowane na aktywizację społeczną osób, które ze względu na wiek, chorobę lub niepełnosprawność nie mogą samodzielnie realizować swoich potrzeb życiowych, oraz tworzenie sieci wsparcia, która umożliwi pomoc tym osobom w funkcjonowaniu w środowisku. Ze względu na stale rosnącą populację osób starszych i niepełnosprawnych rośnie również zapotrzebowanie na pracę socjalną dla tych osób oraz podejmowanie innowacyjnych i zróżnicowanych działań.

W szczególnie trudnych dla osób starszych okresach, takich jak zima i lato, pracownicy socjalni dodatkowo monitorują środowiska osób starszych, między innymi w celu sprawdzenia, czy członkowie rodziny prawidłowo sprawują opiekę nad osobami starszymi, a także czy osoby starsze i niepełnosprawne mają zabezpieczone potrzeby.

Poza udzielaniem pomocy finansowej czy pomocy w formie usług opiekuńczych, udzielają poradnictwa na temat możliwości przystosowania mieszkania do potrzeb osoby niepełnosprawnej, likwidacji barier funkcjonalnych, zakupu sprzętu ortopedycznego i rehabilitacyjnego, uczestnictwa w turnusach rehabilitacyjnych, uzyskania statusu osoby niepełnosprawnej, przepisów prawnych dotyczących osób niepełnosprawnych, podjęcia nauki i pracy oraz działalności organizacji pozarządowych. Pracownicy socjalni pomagają w kompletowaniu dokumentów niezbędnych do uzyskania skierowania i umieszczenia w zakładach opiekuńczo-leczniczych oraz domach pomocy społecznej.

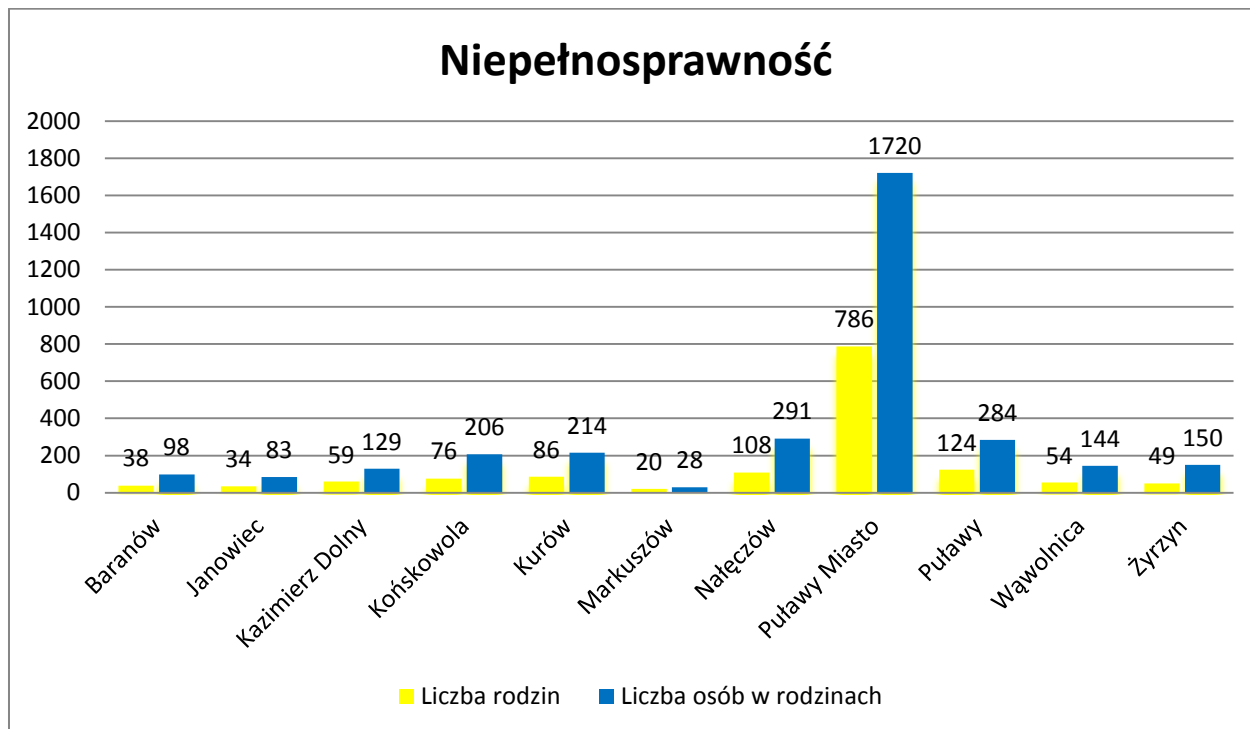
Pracownicy socjalni podejmują liczne działania mające na celu ułatwianie kontaktów z placówkami służby zdrowia, udzielanie pomocy w korzystaniu z różnych form rehabilitacji leczniczej i społecznej, a także inicjowanie kontaktów rodzinnych, podejmowanie działań zmierzających do większego zaangażowania rodziny w sprawowanie opieki nad osobami wymagającymi takiej pomocy. Udzielają pomocy osobom starszym w zapewnieniu lekarstw, opału, drobnych napraw w mieszkaniu. Pomagają w wypełnianiu oraz przygotowywaniu dokumentów niezbędnych do załatwienia spraw urzędowych. Organizują lekarskie wizyty domowe oraz wizyty domowe pielęgniarek środowiskowych.

Pracownicy socjalni (zgodnie z ustawą o świadczeniach rodzinnych) przeprowadzają wywiady środowiskowe celem przyznania specjalnego zasiłku opiekuńczego oraz zasiłku dla opiekuna.

Pracownicy socjalni podejmują również działania mające na celu pomoc oraz wsparcie osób z zaburzeniami psychicznymi oraz członków ich rodzin. Motywują do poddania się

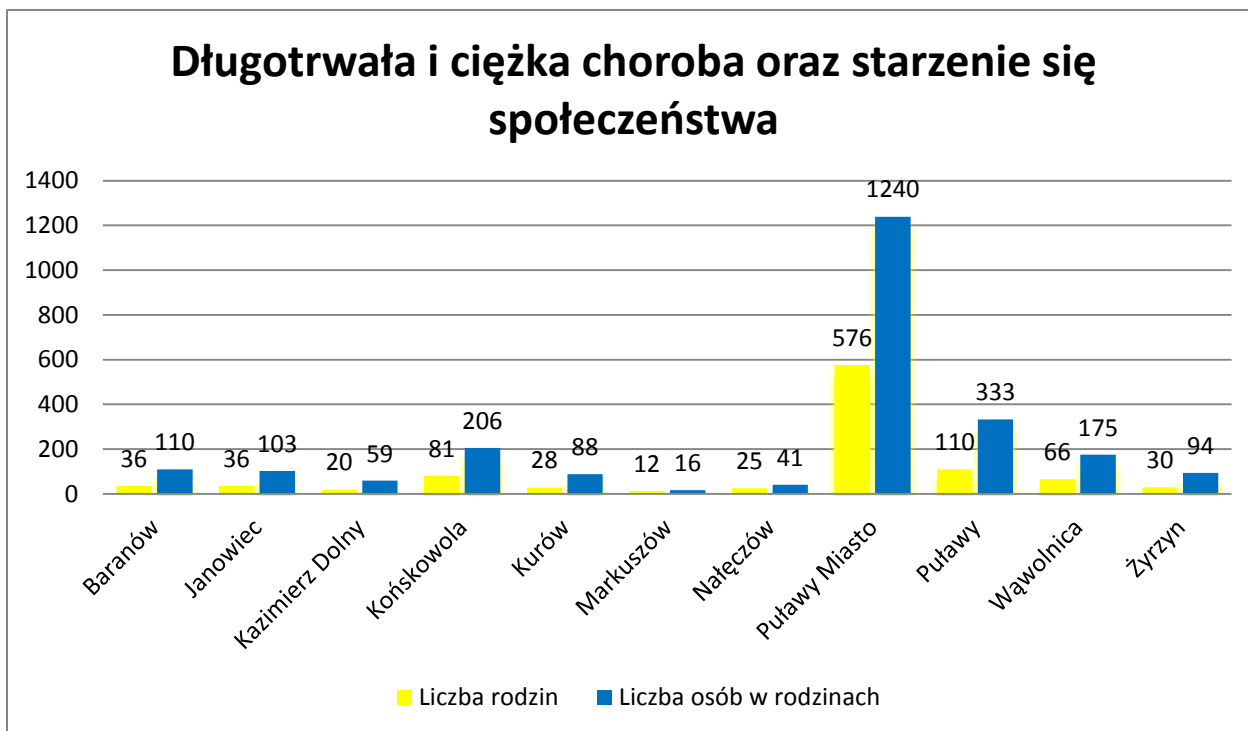
badaniom diagnostycznym w Poradni Zdrowia Psychicznego, a w razie potrzeby leczenia; wspierają osoby i rodziny oraz udzielają pomocy i poradnictwa we wzmacnianiu lub odzyskaniu ich zdolności do funkcjonowania w społeczeństwie i tworzeniu warunków sprzyjających temu celowi. Udzielają pomocy w umówieniu i organizowaniu wizyt u lekarza psychiatry, zarówno w Poradni, jak i domowych, pomagają w uzyskaniu konsultacji z psychologiem, udzielają pomocy w organizowaniu miejsca w szpitalu oraz w załatwieniu transportu do szpitala.

W przypadku, kiedy osoba chora psychicznie zagraża swojemu zdrowiu i życiu lub jest w stanie samodzielnie funkcjonować w środowisku, ops kieruje do sądu wnioski o stwierdzenie potrzeby umieszczenia w szpitalu psychiatrycznym osób chorych psychicznie bez ich zgody. Na podstawie art. 29 ustawy z dnia 19 sierpnia 1994 roku o ochronie zdrowia psychicznego, ops kieruje do sądu wnioski o przyjęcie bez zgody do szpitala psychiatrycznego osoby chorej psychicznie, której dotychczasowe zachowanie wskazuje, że nieprzyjęcie do szpitala spowoduje znaczne pogorszenie stanu zdrowia psychicznego, lub która jest niezdolna do samodzielnego zaspokajania podstawowych potrzeb życiowych, a uzasadnione jest przewidywanie, że leczenie w szpitalu psychiatrycznym przyniesie poprawę jej stanu.

Wykres 6. Przyczyny udzielenia pomocy społecznej w gminach powiatu puławskiego - niepełnosprawność

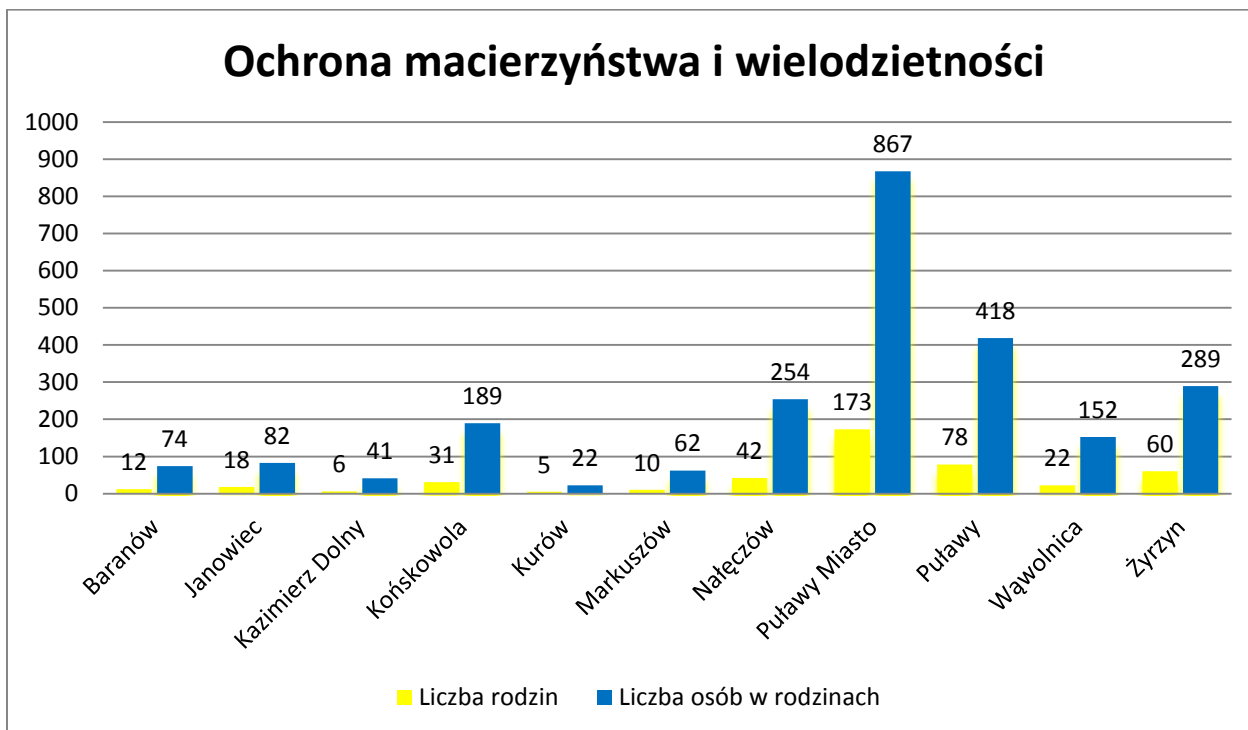
Źródło: opracowanie własne na podstawie danych z ośrodków pomocy społecznej w powiecie puławskim

Wykres 7. Przyczyny udzielenia pomocy społecznej w gminach powiatu puławskiego – długotrwała i ciężka choroba oraz starzenie się społeczeństwa

Źródło: opracowanie własne na podstawie danych z ośrodków pomocy społecznej w powiecie puławskim

2.5. Ochrona macierzyństwa i wielodzietności

Wykres 8. Przyczyny udzielenia pomocy społecznej w gminach powiatu puławskiego – ochrona macierzyństwa i wielodzietności

Źródło: opracowanie własne na podstawie danych z ośrodków pomocy społecznej w powiecie puławskim

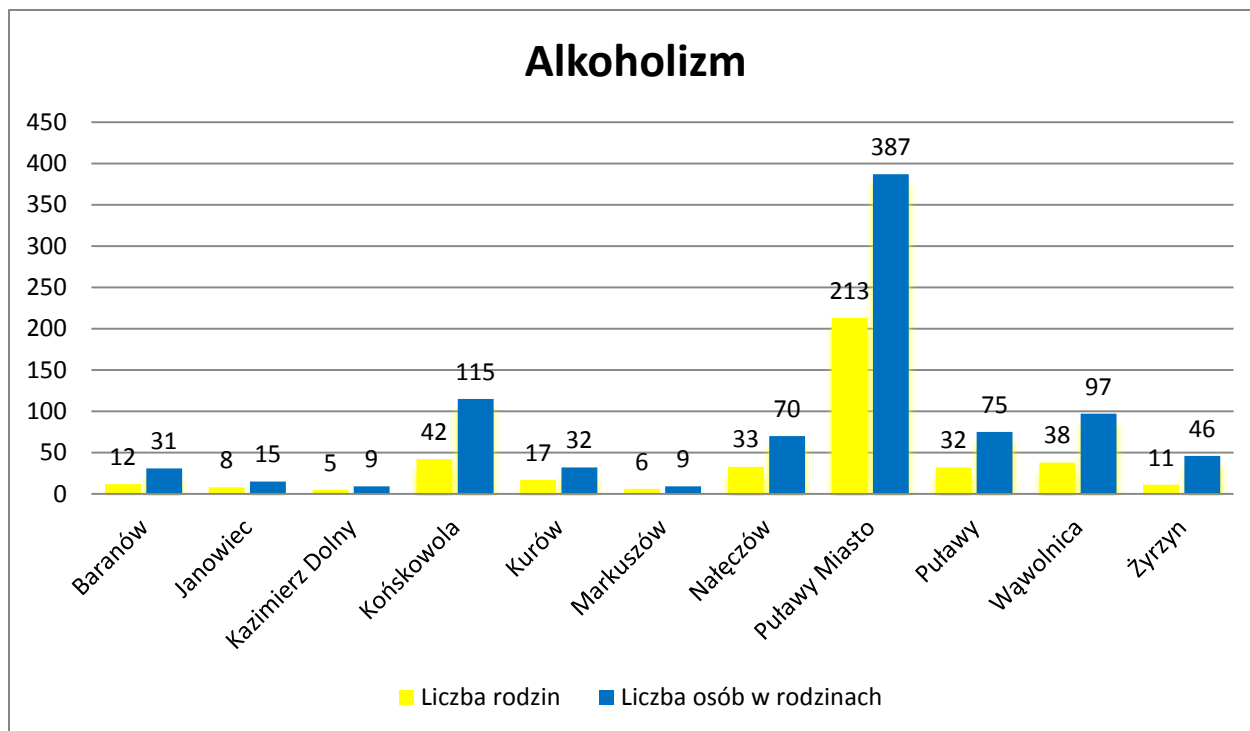
2.6. Alkoholizm

W roku 2014 Przychodnia Terapii Uzależnień od Alkoholu i Współuzależnienia w Puławach przyjęła 682 osoby uzależnione od alkoholu i innych środków chemicznych (w tym 317 spoza gminy Miasto Puławy), 204 osoby będące członkami rodzin osób uzależnionych (w tym 92 osoby spoza gminy Miasto Puławy). Ogółem udzielono 4282 porad indywidualnych, przeprowadzono 454 sesje psychoterapii grupowej. Placówka wykonała w 2014 roku 123,62% kontraktu z NFZ.

Prowadzenie przez ośrodki pomocy społecznej pracy socjalnej przy wykorzystaniu narzędzi pracy socjalnej zawsze odbywa się z poszanowaniem i zastosowaniem w codziennej praktyce zasady podmiotowości klienta. Pracownik socjalny inicjuje różnego rodzaju działania mające na celu pomoc osobom uzależnionym oraz członkom ich rodzin.

Praca socjalna podejmowana w stosunku do osób uzależnionych oraz członków ich rodzin polega przede wszystkim na:

- 1) edukacji klienta uzależnionego w zakresie różnych aspektów jego choroby i jej negatywnego wpływu na różne sfery i jakość życia;
- 2) wskazywaniu instytucji, poradni i organizacji, gdzie osoba uzależniona oraz członkowie rodziny mogą uzyskać specjalistyczną pomoc;
- 3) motywowaniu osoby uzależnionej oraz członków rodzin - osób współuzależnionych - do podjęcia terapii;
- 4) organizowaniu miejsca w stacjonarnych oraz niestacjonarnych placówkach leczenia uzależnień;
- 5) kierowaniu wniosków do gminnej komisji rozwiązywania problemów alkoholowych w celu podjęcia działań zgodnie z kompetencjami i skierowaniu wniosku do sądu celem wydania postanowienia o konieczności podjęcia leczenia odwykowego;
- 6) udziale w posiedzeniach gminnych komisji rozwiązywania problemów alkoholowych;
- 7) udzielaniu gminnym komisjom rozwiązywania problemów alkoholowych informacji na temat osób uzależnionych;
- 8) współpracy z poradniami i kuratorami sądowymi;
- 9) monitorowaniu sytuacji osób uzależnionych w miejscu ich zamieszkania;
- 10) motywowaniu do utrzymywania abstynencji po zakończonym leczeniu.

Wykres 9. Przyczyny udzielenia pomocy społecznej w gminach powiatu puławskiego – alkoholizm

Źródło: opracowanie własne na podstawie danych z ośrodków pomocy społecznej w powiecie puławskim

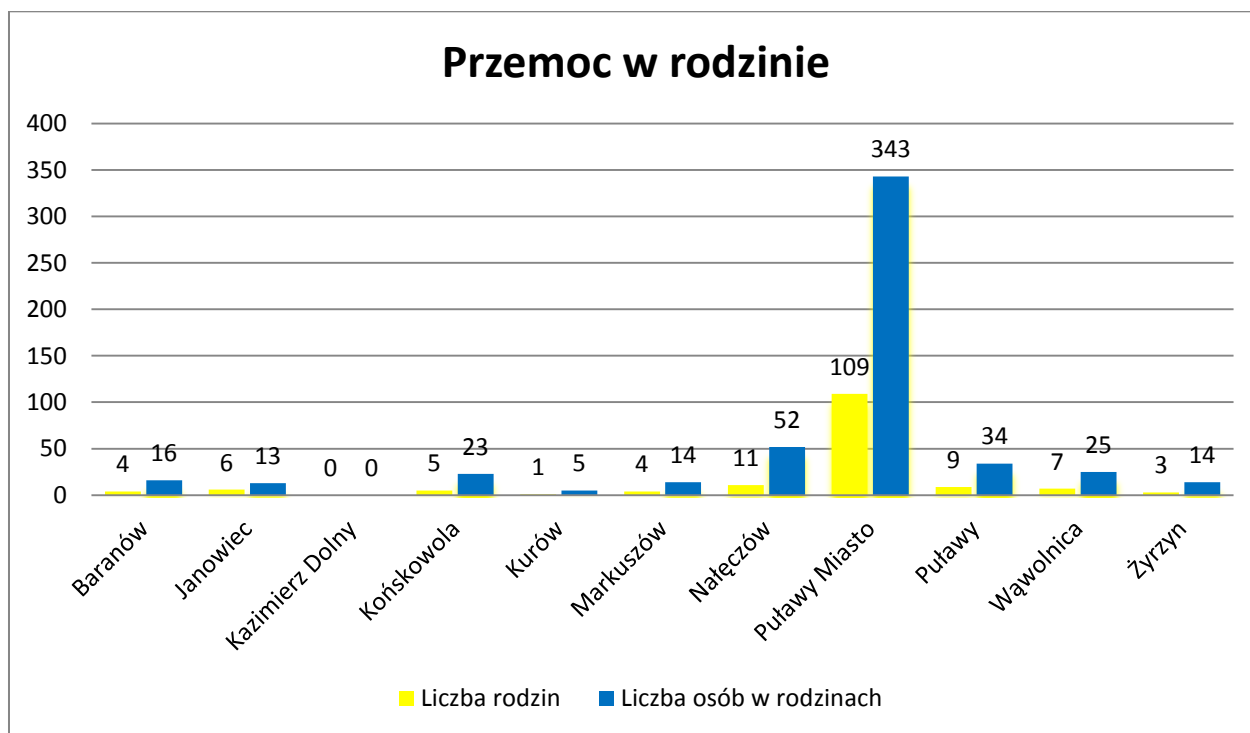
2.7. Przemoc w rodzinie

Praca socjalna z rodzinami dotkniętymi tym problemem koncentruje się na rozpoznawaniu zjawiska przemocy, budowaniu planu pomocy o charakterze interwencyjnym, socjalnym, psychologicznym i prawnym, i jego realizacji w oparciu o ustawę o przeciwdziałaniu przemocy w rodzinie z 29 lipca 2005 r. Zgodnie z ustawą podejmowanie interwencji wobec rodziny dotkniętej przemocą odbywa się w oparciu o procedurę „Niebieskie Karty” i nie wymaga zgody osoby dotkniętej przemocą. Podstawą do wszczęcia procedury jest uzasadnione podejrzenie przemocy w rodzinie. Wszystkie rodziny, u których wszczęto procedurę, stają się automatycznie adresatami tych działań. Osobom, co do których istnieje podejrzenie, że są dotknięte przemocą, udziela się wsparcia socjalnego i rodzinnego, mają również możliwość skorzystania ze wsparcia psychologicznego i prawnego.

Rodziny, w których prowadzona jest procedura „Niebieskie Karty”, stale są monitorowane przez pracowników socjalnych w miejscu zamieszkania. Sprawcy przemocy motywowani są do zmiany zachowania, do uczestniczenia w programie korekcyjno-edukacyjnym, do podjęcia terapii w poradni leczenia uzależnień czy do terapii w poradni zdrowia psychicznego. W celu rozwiązywania problemów związanych z wystąpieniem

przemocy w rodzinie, do pracy z każdą rodziną dotkniętą przemocą powoływane są grupy robocze, które podejmują działania zgodne z zadaniami określonymi w ustawie.

Od czasu wejścia w życie procedury „Niebieskie Karty” liczba środowisk objętych pomocą z powodu stwierdzonej przemocy znacząco wzrosła i stale rośnie. Ma to związek z przekazywaniem formularzy „Niebieskich Kart” wszczypanych przez inne instytucje do tego powołane.

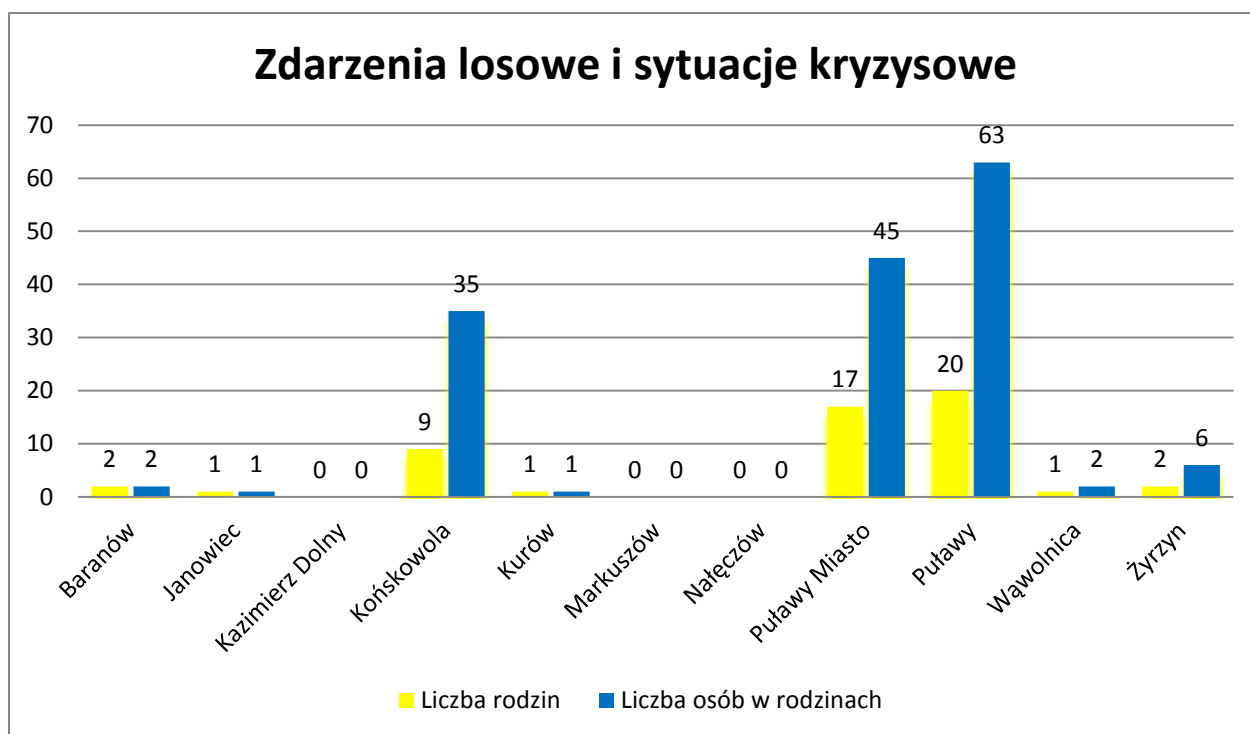
Wykres 10. Przyczyny udzielenia pomocy społecznej w gminach powiatu puławskiego – przemoc w rodzinie

Źródło: opracowanie własne na podstawie danych z ośrodków pomocy społecznej w powiecie puławskim

2.8. Zdarzenia losowe i sytuacje kryzysowe

Kryzys jest „odczuwaniem lub doświadczeniem wydarzenia bądź sytuacji jako trudności nie do zniesienia, wyczerpującej zasoby wytrzymałości i naruszającej mechanizmy radzenia sobie z trudnościami”¹. Zdaniem autorów tej definicji u osób, które nie otrzymają odpowiedniego wsparcia, może dojść do poważnych zaburzeń funkcjonowania afektywnego, poznawczego i behawioralnego.

¹ R. K. James, B. E. Gilliland „Strategie interwencji kryzysowej” tł. A. Bidziński, Warszawa 2004, s. 25

Wykres 11. Przyczyny udzielenia pomocy społecznej w gminach powiatu puławskiego – zdarzenia losowe i sytuacje kryzysowe

Źródło: opracowanie własne na podstawie danych z ośrodków pomocy społecznej w powiecie puławskim

2.9. Narkomania

Dane udostępnione przez Stowarzyszenie MONAR Poradnia Profilaktyki, Leczenia i Terapii Uzależnień w Puławach przedstawiono w tabelach 20, 21 i 22:

Tabela 20. Liczba pacjentów zgłaszających się do placówki Monar w Puławach po raz pierwszy

Uzależnieni		Nieuzależnieni		Razem
K	M	K	M	
21	149	72	27	269
170		99		

Źródło: Stowarzyszenie MONAR Poradnia Profilaktyki, Leczenia i Terapii Uzależnień w Puławach

Tabela 21. Liczba zarejestrowanych osób (nie wizyt) uzależnionych zgłaszających się do placówki w 2014 r.

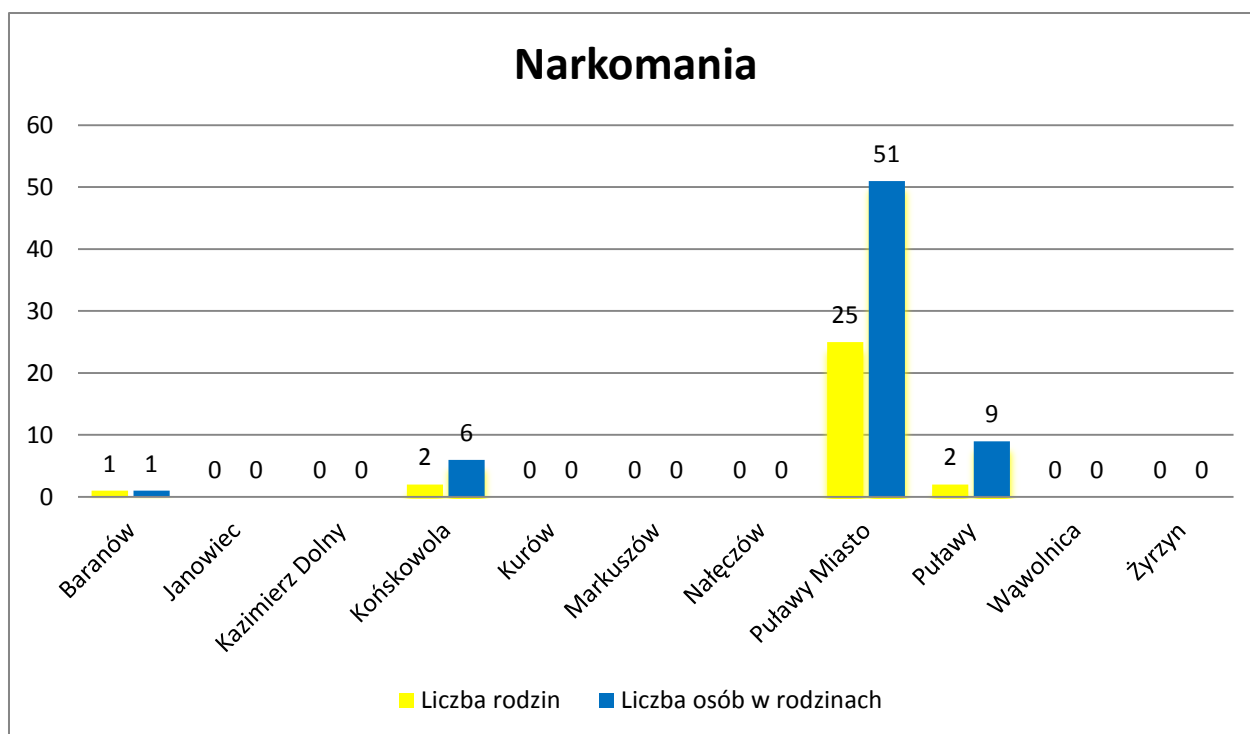
Podstawowy narkotyk	Wiek										Razem
	Kobiety					Mężczyźni					
	do 12 lat	13-15 lat	16-19 lat	20-29 lat	powyżej 30 lat	do 12 lat	13-15 lat	16-19 lat	20-29 lat	powyżej 30 lat	
Heroina - iniekcyjnie	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-
Heroina - „Brown sugar”	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-
Przetwory konopi	-	3	4	1	-	-	17	25	19	4	73
Barbiturany/inne leki nasenne/uspokajające	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-
Kokaina	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-
Amfetamina	-	-	2	2	-	-	1	10	13	2	30
LSD	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-
Grzyby halucynogenne	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-
Wziewne	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-
Mieszane	-	-	6	9	7	-	7	29	27	47	132
Inne- alkohol	-	-	-	2	10	-	-	2	17	28	59
Inne - zaburzenia zachowania	-	-	-	-	3	-	-	-	1	2	6
Inne - hazard	-	-	-	-	-	-	-	1	9	5	15
Inne - dopalacze	-	-	2	-	-	-	-	4	-	-	6
Razem	-	3	14	14	20	-	25	71	86	88	321

Źródło: Stowarzyszenie MONAR Poradnia Profilaktyki, Leczenia i Terapii Uzależnień w Puławach

Tabela 22. Liczba zrealizowanych porad

Liczba zrealizowanych porad	Uzależnionym		Nieuzależnionym	
	K	M	K	M
Porady w Poradni	1316	2436	1624	1142
Porady lekarskie	314	786	22	4
Porady telefoniczne	66	14	86	43
Porady w terenie	-	-	-	-
Razem:	1696	3236	1732	1189
Skierowania na detox	1	6		
Skierowania do ośrodków	1	9		
Razem	2	15		

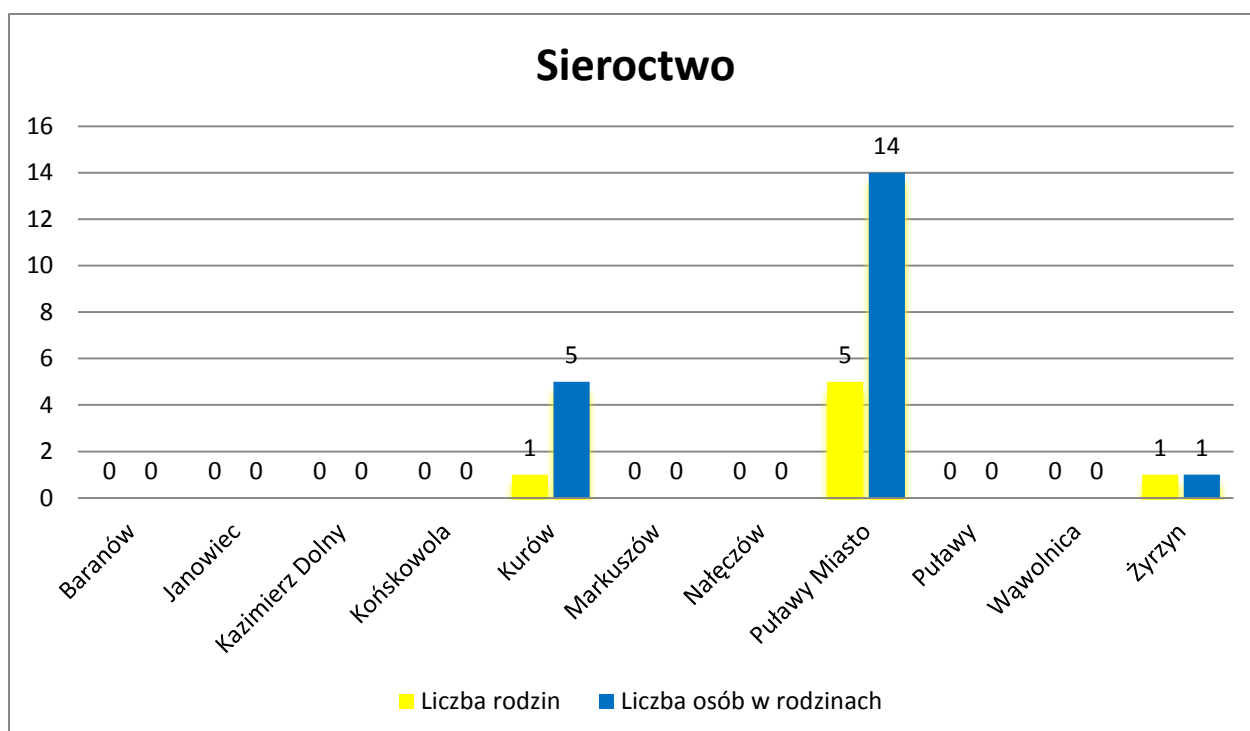
Źródło: Stowarzyszenie MONAR Poradnia Profilaktyki, Leczenia i Terapii Uzależnień w Puławach

Wykres 12. Przyczyny udzielenia pomocy społecznej w gminach powiatu puławskiego – narkomania

Źródło: opracowanie własne na podstawie danych z ośrodków pomocy społecznej w powiecie puławskim

2.10. Sieroctwo

Wykres 13. Przyczyny udzielenia pomocy społecznej w gminach powiatu puławskiego – sieroctwo

Źródło: opracowanie własne na podstawie danych z ośrodków pomocy społecznej w powiecie puławskim

3. CHARAKTERYSTYKA I ANALIZA PIECZY ZASTĘPCZEJ W POWIECIE W LATACH 2012-2014

Od 1 stycznia 2012 r. piecza zastępcza uregulowana została przede wszystkim w ustawie z dnia 9 czerwca 2011 r. o wspieraniu rodziny i systemie pieczy zastępczej² (zwanej dalej „ustawą”). Zgodnie z tą ustawą system pieczy zastępczej to zespół osób, instytucji i działań mających na celu zapewnienie czasowej opieki i wychowania dzieciom w przypadkach niemożności sprawowania opieki i wychowania przez rodziców, a piecza zastępcza ma zapewnić:

- 1) pracę z rodziną umożliwiającą powrót dziecka do rodziny lub - gdy jest to niemożliwe - dążenie do przysposobienia dziecka, a w przypadku braku możliwości przysposobienia dziecka opiekę i wychowanie w środowisku zastępczym;
- 2) przygotowanie dziecka do godnego, samodzielnego i odpowiedzialnego życia, nawiązywania i podtrzymywania bliskich osobistych i społecznie akceptowanych kontaktów z rodziną i rówieśnikami w celu łagodzenia skutków doświadczania straty i separacji oraz zdobywania umiejętności społecznych;
- 3) zaspokojenie potrzeb emocjonalnych dzieci, ze szczególnym uwzględnieniem potrzeb bytowych, zdrowotnych, edukacyjnych i kulturalno-rekreacyjnych (art. 31 i 32 ustawy).

Pieczka zastępcza może przybierać formę rodzinną lub instytucjonalną. Umieszczenie dziecka w pieczy zastępczej może nastąpić na podstawie orzeczenia sądu, jak i na wniosek rodziców lub za ich zgodą w sytuacji pilnej potrzeby. Dziecko, co do zasady, może znajdować się w pieczy zastępczej nie dłużej niż do osiągnięcia pełnoletności. Jednak dla dobra dziecka jego pobyt w pieczy zastępczej może zostać przedłużony do 25. roku życia.

3.1. Rodzinne formy pieczy zastępczej³

Spośród ustawowego katalogu rodzinnych form pieczy zastępczej na terenie powiatu puławskiego w latach 2012-2014 funkcjonowały rodziny zastępcze spokrewnione, rodziny zastępcze niezawodowe, rodziny zastępcze zawodowe, w tym pełniące funkcję pogotowia rodzinnego oraz specjalistyczna, a także rodzinny dom dziecka.

²ustawa z dnia 9 czerwca 2011 r. o wspieraniu rodziny i systemie pieczy zastępczej (Dz. U. z 2015 r. poz. 332).

³ Dane na potrzeby rozdziału pochodzą ze Sprawozdań z działalności PCPR w Puławach za lata 2012, 2013 i 2014 przyjętych uchwałami Rady Powiatu Puławskiego, www.pcpr.pulawy.pl (dostęp z dn.21.05.2015 r.) oraz sprawozdań resortowych rocznych i półrocznych MPiPS-P, MPiPS-R, WZPiR, meldunków kwartalnych za lata 2012-2014 przedkładanych przez PCPR w Puławach do LUW w Lublinie, www.mpips.gov.pl(dostęp z dnia 19.05.2015 r.) a także z Powiatowego Programu Rozwoju Pieczy Zastępczej na lata 2015-2017.

Liczbę oraz typy rodzinnych form pieczy zastępczej istniejących na terenie powiatu puławskiego w poszczególnych latach oraz liczbę umieszczonych w nich dzieci obrazują poniższe tabele, przy czym największą liczbę wśród rodzinnych form pieczy zastępczej stanowią rodziny zastępcze spokrewnione i jest to tendencja, która utrzymuje się od czasu reformy pomocy społecznej z 1999 r. do chwili obecnej i prognozuje się, że w dalszym ciągu ta forma pieczy będzie dominującą.

Tabela 23. Formy rodzinnej pieczy zastępczej i stan liczebny w latach 2012-2014

Rodzinna piecza zastępcza	Lata		
	2012	2013	2014
OGÓLEM	146	144	130
rodziny zastępcze spokrewnione	100	99	86
rodziny zastępcze niezawodowe	37	35	32
rodziny zastępcze zawodowe	7	8	8
zawodowe rodziny specjalistyczne	1	1	1
zawodowe rodziny zastępcze pełniące funkcję pogotowia rodzinnego	1	0	2
rodzinne domy dziecka	0	1	1

Źródło: Powiatowe Centrum Pomoc Rodzinie w Puławach

Tabela 24. Liczba dzieci umieszczonych w rodzinnej pieczy zastępczej w latach 2012-2014

Rodzinna piecza zastępcza	Lata		
	2012	2013	2014
OGÓLEM	223	227	223
rodziny zastępcze spokrewnione	130	133	123
rodziny zastępcze niezawodowe	46	41	45
rodziny zastępcze zawodowe	39	41	38
zawodowe rodziny specjalistyczne	1	1	1
zawodowe rodziny zastępcze pełniące funkcję pogotowia rodzinnego	7	0	7
rodzinne domy dziecka	0	11	9

Źródło: Powiatowe Centrum Pomoc Rodzinie w Puławach

Analiza powyższych danych z lat ubiegłych pokazuje, że wśród rodzinnych form pieczy zastępczej w powiecie puławskim najliczniejszą grupę stanowią rodziny zastępcze spokrewnione: w 2012 r. funkcjonowało ich 100, w 2013 r. - 99, a w 2014 r. było ich 86. W rodzinach tych wychowywało się odpowiednio w latach: 2012 - 130 dzieci, 2013 - 133 dzieci i w 2014 - 123 dzieci. Na koniec pierwszego kwartału 2015 r. na terenie powiatu istniały 83 rodziny tego typu.

W 2012 r. w 37 rodzinach niezawodowych wychowywało się 46 dzieci, w 2013 r. w 35 niezawodowych rodzinach zastępczych opiekę znalazło 41 dzieci, a w roku 2014 w 32 rodzinach niezawodowych wsparcie otrzymało 45 dzieci. W pierwszym kwartale br. nie rozwiązano ani nie utworzono żadnej nowej rodziny niezawodowej.

W zawodowych rodzinach zastępczych funkcjonujących na terenie powiatu puławskiego, które stanowią najmniej liczną grupę, w latach 2012-2014 funkcjonowało odpowiednio: 7 rodzin zawodowych z 39 umieszczonymi w nich dziećmi, 8 rodzin zawodowych z 41 wychowankami i 8 rodzin zawodowych z 38 dziećmi.

W specjalistycznej rodzinie zawodowej opiekę i wsparcie przez cały okres jej funkcjonowania, tj. od 2012 r. do chwili obecnej otrzymało 1 dziecko posiadające orzeczenie o niepełnosprawności.

W 2012 r. na terenie powiatu puławskiego funkcjonowała 1 zawodowa rodzina zastępcza pełniąca funkcję pogotowia rodzinnego, w której tymczasową opiekę i wsparcie znalazło łącznie 7 dzieci. W 2013 r. na terenie powiatu nie funkcjonowało pogotowie rodzinne. Z kolei w 2014 r. swoją działalność jako pogotowie rodzinne podjęły dwie

zawodowe rodziny zastępcze; w jednej na uregulowanie swojej sytuacji życiowej oczekiwało 3 dzieci, w drugiej 4. Obecnie na terenie powiatu puławskiego funkcjonują w dalszym ciągu dwie rodziny zastępcze pełniące funkcję pogotowia rodzinnego, przy czym jedna z nich łączy te funkcje z funkcją zawodowej rodziny zastępczej (zwanej potocznie „zwykłą”).

Na terenie powiatu puławskiego funkcjonuje 1 rodzinny dom dziecka, który swoją działalność rozpoczął w 2013 r. Powstał on w wyniku przekształcenia zastępczej rodziny zawodowej w tę nową, przewidzianą dopiero przepisami ustawy o wspieraniu rodziny i systemie pieczy zastępczej, formę. W 2013 r. opiekę i wychowanie w rodzinnym domu dziecka otrzymało łącznie 11 dzieci, natomiast w roku 2014 – 9 dzieci. W pierwszym kwartale 2015 r. w rodzinnym domu dziecka nadal przebywa 9 dzieci. W 2015 r., tj. do dnia 31 marca 2015 r. liczba rodzin zastępczych uzawodowionych nie uległa zmianie.

W orzeczeniach Sądu Rejonowego w Puławach umieszczenia w rodzinnych formach pieczy przeważają nad instytucjonalnymi (w 2012 r. – 26 dzieci, w 2014 r. – 24 dzieci umieszczono w rodzinach). Obecnie też obserwuje się wzrost liczby dzieci umieszczanych w zawodowych rodzinach zastępczych, a w szczególności dzieci (w tym noworodków) wymagających umieszczenia w zawodowej rodzinie zastępczej pełniącej funkcję pogotowia rodzinnego. Ponadto znacznie częściej dochodzi do tymczasowych umieszczeń w zastępczym środowisku w wyniku interwencji spowodowanej wzmożoną czujnością społeczeństwa, podbudowaną akcjami medialnymi.

3.2. Organizator rodzinnej pieczy zastępczej

Zarządzeniem nr 104/2011 Starosty Puławskiego z dnia 7 grudnia 2011 r. PCPR w Puławach zostało wyznaczone na organizatora rodzinnej pieczy zastępczej w powiecie puławskim. Ponadto Centrum w zakresie funkcjonowania pieczy zastępczej sprawuje nadzór z upoważnienia zarządu powiatu, jak i w imieniu starosty nad działalnością instytucjonalnych i rodzinnych form pieczy zastępczej funkcjonujących na terenie powiatu.

W związku z wejściem w życie w 2012 r. całkiem nowych rozwiązań w systemie pieczy zastępczej i wyznaczeniem PCPR w Puławach na organizatora rodzinnej pieczy zastępczej, w Centrum utworzono Zespół ds. pieczy zastępczej i Zespół ds. świadczeń, co umożliwiło, zgodnie z intencją ustawodawcy, oddzielenie wsparcia rodzin zastępczych od przyznawania i wypłaty świadczeń. Zadania organizatora realizowane są przez 5 pracowników Zespołu ds. pieczy zastępczej, w tym 2 koordynatorów rodzinnej pieczy zastępczej (dzięki pozyskanym środkom ministerialnym w ramach programu „Koordynator i asystent rodziny na 2015 rok” zespół został zasilony od 1 czerwca 2015 r. wsparciem dodatkowego, tj. drugiego

koordynatora). Rozwiązanie takie jest skutkiem zmniejszenia od 1 stycznia 2015 r. liczby rodzin zastępczych i prowadzących rodzinne domy dziecka, które mogą znajdować się pod opieką jednego koordynatora rodzinnej pieczy zastępczej (z 30 do nie więcej niż 15).

Zespół ustawowo zobowiązany jest do udzielania różnych form wsparcia rodzinnej pieczy zastępczej z terenu powiatu, a w szczególności dzieciom w niej umieszczonym. Do zadań organizatora rodzinnej pieczy zastępczej należy w szczególności: przygotowywanie rodzin zastępczych na przyjęcie dziecka, udzielanie rodzinom zastępczym i prowadzącym rodzinny dom dziecka wsparcia w rozwiązywaniu pojawiających się problemów oraz zapewnienie szkoleń rozwijających umiejętności opiekuńczo-wychowawcze rodziców zastępczych, a także podnoszących ich kompetencje społeczne, zapewnienie rodzinom zastępczym kontaktu z innymi rodzinami z terenu powiatu, w szczególności poprzez organizowanie grup wsparcia mających na celu wymianę doświadczeń, informacji i porad, prowadzenie działań diagnostyczno-konsultacyjnych kandydatów do pełnienia funkcji rodzinnej pieczy zastępczej oraz zapewnienie im wymaganych szkoleń, a także podejmowanie działań promocyjnych w celu szerzenia idei rodzinnej pieczy zastępczej. Organizator rodzinnej pieczy zastępczej dokonuje także oceny sytuacji dziecka umieszczonego w pieczy zastępczej (w przypadku dzieci do lat 3 nie rzadziej niż raz na 3 miesiące, a w przypadku dzieci starszych – nie rzadziej niż raz na pół roku) i na jej podstawie sporządza informację do sądu oraz opinię o zasadności pobytu w pieczy, którą także przekazuje do sądu rodzinnego.

W 2014 r. dokonano oceny 232 dzieci, czyli w ciągu roku sporządzono ok. 464 ocen, w tym 106 na posiedzeniach odbywających się od października do grudnia 2014 r.⁴ Organizator opiniuje na wniosek sądu także kandydatów do pełnienia funkcji rodziny zastępczej pod kątem spełniania przez nich warunków określonych w ustawie o wspieraniu rodziny i systemie pieczy zastępczej. Podkreślić w tym miejscu należy, że mimo prowadzonych na dosyć szeroką skalę działań promocyjnych i informacyjnych, przy zaangażowaniu lokalnych mediów, organizacji pozarządowych, jak i kościoła w pozyskiwanie kandydatów do pełnienia funkcji rodzinnych form pieczy zastępczej, z roku na rok obserwuje się spadek liczby osób zainteresowanych.

⁴*Sprawozdanie z działalności PCPR w Puławach za rok 2014*, Puławy 2015 r. s. 29, www.pcpr.pulawy.pl (dostęp z dnia 19.05.2015 r.).

Do zadań organizatora należy także dokonywanie ocen rodzin zastępczych lub prowadzącego rodzinny dom dziecka pod względem predyspozycji do pełnienia powierzonej im funkcji oraz jakości wykonywanej pracy oraz zgłaszanie do ośrodków adopcyjnych informacji o dzieciach z uregulowaną sytuacją prawną w celu poszukiwania dla nich rodzin przysposabiających oraz monitorowanie procedur adopcyjnych.

W ramach organizatora rodzinnej pieczy zastępczej działa koordynator rodzinnej pieczy zastępczej. Jego opieką obejmuje się rodziny zastępcze oraz prowadzących rodzinne domy dziecka – na ich wniosek. Do zadań koordynatora rodzinnej pieczy zastępczej, zgodnie z art. 77 ust. 3 ustawy, należy w szczególności: udzielanie pomocy rodzinom zastępczym i prowadzącym rodzinne domy dziecka w realizacji zadań wynikających z pieczy zastępczej, przygotowanie, we współpracy z odpowiednio rodziną zastępczą lub prowadzącym rodzinny dom dziecka oraz asystentem rodziny, a w przypadku, gdy rodzinie dziecka nie został przydzielony asystent rodziny - we współpracy z podmiotem organizującym pracę z rodziną, planu pomocy dziecku, pomoc rodzinom zastępczym oraz prowadzącym rodzinne domy dziecka w nawiązaniu wzajemnego kontaktu, zapewnianie rodzinom zastępczym oraz prowadzącym rodzinne domy dziecka dostępu do specjalistycznej pomocy dla dzieci, w tym psychologicznej, reedukacyjnej, rehabilitacyjnej, zgłaszanie do ośrodków adopcyjnych informacji o dzieciach z uregulowaną sytuacją prawną w celu poszukiwania dla nich rodzin przysposabiających, udzielanie wsparcia pełnoletnim wychowankom rodzinnych form pieczy zastępczej, przedstawianie corocznego sprawozdania z efektów pracy organizatorowi rodzinnej pieczy zastępczej.

W sytuacji, kiedy rodzina nie jest objęta wsparciem koordynatora rodzinnej pieczy zastępczej, zadania przewidziane dla niego w ustawie realizują pozostali pracownicy organizatora rodzinnej pieczy zastępczej. Z funkcjonujących na terenie powiatu puławskiego rodzin zastępczych w okresie od 1 stycznia 2014 r. do 31 grudnia 2014 r. wsparciem koordynatora rodzinnej pieczy zastępczej objętych było łącznie 35 rodzin zastępczych i jeden rodzinny dom dziecka, przy czym liczba rodzin zastępczych lub rodzinnych domów dziecka objętych pomocą koordynatora jednocześnie w miesiącu kalendarzowym nie przekraczała 30.⁵ Obecnie, realizując zapisy ustawowe, z opieki koordynatora korzysta nie więcej niż 15 rodzin zastępczych w jednym czasie, przy czym zazwyczaj są to rodziny zastępcze o krótkim, nieprzekraczającym 2 lata, okresie funkcjonowania. W związku ze złożonymi

⁵ Ibidem s. 29.

problemami oraz zapotrzebowaniem wśród rodzin zastępczych z terenu powiatu puławskiego na wsparcie pomocą koordynatora rodzinnej pieczy zastępczej w dalszym ciągu planuje się zwiększanie liczby koordynatorów, w szczególności z uwagi na to, że instytucja ta jest dofinansowywana z budżetu państwa.

System wsparcia rodzinnej pieczy zastępczej jest dobrze rozbudowany na terenie powiatu puławskiego. Rodziny zastępcze oraz rodzinny dom dziecka z terenu powiatu mają zapewnioną specjalistyczną pomoc psychologiczną i pedagogiczną (poprzez poradnictwo i terapię) oraz bezpłatną pomoc prawną. W razie potrzeby osoby prowadzące te formy rodzinnej pieczy, jak i umieszczone w nich dzieci są kierowane do funkcjonującej w ramach Centrum Poradni Rodzinnej lub do Poradni Psychologiczno-Pedagogicznej w Puławach. Od 2012 r. do chwili obecnej w PCPR w Puławach kontynuowane są spotkania grup wsparcia dla rodzin zastępczych oraz rodzinnego domu dziecka. Spotkania prowadzone są cyklicznie przez specjalistów organizatora rodzinnej pieczy zastępczej. Zespół ds. pieczy zastępczej organizuje szkolenia dla rodziców zastępczych podnoszące ich umiejętności wychowawcze i kompetencje społeczne – co najmniej 2 w roku kalendarzowym. W związku z kończąca się z upływem czerwca br. realizacją Programu Operacyjnego Kapitał Ludzki Europejskiego Funduszu Społecznego zmniejszyły się możliwości wsparcia rodzinnej pieczy zastępczej ze środków unijnych. W ramach tego programu w latach 2008-2014 ze szkoleń i innych działań podnoszących kompetencje wychowawcze i społeczne korzystały zarówno rodziny zastępcze (programy aktywności lokalnej), jak i wychowankowie rodzinnych i instytucjonalnych form pieczy zastępczej.

Mając jednak na uwadze zapotrzebowanie na specjalistyczne wsparcie, Powiat Puławski będzie w dalszym ciągu podejmował działania mające na celu pozyskiwanie środków zewnętrznych, w tym unijnych, na realizację i wzmocnienie systemu wsparcia pieczy zastępczej, między innymi z Regionalnego Programu Operacyjnego Województwa Lubelskiego na lata 2014-2020 czy dotacji celowych.

3.3. Świadczenia dla rodzinnych form pieczy zastępczej

Obecny system prawny przewiduje dualizm w zakresie wypłacanych świadczeń rodzinnym formom pieczy zastępczej bądź to na podstawie ustawy o pomocy społecznej (w brzmieniu obowiązującym do dnia 31 grudnia 2011 r.), bądź na podstawie ustawy o wspieraniu rodziny i systemie pieczy zastępczej. Rodziny zastępcze utworzone przed datą wejścia w życie tej ostatnio wymienionej ustawy mogły wybrać korzystniejsze dla siebie uregulowania prawne w zakresie świadczeń. Na terenie powiatu spora część rodzin pozostała

na tzw. „starych zasadach”, jednak z roku na rok ich liczba maleje i rodziny te przechodzą pod rygor ustawy o wspieraniu rodziny i systemie pieczy.

W 2014 r. rodzinom zastępczym funkcjonującym w powiecie puławskim udzielono świadczeń na pokrycie kosztów utrzymania umieszczonych w nich dzieci na łączną kwotę 2 022 995,71 zł, w tym:

- rodzinom spokrewnionym 1471 świadczeń wraz z dodatkiem z tytułu niepełnosprawności dziecka na kwotę 982 251,56 zł,
- rodzinom zastępczym niezawodowym 713 świadczeń wraz z dodatkiem z tytułu niepełnosprawności dziecka na kwotę 524 148,42 zł,
- rodzinom zastępczym zawodowym udzielono 457 świadczeń na kwotę 414 591,42 zł,
- prowadzącym rodzinny dom dziecka udzielono 113 świadczeń na łączną kwotę 102 004,31 zł wraz z dodatkiem z tytułu niepełnosprawności dziecka.⁶

Ponadto w 2014 r. w powiecie puławskim udzielono 10 świadczeń na pokrycie niezbędnych wydatków związanych z potrzebami przyjmowanego do rodziny dziecka w łącznej kwocie 5000 zł. Przyznano również 33 świadczenia (po 300 zł) – dofinansowania do wypoczynku poza miejscem zamieszkania dziecka w łącznej kwocie 9900 zł, a prowadzącym rodzinny dom dziecka przyznano 12 świadczeń na utrzymanie domu jednorodzinnego, w którym prowadzony jest rodzinny dom dziecka w łącznej kwocie 13 652,19 zł.⁷ Z uwagi na ograniczone możliwości finansowe świadczenia fakultatywne są przyznawane w dosyć okrojonym zakresie i w sytuacjach, gdy ich przyznawanie jest naprawdę niezbędne.

Rodzinom zastępczym zawodowym oraz prowadzącym rodzinny dom dziecka przysługuje z tytułu zawartych umów-zleceń o pełnienie tych funkcji wynagrodzenie nie niższe niż kwota 2000 zł miesięcznie, natomiast rodzinie zastępczej zawodowej pełniącej funkcję pogotowia rodzinnego przysługuje wynagrodzenie nie niższe niż kwota 2600 zł miesięcznie. W 2014 r. wynagrodzenia dla rodzin zastępczych i rodzinnego domu dziecka w powiecie puławskim wypłacane były na poziomie 2000 – 3120 zł miesięcznie. Ustawa o wspieraniu rodziny i systemie pieczy zastępczej przewiduje także możliwość zatrudniania w rodzinnym domu dziecka oraz w rodzinie zastępczej zawodowej i niezawodowej osób do pomocy przy sprawowaniu opieki nad dziećmi i przy pracach gospodarskich. Do 2014 r.

⁶ Ibidem s. 32.

⁷ Ibidem s. 32 i s. 33.

na terenie powiatu nie zatrudniano takich osób, dopiero na początku 2015 r. zatrudniono 1 osobę w rodzinnym domu dziecka.

W celu zwiększenia wsparcia finansowego dla rodzinnych form pieczy zastępczej Powiat Puławski pozyskuje dotacje celowe ze źródeł zewnętrznych, jednak są to niewielkie kwoty dofinansowywane z budżetu państwa, np. w 2014 r. kwota otrzymanej dotacji celowej związanej z wypłatą świadczeń wyniosła zaledwie 3320 zł. Powiat Puławski w kolejnych latach na realizację katalogu świadczeń będzie w dalszym ciągu podejmował próby pozyskiwania środków finansowych ze źródeł zewnętrznych.

3.4. Powiatowy Program Rozwoju Pieczy Zastępczej w Powiecie Puławskim na lata 2015-2017

Zgodnie z art. 180 pkt 1 ustawy o wspieraniu rodziny i systemie pieczy zastępczej do zadań własnych powiatu należy m.in. opracowanie i realizacja 3-letnich powiatowych programów dotyczących rozwoju pieczy zastępczej. Programy te oraz ich realizacja mają zapewnić skuteczność podejmowanych działań na rzecz rozwoju pieczy zastępczej w jednostkach samorządu terytorialnego. Powiatowy Program Rozwoju Pieczy Zastępczej w Powiecie Puławskim na lata 2015-2017 został przyjęty do realizacji uchwałą nr V/38/2015 Rady Powiatu Puławskiego z dnia 25 lutego 2015 r. Program ten został opracowany zgodnie z kierunkami rozwoju regionalnego określonymi w Narodowych Strategicznych Ramach Odniesienia na lata 2007-2013, jak i zgodnie ze Strategią Rozwoju Województwa Lubelskiego na lata 2006-2020 oraz zgodnie z lokalnymi powiatowymi strategiami, tj. Strategią Rozwoju Powiatu Puławskiego na lata 2008-2015 oraz Powiatową Strategią Rozwiązywania Problemów Społecznych w Obszarze Pomocy Społecznej na lata 2005-2015.

Celem głównym Powiatowego Programu Rozwoju Pieczy Zastępczej w Powiecie Puławskim na lata 2015-2017 jest wzmacnianie rozwoju systemu pieczy zastępczej z ukierunkowaniem na rodzinne formy. Cel ten jest kontynuacją celu głównego programu realizowanego w powiecie w latach poprzednich. Został on wyznaczony po dokładnej analizie problemów związanych z funkcjonowaniem pieczy zarówno instytucjonalnej, jak i rodzinnej na terenie powiatu puławskiego.

3.5. Instytucjonalne formy pieczy zastępczej⁸

Na terenie powiatu puławskiego w 2012 r. funkcjonowała jedna placówka opiekuńczo-wychowawcza opieki całodobowej, tj. Wielofunkcyjna Placówka Opiekuńczo-Wychowawcza im. M. Konopnickiej w Puławach, w skład której wchodziła także placówka wsparcia dziennego, stąd nazwa wielofunkcyjna, gdyż placówka ta łączyła w swej strukturze dwie funkcje (socjalizacyjną i wsparcia dziennego). Z dniem 1 stycznia 2013 r. WPO-W im. Marii Konopnickiej w Puławach przekształcona została w Placówkę Opiekuńczo-Wychowawczą im. M. Konopnickiej w Puławach realizującą zadania przewidziane dla całodobowej placówki opiekuńczo-wychowawczej typu socjalizacyjnego. Toteż od 2013 r. placówka ta nie posiada funkcji wsparcia dziennego.

POW im. M. Konopnickiej w Puławach zapewnia miejsca dla 30 wychowanków i obecnie spełnia standardy określone w przepisach ustawy oraz rozporządzenia w sprawie instytucjonalnej pieczy zastępczej. Warto jednak podkreślić, że od 1 stycznia 2021 r. w placówce opiekuńczo-wychowawczej typu socjalizacyjnego w tym samym czasie będzie mogło przebywać łącznie nie więcej niż 14 dzieci oraz osób, które osiągnęły pełnoletniość przebywając w pieczy zastępczej. W związku z powyższym konieczne jest podejmowanie działań zmierzających do dalszej standaryzacji POW im. M. Konopnickiej w Puławach, tj. dostosowania do tego wymogu.

3.6. Dalsza standaryzacja Placówki Opiekuńczo-Wychowawczej im. Marii Konopnickiej w Puławach

Placówka Opiekuńczo-Wychowawcza im. Marii Konopnickiej w Puławach jest jedną z form instytucjonalnej pieczy zastępczej. Zgodnie z art. 95 ust. 3 oraz art. 230 ustawy z dnia 9 czerwca 2011 r. o wspieraniu rodziny i systemie pieczy zastępczej, do 31 grudnia 2020 r. może funkcjonować w obecnym kształcie – jako placówka 30-osobowa. Od 1 stycznia 2021 r. w placówce typu socjalizacyjnego można umieścić w tym samym czasie łącznie nie więcej niż 14 dzieci oraz osób, które osiągnęły pełnoletniość przebywając w pieczy zastępczej. Wymaga to przekształcenia obecnej placówki w celu dostosowania do obowiązujących przepisów prawa.

⁸ Dane na potrzeby rozdziału pochodzą ze sprawozdań z działalności PCPR w Puławach za lata 2012, 2013 i 2014 przyjętych uchwałami Rady Powiatu Puławskiego, www.pcpr.pulawy.pl (dostęp z dnia 21.05.2015 r.) oraz sprawozdań resortowych rocznych i półrocznych MPiPS-P, MPiPS-R, WZPiR, meldunków kwartalnych za lata 2012-2014 przedkładanych przez PCPR w Puławach do LUW w Lublinie, www.mpips.gov.pl (dostęp z dnia 19.05.2015 r.) a także z Powiatowego Programu Rozwoju Pieczy Zastępczej na lata 2015-2017.

Analizując statystykę dotyczącą płynności wychowanków PO-W w Puławach w latach 2010-2014 przedstawioną w tabeli 25 średnia liczba przebywających w placówce wynosiła 40 wychowanków. Rocznie średnio przybywało ponad 6 dzieci; z analizy dokumentacji wynika również, że połowa przyjmowanych wychowanków wymagała umieszczenia w „trybie nagłym”. Obecnie nie ma w powiecie placówki o charakterze interwencyjnym.

W związku z powyższym istnieje potrzeba przekształcenia Placówki Opiekuńczo-Wychowawczej im. Marii Konopnickiej w Puławach w dwie placówki opiekuńczo-wychowawcze typu socjalizacyjnego i jedną placówkę opiekuńczo-wychowawczą typu interwencyjnego działające w ramach Centrum Administracyjnego zapewniającego wspólną obsługę ekonomiczno-administracyjną i organizacyjną, zarządzanego przez jednego dyrektora.

Placówka opiekuńczo-wychowawcza typu socjalizacyjnego zapewnia całodobową opiekę i wychowanie dzieciom pozbawionym całkowicie lub częściowo opieki rodzicielskiej. Podopieczni pochodzą z rodzin dysfunkcyjnych, patologicznych, a także niewydolnych rodzin zastępczych. Większość wychowanków ma poważne problemy zdrowotne, przejawia zaburzenia emocjonalne i zaburzenia zachowania przedstawione w tabeli 26.

Placówka opiekuńczo-wychowawcza typu interwencyjnego byłaby rozwiązaniem problemów powiatu w zakresie nagłych skierowań dzieci w sytuacji kryzysowej rodziny. Informacje dotyczące „nagłych” przyjęć dzieci w tabeli 25.

Wszystkie funkcjonowałyby w dotychczasowej siedzibie PO-W przy ul. Partyzantów 28. Placówki typu socjalizacyjnego znajdowałyby się na I i II piętrze (obecnej części budynku), natomiast placówka typu interwencyjnego i Centrum Administracyjne mieściłyby się na parterze budynku.

Pomieszczenia dotychczas zajmowane i użytkowane spełniają standardy zawarte w rozporządzeniu Ministra Pracy i Polityki Społecznej z dnia 22 grudnia 2011 r. w sprawie instytucjonalnej pieczy zastępczej i nie wymagają dodatkowych nakładów finansowych.

Jednakże w celu przekształcenia należałoby podjąć następujące działania:

- wystąpienie o nadanie numerów adresowych dla poszczególnych placówek, aby stanowiły odrębną nieruchomość zgodnie z art. 106 ust. 3 ustawy z dnia 9 czerwca 2011 r. o wspieraniu rodziny i systemie pieczy zastępczej,
- odzyskanie pomieszczeń na parterze budynku użytkowanych przez ognisko wychowawcze,

- wystąpienie do Wojewody Lubelskiego o wydanie zezwoleń na funkcjonowanie w jednym wielorodzinnym budynku więcej niż jednej placówki opiekuńczo-wychowawczej (art. 106 ust. 3 cytowanej ustawy).

Tabela 25. Statystyka dotycząca płynności wychowanków Placówki Opiekuńczo-Wychowawczej im. Marii Konopnickiej w Puławach w latach 2010-2014

Lp.	Podopieczni placówki	2010 r.	2011 r.	2012 r.	2013 r.	2014 r.
1	Liczba dzieci przebywających w placówce w danym roku	43	41	40	41	34
2	Dzieci przybyłych do placówki (w ciągu roku)	2	14	8	4	4
a	z powiatu puławskiego	2	12	8	4	4
b	z innych powiatów	-	2	-	-	-
c	z rodzin zastępczych	1	1	-	-	1
d	w trybie nagłym	1	9	5	1	1
3	Liczba dzieci opuszczających placówkę (w ciągu roku)	16	9	3	11	4
a	powracających do rodziny naturalnej	3	2	2	7	2
b	umieszczonych w rodzinach zastępczych	1	-	-	-	-
c	umieszczonych w rodzinach adopcyjnych	-	-	-	-	-
d	usamodzielnionych wychowanków	12	7	1	4	2

Źródło: Placówka Opiekuńczo-Wychowawcza im. Marii Konopnickiej w Puławach

Tabela 26. Statystyka dotycząca wychowanków Placówki Opiekuńczo-Wychowawczej im. Marii Konopnickiej w Puławach w latach 2010-2014

Lp.	Podopieczni placówki	2010 r.	2011 r.	2012 r.	2013 r.	2014 r.
1	Liczba dzieci przebywających w placówce w danym roku	43	41	40	41	34
2	Dzieci przewlekle chore (ze schorzeniami alergologicznymi, endokrynologicznymi, nefrologicznymi, genetycznymi, dermatologicznymi, laryngologicznymi, okulistycznymi, wad postawy)	18	17	22	22	25
3	Dzieci pod opieką PZP	12	10	13	13	9
4	Dzieci z orzeczoną niepełnosprawnością	13	9	9	9	6
5	Sieroty	-	1	1	1	-
6	Pólsieroty	6	3	5	6	8
7	Dzieci – uczniowie SOSW	12	7	4	7	6
8	Wychowankowie umieszczeni w MOS	2	5	3	3	3
9	Wychowankowie umieszczeni w MOW	4	1	-	-	-
10	Wychowankowie z nadzorem kuratora sądowego	6	6	3	3	
11	Wychowankowie umieszczeniu w Zakładach Leczniczo-Wychowawczych	2	2	-	-	-
12	Wychowankowie leczeni w szpitalach psychiatrycznych	2	1	1	2	3

Źródło: Placówka Opiekuńczo-Wychowawcza im. Marii Konopnickiej w Puławach

3.7. Usamodzielnianie pełnoletnich wychowanków pieczy zastępczej

W latach 2012-2014 Powiatowe Centrum Pomocy Rodzinie w Puławach realizowało proces usamodzielnienia z 86 wychowankami z rodzin zastępczych i wychowankami z placówek opiekuńczo-wychowawczych pochodzącymi z terenu powiatu puławskiego lub osiedlającymi się na terenie naszego powiatu, a pochodzącymi z terenu innych powiatów.

W latach 2012-2014 usamodzielnianym wychowankom z rodzin zastępczych przyznano decyzją administracyjną i wypłacono 1147 miesięcznych świadczeń na kontynuowanie nauki w kwocie 558 758,09 zł, 14 świadczeń na zagospodarowane w formie rzeczowej w kwocie 69 066,69 zł, 19 świadczeń pomocy pieniężnej na usamodzielnienie w kwocie 90 388,17 zł.

Ogółem wypłacono usamodzielnionym wychowankom rodzin zastępczych 1180 świadczeń na łączną kwotę 718 212,95 zł.

Tabela 27. Świadczenia dla usamodzielnionych wychowanków rodzinnej pieczy zastępczej

Rok	2012			2013			2014		
	Liczba wychowanków	Liczba świadczeń	Razem zł	Liczba wychowanków	Liczba świadczeń	Razem zł	Liczba wychowanków	Liczba świadczeń	Razem zł
Pomoc pieniężna na kontynuację nauki	44	385	190 475,00	40	389	189 675,40	38	373	178 607,69
Pomoc na zagospodarowanie	6	6	29 624,00	2	2	9 882,00	6	6	29 560,69
Pomoc pieniężna na usamodzielnienie	6	6	29 624,00	5	5	21 236,17	8	8	39 528,00
Suma	56	397	249 723,00	47	396	220793,57	52	387	247 696,38

Źródło: Powiatowe Centrum Pomocy Rodzinie w Puławach

W latach 2012-2014 pełnoletnim wychowankom placówek opiekuńczo-wychowawczych pochodzącym z terenu powiatu puławskiego lub osiedlającym się na naszym terenie przyznano decyzją administracyjną i wypłacono: 367 miesięcznych świadczeń na kontynuowanie nauki w kwocie 181 747,50 zł, 11 świadczeń na zagospodarowanie w formie rzeczowej w kwocie 49 342,50 zł, 11 świadczeń pieniężnych na usamodzielnienie w kwocie 70 857,00 zł.

Ogółem wypłacono usamodzielnionym wychowankom placówek opiekuńczo-wychowawczych 389 świadczeń na łączną kwotę 301 947,00 zł.

Tabela 28. Świadczenia dla usamodzielnionych wychowanków instytucjonalnej pieczy zastępczej

Rok	2012			2013			2014		
	Liczba wychowanków	Liczba świadczeń	Razem zł	Liczba wychowanków	Liczba świadczeń	Razem zł	Liczba wychowanków	Liczba świadczeń	Razem zł
Pomoc pieniężna na kontynuację nauki	19	150	74 162,00	20	122	60 433,60	12	95	47 151,90
Pomoc na zagospodarowanie	3	3	14 821,00	3	3	14 821,00	5	5	19 700,50
Pomoc pieniężna na usamodzielnienie	3	3	19 764,00	2	2	13 188,00	6	6	37 905,00
Suma	25	156	108 747,00	25	127	88 442,60	23	106	104 757,40

Źródło: Powiatowe Centrum Pomocy Rodzinie w Puławach

W latach 2012-2014 wychowankom rodzin zastępczych i placówek opiekuńczo-wychowawczych wypłacono 1569 świadczeń na kwotę 1 020 159,95 zł.

3.8. Mieszkanie chronione

Na terenie powiatu puławskiego funkcjonują dwa mieszkania chronione dla usamodzielnionych wychowanków rodzin zastępczych oraz placówek opiekuńczo-wychowawczych. Jedno z mieszkań chronionych prowadzonych przez PCPR w Puławach usytuowane jest przy ulicy Kaniowczyków 16/7 w Puławach i jest przeznaczone dla 3 wychowanków. Drugie mieszkanie chronione, znajdujące się w budynku Placówki Opiekuńczo-Wychowawczej im. Marii Konopnickiej w Puławach przy al. Partyzantów 28, przeznaczone jest dla 2 usamodzielnianych wychowanków opuszczających rodzinę zastępczą lub placówkę opiekuńczo-wychowawczą. Mieszkanie to nie spełnia jednak standardów określonych w rozporządzeniu w sprawie mieszkań chronionych, dla których termin dostosowania upłynął w dniu 31.12.2014 r. W związku z powyższym w najbliższym czasie zachodzi konieczność dostosowania istniejącego w tym zakresie stanu do obowiązujących przepisów prawa.

Tabela 29. Mieszkania chronione

ul. Kaniowczyków 16/7			al. Partyzantów 28		
2012 r.	2013 r.	2014 r.	2012 r.	2013 r.	2014 r.
2 osoby	1 osoba	3 osoba	2 osoby	2 osoby	2 osoby
Łącznie: 6 osób			Łącznie: 6 osób		

Źródło: Powiatowe Centrum Pomocy Rodzinie w Puławach

W latach 2012-2014 w mieszkaniu chronionym przy ul. Kaniowczyków w Puławach przebywało łącznie 6 byłych wychowanków rodzin zastępczych. W tym samym okresie w mieszkaniu chronionym przy al. Partyzantów w Puławach przebywało łącznie 6 byłych wychowanków Placówki Opiekuńczo-Wychowawczej im. Marii Konopnickiej w Puławach i rodzin zastępczych.

4. SYTUACJA OSÓB NIEPEŁNOSPRAWNYCH

Poniższe informacje i dane pochodzą z Głównego Urzędu Statystycznego.

Dane o osobach niepełnosprawnych pozyskiwane są w wielu badaniach statystycznych. Ze względu na stosowaną metodologię badań dostępność danych na określonym poziomie podziału terytorialnego jest ograniczona.

Największym badaniem, w którym zbierane są informacje o osobach niepełnosprawnych są spisy powszechne. Problematyka niepełnosprawności (wcześniej określanej mianem inwalidztwa) badana była w kolejnych spisach powszechnych począwszy od 1978 roku. Głównym celem było rozpoznanie skali i rozmiarów niepełnosprawności wśród ludności Polski oraz dokonanie pełnej charakterystyki demograficzno-społecznej, ekonomicznej oraz mieszkaniowej tej tak ważnej – z punktu widzenia społecznego – zbiorowości.

Ostatni Narodowy Spis Powszechny Ludności i Mieszkań z 2011 roku został przeprowadzony metodą mieszaną, tj. przy wykorzystaniu administracyjnych źródeł danych (rejestrów i systemów informacyjnych) oraz danych pozyskanych bezpośrednio od ludności w ramach badania reprezentacyjnego.

Większość danych w NSP 2011 (w tym dotyczących tematyki niepełnosprawności) była pozyskiwana w badaniu reprezentacyjnym przeprowadzonym na 20% próbie wylosowanych mieszkań (w skali kraju) i na zasadzie dobrowolności. Podejście takie ogranicza dostępność danych na niższych poziomach podziału terytorialnego. Przygotowany operat losowania mieszkań z uwzględnieniem głębokiego warstwowania (utworzono ponad 70 tys. warstw), bardzo duża próba losowa, jak również odpowiedni schemat doboru próby do badania oraz jej alokacja – gwarantowały pozyskanie co najmniej dobrych jakościowo (z dobrą precyzją) wyników na poziomie powiatów (z rozróżnieniem obszarów miejskich i wiejskich oraz dzielnic i delegatur w dużych miastach), dla których dostępny jest szeroki zakres przedmiotowy danych z badania reprezentacyjnego, umożliwiający opracowanie szczegółowych zestawień i analiz.

Bardzo ważną informacją poszerzającą wiedzę o osobach niepełnosprawnych prawnie była ich subiektywna ocena zdolności do wykonywania podstawowych czynności życiowych. Jest to o tyle istotne, że nie zawsze posiadane orzeczenie prawne (nawet najwyższego stopnia) jest odzwierciedleniem występujących ograniczeń w zwykłym, codziennym funkcjonowaniu.

Zgodnie z definicją przyjętą w spisach powszechnych za osobę niepełnosprawną uważa się osobę, która posiadała odpowiednie orzeczenie wydane przez organ do tego uprawniony lub osobę, która takiego orzeczenia nie posiadała, lecz odczuwała ograniczenie sprawności w wykonywaniu czynności podstawowych dla swojego wieku (praca, nauka, zabawa, samoobsługa).

Zbiorowość osób niepełnosprawnych została podzielona na dwie podstawowe grupy:

- **osoby niepełnosprawne prawnie**, tj. takie, które posiadały odpowiednie aktualne orzeczenie wydane przez organ do tego uprawniony (niezależnie od tego czy wydane do celów rentowych, czy pozarentowych),
- **osoby niepełnosprawne wyłącznie biologicznie**, tj. takie, które nie posiadały orzeczenia, ale odczuwały całkowicie, poważnie lub umiarkowanie ograniczoną zdolność do wykonywania czynności podstawowych dla ich wieku.

Kryterium zakwalifikowania danej osoby do zbiorowości osób niepełnosprawnych prawnie było:

- dla osób w wieku 16 lat i więcej – posiadanie aktualnego orzeczenia wydanego przez odpowiedni organ orzekający, ustalającego niezdolność do pracy, stopień niepełnosprawności, celowość przekwalifikowania lub inwalidztwo,

- dla osób poniżej 16. roku życia – posiadanie aktualnego orzeczenia o niepełnosprawności wydanego przez organ orzekający.

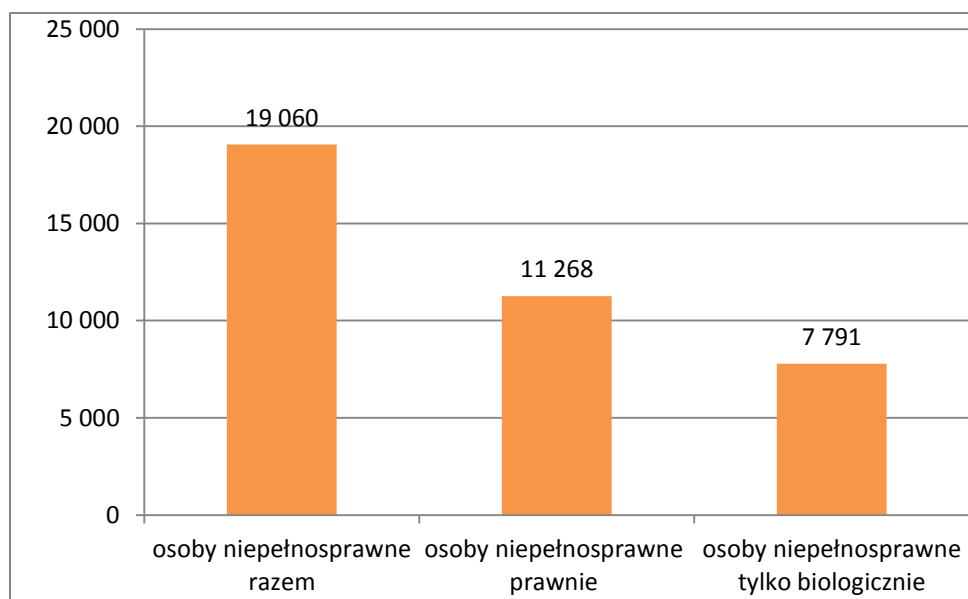
Według wyników spisu w 2011 roku wśród ogółu ludności Polski żyło 4697,0 tys. osób niepełnosprawnych co stanowiło 12,2% ogólnej populacji. W porównaniu do przeprowadzonego w 2002 roku poprzedniego spisu liczba osób niepełnosprawnych zmniejszyła się o 759,7 tys., tj. o 13,9%.

Należy w tym miejscu dodać, że spis w 2011 roku był pierwszym spisem (od 1978 roku), w którym odnotowano malejący udział tej zbiorowości wśród ludności Polski. Zgodnie z przyjętymi zasadami metodologicznymi w 1978 roku było 2485,0 tys. osób niepełnosprawnych, w 1988 roku – 3735,5 tys., natomiast w 2002 roku ich liczba wzrosła do 5456,7 tys. osób.

Analizując zróżnicowanie terytorialne i występujące tam natężenie niepełnosprawności obserwuje się, że wśród 16 województw najwięcej osób niepełnosprawnych mierzonych wskaźnikiem na 1000 ludności odnotowano w województwie lubuskim. Kolejnym województwem o dość wysokim natężeniu występowania niepełnosprawności było lubelskie, gdzie na 1000 ludności były 143 osoby niepełnosprawne.

W miastach i na wsi wskaźnik występowania niepełnosprawności był podobny jak dla całego województwa i wynosił w miastach 145 (w tym 138 mężczyzn i 152 kobiety), a na wsi 141 (dla mężczyzn 131, dla kobiet 151).

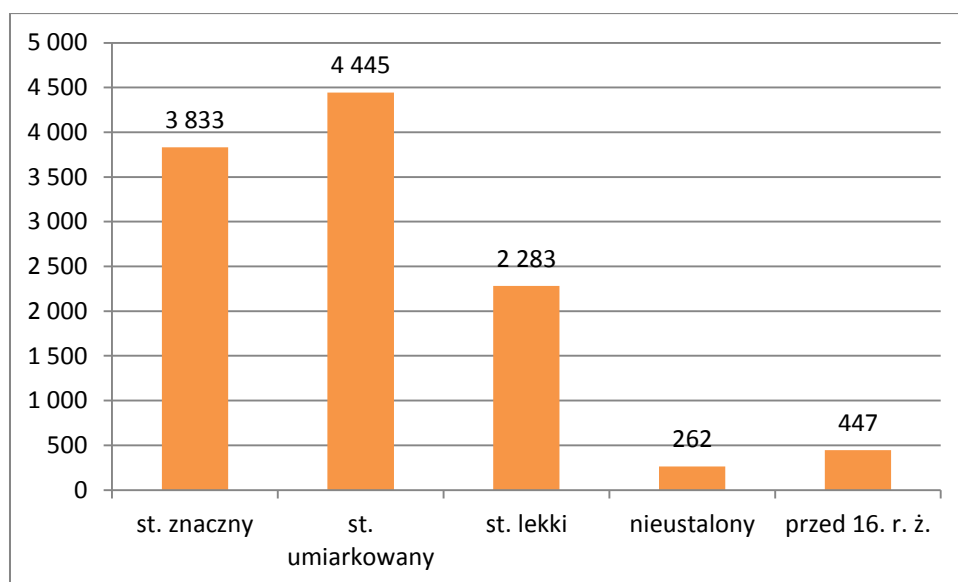
Poniższe wykresy obrazują wyniki Narodowego Spisu Powszechnego 2011, który obejmował osoby stale zamieszkałe (zameldowane) na obszarze Polski bez względu na fakt, czy te osoby przebywały w kraju w czasie spisu, czy też były za granicą oraz osoby przebywające czasowo. Spis był przeprowadzony w budynkach, mieszkaniach, obiektach zbiorowego zakwaterowania i innych zamieszkałych pomieszczeniach niebędących mieszkaniami. Stan w dniu 31 III 2011 r.

Wykres 14. Osoby niepełnosprawne prawnie i biologicznie wg NSP 2011

Opracowano na podstawie danych GUS

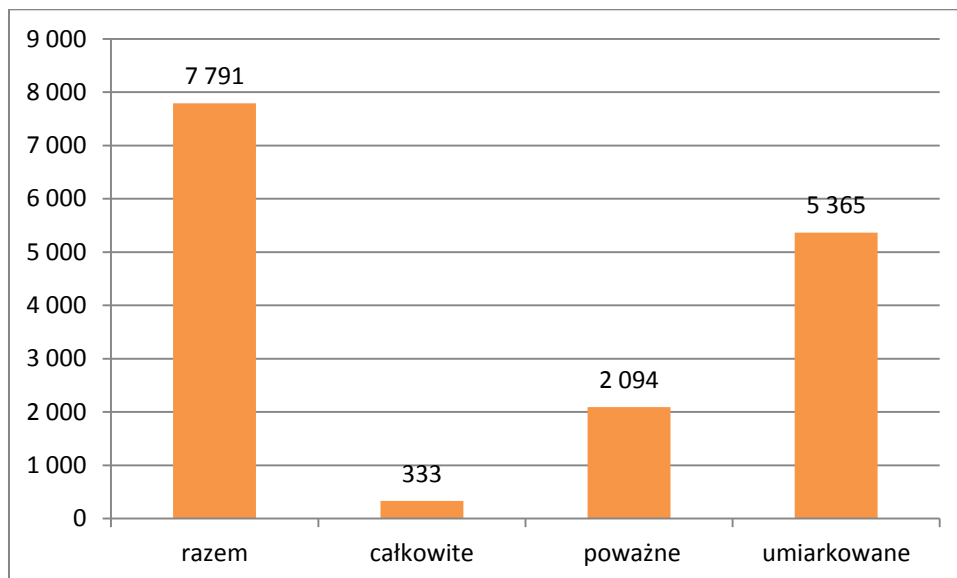
Na podstawie zgromadzonych danych warto zauważyć, że niemal 41% osób niepełnosprawnych wg przyjętej w NSP 2011 metodologii to osoby niepełnosprawne tylko biologicznie, czyli odczuwające ograniczenie sprawności, ale nieposiadające statusu osoby niepełnosprawnej w sensie prawnym.

Wykres 15. Osoby niepełnosprawne prawnie wg NSP 2011

Opracowano na podstawie danych GUS

Spośród osób, które legitymują się ważnym orzeczeniem o niepełnosprawności, największą grupę stanowią osoby po 16. roku życia niepełnosprawne w stopniu umiarkowanym (39,44%), 34,01% to osoby niepełnosprawne w stopniu znacznym, 20,26% - w stopniu lekkim; dzieci przed 16. rokiem życia to niespełna 4% wszystkich niepełnosprawnych prawnie mieszkańców powiatu.

Wykres 16. Osoby niepełnosprawne biologicznie – odczuwanie ograniczenia sprawności wg NSP 2011

Źródło danych: GUS

Jako umiarkowane określiło swoje odczuwanie ograniczenia sprawności 68,86% badanych, 26,88% uważa je za poważne, a 4,26% - za całkowite.

1) Orzeczenia o niepełnosprawności

Zgodnie z ustawą o rehabilitacji zawodowej i społecznej oraz zatrudnianiu osób niepełnosprawnych ustala się trzy stopnie niepełnosprawności dla osób powyżej 16. roku życia:

- znaczny
- umiarkowany
- lekki.

Znaczny stopień niepełnosprawności obejmuje osoby z naruszoną sprawnością organizmu, niezdolne do pracy albo zdolne do pracy jedynie w warunkach pracy chronionej i wymagające stałej lub długotrwałej opieki i pomocy innych osób w związku z niezdolnością do samodzielnej egzystencji, oznaczającą naruszenie sprawności organizmu w stopniu

uniemożliwiającym samodzielne zaspokajanie takich podstawowych potrzeb życiowych, jak samoobsługa, poruszanie się, komunikacja i komunikowanie się.

Umiarkowany stopień niepełnosprawności obejmuje osoby z naruszoną sprawnością organizmu, niezdolne do pracy albo zdolne do pracy jedynie w warunkach pracy chronionej lub wymagające czasowej albo częściowej pomocy innych osób w celu pełnienia ról społecznych.

Lekki stopień niepełnosprawności obejmuje osoby z naruszoną sprawnością organizmu powodującą w istotny sposób obniżenie zdolności do wykonywania pracy w porównaniu do osoby o podobnych kwalifikacjach zawodowych w pełni sprawnej psychicznie i fizycznie, lub też mające ograniczenia w pełnieniu ról społecznych dające się kompensować przy pomocy wyposażenia w przedmioty ortopedyczne, środki pomocnicze lub środki techniczne.

Osoby, które nie ukończyły 16. roku życia zaliczane są do osób niepełnosprawnych, jeżeli mają naruszoną sprawność fizyczną lub psychiczną o przewidywanym okresie trwania powyżej 12 miesięcy, z powodu wady wrodzonej, długotrwałej choroby lub uszkodzenia organizmu, powodującą konieczność zapewnienia im całkowitej opieki lub pomocy w zaspokajaniu podstawowych potrzeb życiowych w sposób przewyższający wsparcie potrzebne osobie w danym wieku.

Poniższe dane zostały opracowane na podstawie danych Powiatowego Zespołu ds. Orzekania o Niepełnosprawności w Puławach.

Objaśnienia:

01-U – upośledzenie umysłowe

02-P – choroby psychiczne

03-L – zaburzenia głosu, mowy i choroby słuchu

04-O – choroby narządu wzroku

05-R – upośledzenie narządu ruchu

06-E – epilepsja

07-S – choroby układów oddechowego i krążenia

08-T – choroby układu pokarmowego

09-M – choroby układu moczowo-płciowego

10-N – choroby neurologiczne

11-I – inne, w tym schorzenia: endokrynologiczne, metaboliczne, zaburzenia enzymatyczne, choroby zakaźne i odzwierzęce, zeszpecenia, choroby układu krwiotwórczego

12-C – całościowe zaburzenia rozwojowe.

Tabela 30. Liczba wydanych orzeczeń o stopniu niepełnosprawności

Lp.	Stopień niepełnosprawności	2010	2011	2012	2013	2014
1.	znaczny	671	738	831	604	580
2.	umiarkowany	445	901	906	913	1070
3.	lekki	267	258	267	324	287
RAZEM		1383	1897	2004	1841	1937

Źródło: Powiatowy Zespół ds. Orzekania o Niepełnosprawności w Puławach

Zestawienie przedstawione w tabeli 30 pokazuje, że całkowita liczba wydawanych orzeczeń o stopniu niepełnosprawności (czyli dotyczących osób powyżej 16. roku życia), po znacznym wzroście w stosunku do roku 2010, od 2011 roku utrzymuje się na podobnym poziomie. Najwięcej wydaje się orzeczeń o umiarkowanym stopniu niepełnosprawności, najmniej – o lekkim. Zauważalna jest zmiana proporcji pomiędzy liczbą orzeczeń o umiarkowanym i znacznym stopniu niepełnosprawności – na korzyść tych pierwszych.

Tabela 31. Liczba wydanych orzeczeń o niepełnosprawności dla osób do 16. roku życia

Rok	2010	2011	2012	2013	2014
Liczba	318	258	258	302	303

Źródło: Powiatowy Zespół ds. Orzekania o Niepełnosprawności w Puławach

Liczba dzieci uznanych za niepełnosprawne w ciągu ostatnich 5 lat utrzymuje się na wyrównanym poziomie z lekką tendencją zwyżkową od 2012 roku.

Dane wg stanu na III kwartał 2015 r.

Tabela 32. Liczba wydanych orzeczeń wg przyczyn niepełnosprawności, wieku, płci. Osoby przed 16. rokiem życia

Przyczyna niepełnosprawności	Liczba orzeczeń	Wiek (w latach)			Płeć	
		0-3	4-7	8-16	K	M
01-U	14	2	4	8	6	8
02-P	12	1	3	8	4	8
03-L	12	2	2	8	3	9
04-O	5	0	3	2	2	3
05-R	17	3	4	10	8	9
06-E	21	5	4	12	10	11
07-S	81	17	32	32	26	55
08-T	6	3	2	1	2	4
09-M	15	4	5	6	7	8
10-N	54	15	18	21	26	28
11-I	31	11	8	12	11	20
12-C	35	11	9	15	5	30
Razem	303	74	94	135	110	193

Źródło: Powiatowy Zespół ds. Orzekania o Niepełnosprawności w Puławach

W III kwartale 2015 roku łącznie 303 dzieci uznano za niepełnosprawne, najwięcej w wieku od 8 do 16 lat, zdecydowanie więcej chłopców. Najczęstszymi przyczynami niepełnosprawności są choroby układów oddechowego i krążenia (dwukrotnie więcej chłopców niż dziewcząt) oraz neurologiczne, najrzadszymi zaś – choroby narządu wzroku i układu pokarmowego.

Tabela 33. Liczba wydanych orzeczeń wg przyczyn niepełnosprawności i stopnia niepełnosprawności. Osoby powyżej 16. roku życia

Symbol	Stopień niepełnosprawności			
	znaczny	umiarkowany	lekki	razem
01-U	11	17	5	33
02-P	63	106	12	181
03-L	7	57	77	141
04-O	12	15	9	36
05-R	79	321	163	563
06-E	1	18	3	22
07-S	156	250	5	411
08-T	45	32	2	79
09-M	26	21	2	49
10-N	107	105	7	219
11-I	73	125	2	200
12-C	0	3	0	3
Razem	580	1070	287	1937

Źródło: Powiatowy Zespół ds. Orzekania o Niepełnosprawności w Puławach

W analogicznym okresie wśród mieszkańców powiatu puławskiego, którzy ukończyli 16 lat niepełnosprawność najczęściej spowodowana jest upośledzeniem narządu ruchu oraz chorobami układów oddechowego i krążenia. Jedynie 3 osoby cierpią na całościowe zaburzenia rozwojowe.

Tabela 34. Liczba wydanych orzeczeń wg przyczyn niepełnosprawności, wieku, płci - osoby powyżej 16. roku życia

Symbol	Wiek				Płeć	
	16-25	26-40	41-60	60 i więcej	K	M
01-U	22	8	3	0	9	24
02-P	20	42	81	38	81	100
03-L	12	5	28	96	83	58
04-O	2	5	15	14	16	20
05-R	24	44	229	266	298	265
06-E	9	6	4	3	16	6
07-S	21	14	108	268	174	237
08-T	5	6	32	36	32	47
09-M	2	3	19	25	25	24
10-N	10	21	80	108	104	115
11-I	23	33	71	73	130	70
12-C	3	0	0	0	0	3
Razem	153	187	670	927	968	969

Źródło: Powiatowy Zespół ds. Orzekania o Niepełnosprawności w Puławach

Dosyć oczywistym jest zauważalny wzrost ogólnej liczby wydanych orzeczeń wraz z wiekiem, tendencja ta widoczna jest w przypadku większości schorzeń: chorób psychicznych, chorób narządu wzroku, upośledzenia narządu ruchu, chorób układów oddechowego i krążenia, układu pokarmowego, moczowo-płciowego, chorób neurologicznych i z kategorii „innych”, natomiast liczba wydawanych orzeczeń maleje z wiekiem w przypadku upośledzenia umysłowego, epilepsji i całościowych zaburzeń rozwojowych, co z pewnością wynika ze specyfiki tychże pozwalającej na wczesne ich diagnozowanie.

Przyjmując kryteria płci osób po 16. roku życia zauważamy, że ogólna liczba kobiet i mężczyzn, którzy uzyskali orzeczenie o niepełnosprawności jest równa, zróżnicowane natomiast są powody powstania niepełnosprawności ze względu na płeć; o ile porównywalna jest liczba kobiet i mężczyzn z upośledzeniem narządu ruchu, to choroby układów oddechowego i krążenia przeważają u mężczyzn, zaś prawie dwukrotnie więcej kobiet niż mężczyzn zapadło na schorzenia endokrynologiczne, metaboliczne, zaburzenia enzymatyczne, choroby zakaźne i odzwierzęce, zeszpecenia, choroby układu krwiotwórczego.

Tabela 35. Liczba wydanych orzeczeń wg przyczyn niepełnosprawności, wykształcenia, zatrudnienia. Osoby powyżej 16. roku życia

Symbol	Wykształcenie					Zatrudnienie	
	mniej niż podstawowe	podstawowe	zasadnicze	średnie	wyższe	tak	nie
01-U	14	8	10	1	0	2	31
02-P	10	34	55	68	14	24	157
03-L	16	36	40	32	17	14	127
04-O	6	2	10	15	3	10	26
05-R	49	99	138	198	79	108	455
06-E	5	5	5	5	2	3	19
07-S	48	103	124	104	32	31	380
08-T	0	17	28	25	9	5	74
09-M	5	9	16	14	5	8	41
10-N	34	55	53	59	18	33	186
11-I	15	35	53	74	23	32	168
12-C	1	2	0	0	0	0	3
Razem	203	405	532	595	202	270	1667

Źródło: Powiatowy Zespół ds. Orzekania o Niepełnosprawności w Puławach

O ile poziom wykształcenia osób niepełnosprawnych można uznać za nieodlegający strukturą od poziomu wykształcenia ogółu populacji, to już stopień zatrudnienia tej grupy społecznej trudno uznać za satysfakcjonujący.

Biorąc pod uwagę osoby uznane za niepełnosprawne z przyczyn innych niż upośledzenie umysłowe (z oczywistych względów przedstawiciele tej grupy kończą edukację na niższym poziomie), można stwierdzić, że większość osób z niepełnosprawnością uzyskuje wykształcenie średnie i zasadnicze. Warto jednocześnie mieć na uwadze, że niektóre z tych osób stając przed komisją orzekającą były w trakcie pobierania nauki.

Reasumując, najczęstszą przyczynę niepełnosprawności stanowią schorzenia układu krążenia, narządów ruchu oraz schorzenia neurologiczne. Relatywnie niższy udział procentowy osób z uszkodzeniami narządu wzroku i słuchu, z chorobą psychiczną i upośledzeniem umysłowym w zbiorowości osób niepełnosprawnych dotyczy jednak tysięcy osób o obniżonej sprawności w codziennym funkcjonowaniu, a zatem i wymagających szczególnego podejścia w edukacji, na rynku pracy i w życiu codziennym.

2) Bezrobocie osób niepełnosprawnych

Osoba niepełnosprawna rejestrując się w powiatowym urzędzie pracy może uzyskać status bezrobotnego albo osoby poszukującej pracy. Dla uzyskania statusu bezrobotnego przez osobę niepełnosprawną istotne znaczenie ma z jednej strony stan jej zdrowia umożliwiający podjęcie zatrudnienia, a z drugiej strony okoliczności, czy nie nabyła ona ze względu na niezdolność do pracy prawa do renty. Nabycie prawa do renty wyklucza bowiem możliwość uznania za bezrobotnego. Dana osoba może w takim przypadku zostać zarejestrowana jako poszukująca pracy.

Zestawienia struktury bezrobocia osób niepełnosprawnych, przedstawione w tabelach od 36 do 40, zostały sporządzone na podstawie danych za lata 2010–2014 uzyskanych z Powiatowego Urzędu Pracy w Puławach

Tabela 36. Bezrobocie osób niepełnosprawnych wg stopnia niepełnosprawności, wieku i wykształcenia w 2010 r.

Rok 2010		Bezrobotni			Poszukujący pracy		
		O	K	M ⁹	O	K	M
		209	113	96	90	28	62
Stopień niepełnosprawności	znaczny	13	-	-	20	-	-
	umiarkowany	89	-	-	57	-	-
	lekki	107	-	-	13	-	-
Wiek	18-24	17	7	10	10	9	6
	25-34	36	22	14	14	18	11
	35-44	37	23	14	14	17	11
	45-54	69	41	28	28	23	14
	55-59	44	20	22	22	14	12
	60 i więcej	6	0	6	6	9	8
Wykształcenie	wyższe	10	-	-	10	-	-
	policealne i śr. zaw.	50	-	-	16	-	-
	średnie ogóln.	11	-	-	7	-	-
	zasad. zaw.	77	-	-	34	-	-
	gimnazjalne	3	-	-	0	-	-
	podst. i niepełne podst.	58	-	-	23	-	-

Źródło: Powiatowy Urząd Pracy w Puławach

⁹ O - ogółem, K – kobiety, M - mężczyźni

O ile w 2010 roku wśród osób bezrobotnych połowę stanowiły osoby z lekkim stopniem niepełnosprawności, o tyle wśród poszukujących pracy była to grupa najmniej liczna, natomiast ponad połowę zarejestrowanych o tym statusie stanowiły osoby niepełnosprawne w stopniu umiarkowanym. Osoby ze znacznym stopniem niepełnosprawności stanowiły 6,22% bezrobotnych i 22,22% poszukujących pracy.

W ogólnej liczbie bezrobotnych kobiet było nieznacznie więcej niż mężczyzn, natomiast poszukujących pracy tylko 31,11%.

Przyjmując kryterium wieku zauważamy, że zarówno wśród bezrobotnych, jak i poszukujących pracy najwięcej było osób po 45. roku życia, najmniej zaś młodych do 24. roku życia.

Niezwykle ważnym zasobem na rynku pracy jest wykształcenie; osoby zarejestrowane w 2010 roku w Powiatowym Urzędzie Pracy w Puławach w większości legitymowały się wykształceniem zasadniczym zawodowym, podstawowym i niepełnym podstawowym oraz policealnym i średnim zawodowym. Tylko niespełna 5% bezrobotnych osób niepełnosprawnych posiada wykształcenie wyższe.

Poniżej zaprezentowano analogiczne tabele obrazujące stan bezrobocia osób niepełnosprawnych w latach 2011–2014.

Tabela 37. Bezrobocie osób niepełnosprawnych wg stopnia niepełnosprawności, wieku i wykształcenia w 2011 r.

Rok 2011		Bezrobotni			Poszukujący pracy		
		O	K	M	O	K	M
		189	100	89	84	26	58
Stopień niepełnosprawności	znaczny	11	-	-	18	-	-
	umiarkowany	80	-	-	54	-	-
	lekki	98	-	-	12	-	-
Wiek	18-24	18	6	12	6	1	5
	25-34	42	25	17	17	5	12
	35-44	35	25	10	14	8	6
	45-54	51	27	24	23	8	15
	55-59	35	17	18	16	4	12
	60 i więcej	8	0	8	8	1	7
Wykształcenie	wyższe	10	-	-	8	-	-
	policealne i śr. zaw.	41	-	-	15	-	-
	średnie ogóln.	13	-	-	9	-	-
	zasad. zaw.	73	-	-	29	-	-
	gimnazjalne	2	-	-	0	-	-
	podst. i niepełne podst.	50	-	-	23	-	-

Źródło: Powiatowy Urząd Pracy w Puławach

Tabela 38. Bezrobocie osób niepełnosprawnych wg stopnia niepełnosprawności, wieku i wykształcenia w 2012 r.

Rok 2012		Bezrobotni			Poszukujący pracy		
		O	K	M	O	K	M
		195	88	107	86	23	63
Stopień niepełnosprawności	znaczny	10	-	-	20	-	-
	umiarkowany	94	-	-	58	-	-
	lekki	91	-	-	8	-	-
Wiek	18-24	18	6	12	6	1	5
	25-34	40	23	17	20	6	14
	35-44	34	22	12	17	6	11
	45-54	60	25	35	21	7	14
	55-59	31	12	19	13	2	11
	60 i więcej	12	0	12	9	1	8
Wykształcenie	wyższe	8	-	-	10	-	-
	policealne i śr. zaw.	43	-	-	17	-	-
	średnie ogóln.	18	-	-	7	-	-
	zasad. zaw.	71	-	-	27	-	-
	gimnazjalne	1	-	-	1	-	-
	podst. i niepełne podst.	54	-	-	24	-	-

Źródło: Powiatowy Urząd Pracy w Puławach

W stosunku do roku 2010, w 2011 i 2012 nieznacznie zmniejszyła się ogólna liczba zarejestrowanych w PUP w Puławach osób niepełnosprawnych. Jeśli chodzi o proporcje stopni niepełnosprawności i poziomu wykształcenia, rozkładały się one we wszystkich trzech latach podobnie.

Tabela 39. Bezrobocie osób niepełnosprawnych wg stopnia niepełnosprawności, wieku i wykształcenia w 2013 r.

Rok 2013		Bezrobotni			Poszukujący pracy		
		O	K	M	O	K	M
		240	118	122	104	42	66
Stopień niepełnosprawności	znaczny	10	-	-	22	-	-
	umiarkowany	113	-	-	75	-	-
	lekki	117	-	-	7	-	-
Wiek	18-24	20	10	10	3	0	3
	25-34	39	23	16	21	10	11
	35-44	48	27	21	25	12	13
	45-54	75	41	34	22	11	11
	55-59	40	17	23	21	7	14
	60 i więcej	18	0	18	16	2	14
Wykształcenie	wyższe	15	-	-	11	-	-
	policealne i śr. zaw.	38	-	-	27	-	-
	średnie ogóln.	15	-	-	11	-	-
	zasad. zaw.	97	-	-	29	-	-
	gimnazjalne	8	-	-	0	-	-
	podst. i niepełne podst.	67	-	-	26	-	-

Źródło: Powiatowy Urząd Pracy w Puławach

Tabela 40. Bezrobocie osób niepełnosprawnych wg stopnia niepełnosprawności, wieku i wykształcenia w 2014 r.

Rok 2014		Bezrobotni			Poszukujący pracy		
		O	K	M	O	K	M
		251	113	138	95	33	62
Stopień niepełnosprawności	znaczny	14	-	-	20	-	-
	umiarkowany	128	-	-	71	-	-
	lekki	109	-	-	4	-	-
Wiek	18-24	23	9	14	3	1	2
	25-34	36	18	18	13	4	11
	35-44	43	26	17	29	11	18
	45-54	79	36	43	16	9	7
	55-59	44	22	22	16	7	9
	60 i więcej	26	2	24	18	1	17
Wykształcenie	wyższe	18	-	-	11	-	-
	policealne i śr. zaw.	51	-	-	30	-	-
	średnie ogólne	17	-	-	6	-	-
	zasad. zaw.	96	-	-	22	-	-
	gimnazjalne	8	-	-	1	-	-
	podst. i niepełne podst.	61	-	-	25	-	-

Źródło: Powiatowy Urząd Pracy w Puławach

Lata 2013 i 2014 to postępujący wzrost liczby zarówno niepełnosprawnych osób bezrobotnych, jak i poszukujących pracy.

Analizując dane dotyczące sytuacji osób niepełnosprawnych na rynku pracy można stwierdzić, że najwięcej osób niepełnosprawnych rejestrujących się jako osoby bezrobotne w Powiatowym Urzędzie Pracy w Puławach stanowią osoby z lekkim stopniem niepełnosprawności - 48%. Osoby z umiarkowanym stopniem niepełnosprawności to nieco ponad 46%. Najmniej rejestruje się osób ze znacznym stopniem niepełnosprawności bo około 6%.

Osób niepełnosprawnych rejestrujących się jako osoby poszukujące pracy było znacznie mniej (459) niż osób rejestrujących się jako bezrobotne (1084). Osoby niepełnosprawne z umiarkowanym stopniem niepełnosprawności rejestrujące się jako poszukujące pracy stanowią ponad 68%, najmniej jest osób z lekkim stopniem niepełnosprawności, niespełna 10%; osoby ze znacznym stopniem niepełnosprawności stanowią 22%.

Tak mała liczba osób niepełnosprawnych z lekkim stopniem niepełnosprawności zarejestrowanych jako poszukujące pracy w stosunku do osób z tym samym stopniem niepełnosprawności zarejestrowanych jako osoby bezrobotne spowodowana jest tym, że osoby niepełnosprawne zarejestrowane jako poszukujące pracy w znacznie mniejszym odsetku posiadają nabyte prawo do świadczenia rentowego.

3) Instrumenty i usługi rynku pracy

Tabela 41. Wyposażenie stanowiska pracy

Rok	2013	2014
Liczba złożonych wniosków	0	3
Liczba zawartych umów	0	2
Liczba stanowisk pracy do wyposażenia wg zawartych umów	0	2
Kwota zwrotów kosztów wyposażenia stanowiska pracy (w zł)	0	80 090

Źródło: Powiatowy Urząd Pracy w Puławach

Tabela 42. Dofinansowanie do rozpoczęcia działalności gospodarczej

Rok	2010	2011	2012	2013	2014
Liczba złożonych wniosków	0	0	3	3	4
Liczba zawartych umów	0	0	1	1	1
Kwota wypłaconych dofinansowań (w zł)	0	0	31 181	20 000	57 350

Źródło: Powiatowy Urząd Pracy w Puławach

Tabela 43. Zwrot wydatków na instrumenty i usługi rynku pracy dla osób niepełnosprawnych poszukujących pracy i nie pozostających w zatrudnieniu

Rok	2010	2011	2012	2013	2014
Liczba osób ubiegających się o skorzystanie z instrumentów oraz usług rynku pracy (np. staż)	12	14	10	11	8
Liczba osób, które skorzystały ze zwrotu wydatków	12	14	10	11	8
Kwota wypłaconych zwrotów (w zł)	68 018	69 463	56 276	50 369	36 978

Źródło: Powiatowy Urząd Pracy w Puławach

Od października 2005 r. istnieje w Puławach Zakład Aktywności Zawodowej przy Puławskim Stowarzyszeniu Ochrony Zdrowia Psychicznego. Zatrudnia 26 osób niepełnosprawnych (23 osoby ze znacznym stopniem niepełnosprawności i 3 osoby z umiarkowanym stopniem niepełnosprawności).

Główne zadania Zakładu Aktywności Zawodowej to rehabilitacja zawodowa, społeczna i medyczna osób niepełnosprawnych. Osoby niepełnosprawne są zatrudnione na 0,55 i 0,8 etatu.

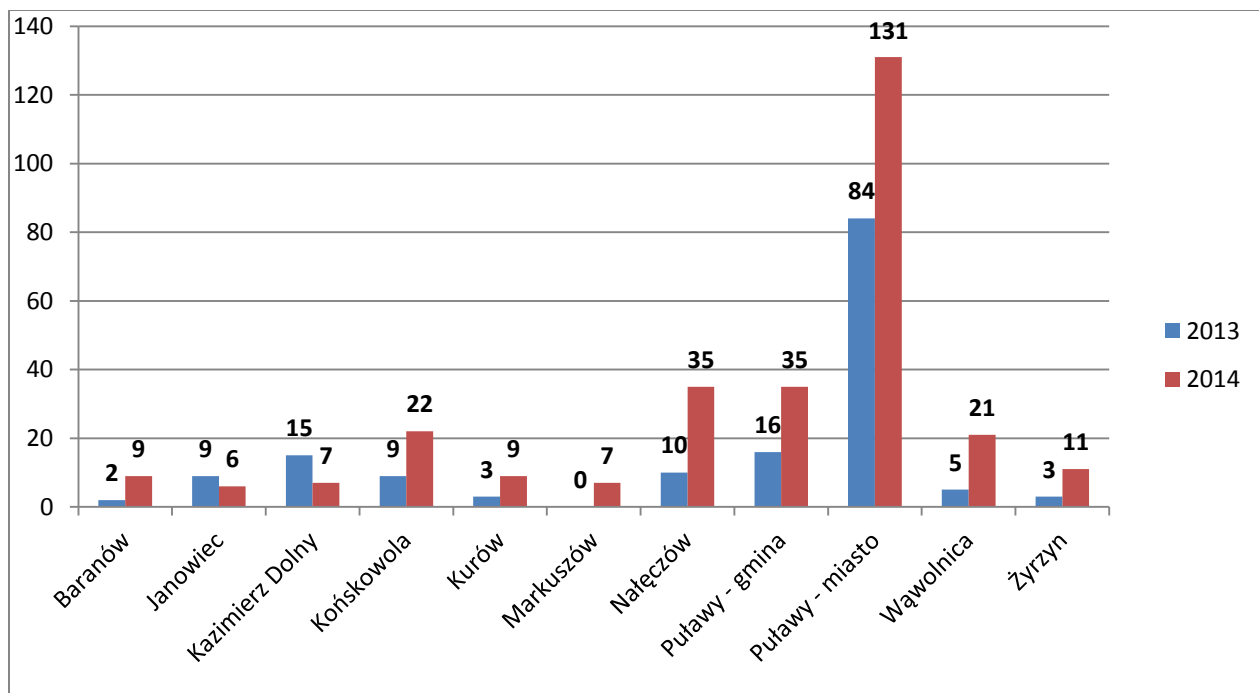
W ramach rehabilitacji zawodowej osób niepełnosprawnych Zakład prowadzi działalność gastronomiczną i usługi sprzątanania.

5. DIAGNOZA ZJAWISKA PRZEMOCY W RODZINIE NA TERENIE POWIATU PUŁAWSKIEGO

Ustawa o przeciwdziałaniu przemocy w rodzinie z 29 lipca 2005 roku formułuje zadania dla instytucji samorządowych i państwowych w celu zwalczania i zapobiegania przemocy. Nadrzędnym wspólnym celem działań instytucji jest zmniejszenie rozmiarów przemocy, pomoc i wsparcie osób uwikłanych w to zjawisko.

Według statystyk podanych przez Komendę Główną Policji w 2013 r. osób, co do których istnieje podejrzenie, że są dotknięte przemocą w rodzinie było ogółem 86 797, z czego 67,18% stanowiły kobiety, 22,18% małoletni i 10,64% mężczyźni. Natomiast w roku 2014 takich osób ogółem było 105 332 z czego 69,10% stanowiły kobiety, 19,99% małoletni i 10,91% mężczyźni. Ogólna liczba osób podejrzewanych o przemoc w 2013 r. wynosiła 61 450, w tym 56 755 to mężczyźni, natomiast w 2014 roku 78 489, w tym 72 791 to mężczyźni.

Dokonana w 2010 roku nowelizacja ww. ustawy (Dz. U. nr 180 poz. 493, z późniejszymi zm.) spowodowała wydanie rozporządzenia określającego zasady procedury „Niebieskie Karty” i pracy Zespołów Interdyscyplinarnych.

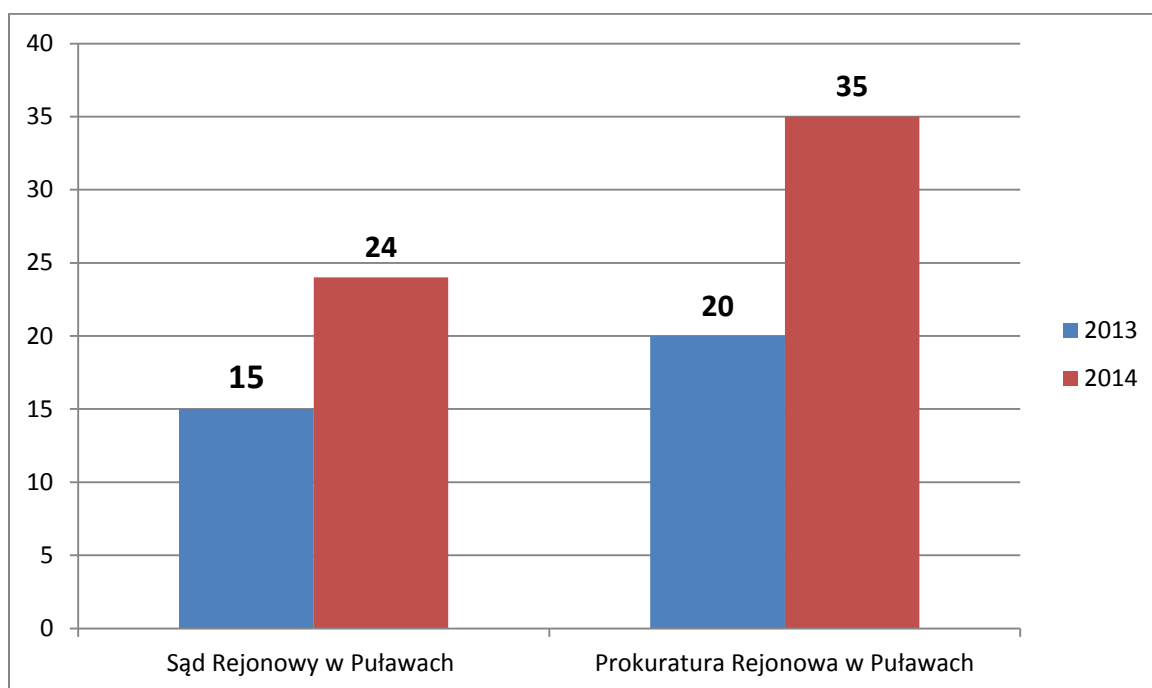

Wykres 17. Liczba prowadzonych procedur „Niebieskie Karty” przez Zespoły Interdyscyplinarne z terenu powiatu puławskiego w latach 2013 i 2014

Źródło: Dane zespołów interdyscyplinarnych z powiatu puławskiego

Dane przekazane przez zespoły interdyscyplinarne z terenu powiatu puławskiego wskazują, że skala przemocy w rodzinie utrzymuje tendencję wzrostową. W powiecie puławskim w 2013 roku założono 156 Niebieskich Kart, a w 2014 roku – 293. Liczba założonych Niebieskich Kart w 2014 roku wzrosła prawie dwukrotnie (o 87,8%) w stosunku do roku poprzedniego. Najwięcej Niebieskich Kart zostało założonych w mieście Puławy (84 – 2013 r., 131 – 2014 r.), natomiast najmniej w gminie Markuszów (0 – 2013 r., 7 – 2014 r.). Dane te mogą wskazywać na coraz większy stopień zaangażowania pracowników instytucji oraz wrażliwość pracowników i wzrost ich świadomości na temat tak poważnego problemu społecznego, jakim jest przemoc w rodzinie.

Niebieskie Karty najczęściej dotyczyły przemocy w stosunku do osób dorosłych, natomiast w nielicznych przypadkach wszczęto procedurę Niebieskiej Karty z powodu przemocy stosowanej wobec dzieci (2013 r. – 10, 2014 r. – 7).

Wykres 18. Wnioski dotyczące przemocy w rodzinie skierowane przez Zespoły Interdyscyplinarne z terenu Powiatu Puławskiego w latach 2013 i 2014 do Sądu Rejonowego w Puławach i Prokuratury Rejonowej w Puławach.

Źródło: Sąd Rejonowy w Puławach Wydział Karny i Prokuratura Rejonowa w Puławach

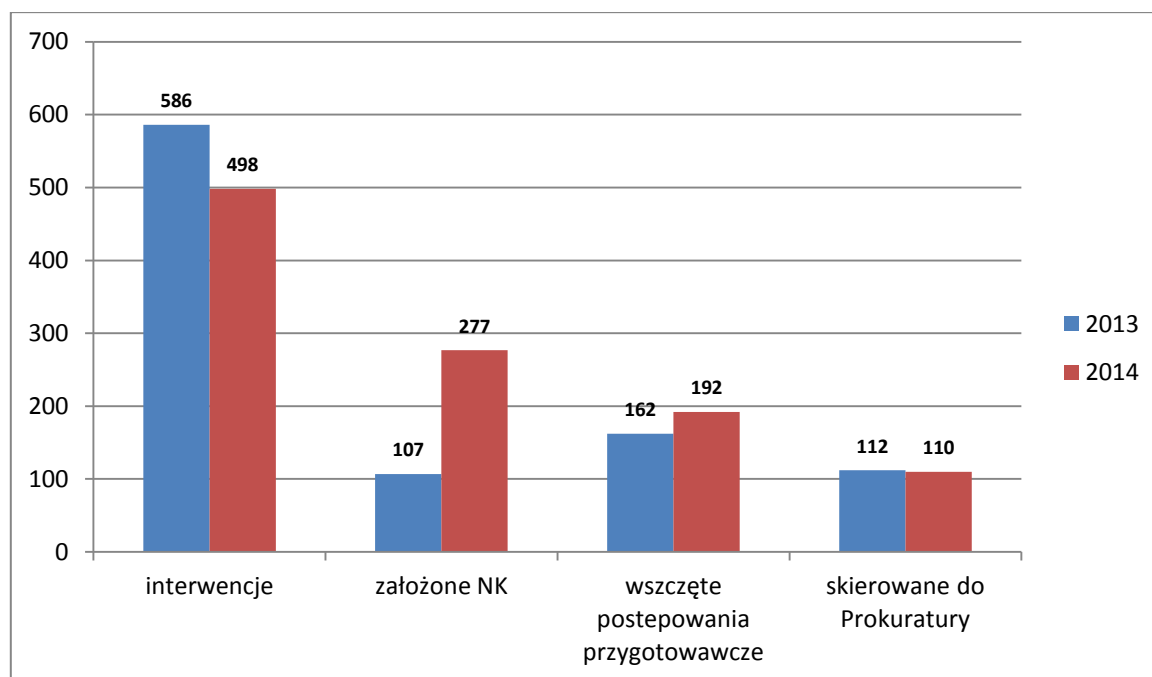
W konsekwencji podjętych czynności w ramach procedury Niebieskie Karty, Zespoły Interdyscyplinarne w 2013 r. przekazały 15 wniosków dotyczących przemocy w rodzinie do Sądu Rejonowego w Puławach oraz 24 do Prokuratury Rejonowej. Natomiast w 2014 r. zaobserwowano wzrost liczby przekazanych wniosków.

Według statystyk udostępnionych przez Komendę Główną Policji, w Polsce w 2013 r. policjanci wypełnili 61 047 formularzy Niebieska Karta, natomiast w 2014 r. było ich 77 808, tj. o 27,46% więcej. Natomiast wg danych przekazanych przez Komendę Powiatową Policji w Puławach, liczba przeprowadzonych interwencji w 2014 r. zmniejszyła się w stosunku do roku poprzedniego o 88, natomiast liczba założonych Niebieskich Kart wzrosła ponad dwukrotnie (258,9%). Świadczyć to może o większym zrozumieniu zjawiska przemocy przez instytucje powołane od wszczynania procedury Niebieskie Karty.

Tabela 44. Statystyki dotyczące przemocy w rodzinie w latach 2013 i 2014

Rok	2013	2014
Liczba przeprowadzonych interwencji	586	498
Liczba założonych Niebieskich Kart	107	277
Liczba wszczętych postępowań przygotowawczych z art. 207 §1 kk	162	192
Liczba prowadzonych postępowań z art. 207 §1 kk skierowanych do Prokuratury	112	110

Źródło: Komenda Powiatowa Policji w Puławach

Wykres 19. Statystyki Komendy Powiatowej Policji w Puławach dotyczące przemocy w rodzinie w latach 2013 i 2014

Źródło: Komenda Powiatowa Policji w Puławach

Przemoc jest zjawiskiem nagannym, szkodliwym, wymagającym reakcji organów ścigania oraz wymiaru sprawiedliwości. Przepięstwo znęcania się nad osobami najbliższymi zostało opisane w Kodeksie karnym w art. 207 w trzech jednostkach redakcyjnych jako jeden typ podstawowy (art. 207 § 1 kk) oraz dwa typy kwalifikowane (art. 207 § 2 i 3 kk).

Typ podstawowy przestęstwa znęcania się z art. 207 § 1 kk posiada następujące znamiona ustawowe (przesłanki):

- znęcanie się fizyczne lub psychiczne
 - nad osobą najbliższą lub nad inną osobą pozostającą w stałym lub przemijającym stosunku zależności od sprawcy;
 - nad małoletnim lub osobą nieporadną ze względu na jej stan psychiczny lub fizyczny.

Ustawodawca przewidział za takie zachowanie sankcję w postaci kary pozbawienia wolności od 3 miesięcy do lat 5.

Z danych uzyskanych z Sądu Rejonowego w Puławach II Wydział Karny wynika, że w 2013 r. wpłynęły 123 sprawy o czyn z art. 207 § 1 k.k., a w 2014 r. - 141.

W sprawach o czyn z art. 207 § 1 k.k., gdzie pokrzywdzonym był małoletni, w 2013 r. wydano 24 wyroki, natomiast w 2014 r. było ich 7.

Do uczestniczenia w programach korekcyjno-edukacyjnych w 2013 r. zobowiązano 2 oskarżonych, a w 2014 r. – 5 oskarżonych.

Przemoc w rodzinie zawsze narusza prawa osoby przeciwko której jest skierowana. Skutkiem ich naruszania jest odpowiedzialność prawna osoby, która stosuje przemoc. Rodzaj odpowiedzialności prawnej zależy od tego, jakich zachowań dopuścił się sprawca oraz od jego postawy (dążenia do pozytywnej zmiany swojego zachowania). Ze względu na to, że nie ma przepisu, który wprowadzałby jeden rodzaj kary dla osób stosujących przemoc wobec najbliższych, każde pojedyncze zachowanie będące przemocą w rodzinie może powodować różne negatywne dla sprawcy konsekwencje prawne.

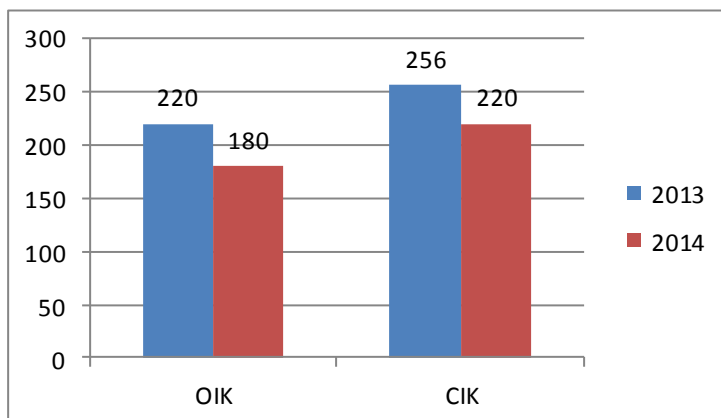
W strukturze Powiatowego Centrum Pomocy Rodzinie w Puławach w 2005 r. utworzono Punkt Interwencji Kryzysowej, który został przekształcony w 2007 r. w Ośrodek Interwencji Kryzysowej. W celu wsparcia ofiar przemocy i zapewnienia im schronienia od 2007 r. funkcjonuje hostel dla ofiar przemocy. Od stycznia 2014 r. Ośrodek dysponuje 3 pokojami z kuchnią i łazienką. Są to niezależne pomieszczenia przeznaczone dla 8 osób.

Osoby umieszczone w hostelu są objęte pomocą psychologiczną i prawną przez pracowników OIK. Lokal użytkowany jest na podstawie porozumienia z Regionalnym

Centrum Kształcenia Ustawicznego w Puławach. Bieżące koszty utrzymania hostelu ponosi PCPR w Puławach.

Puławskie Stowarzyszenie Ochrony Zdrowia Psychicznego w ramach Programu pomocy całodobowej dla osób doznających przemocy w rodzinie udziela schronienia oraz pomocy psychologicznej i prawnej mieszkańcom miasta Puławy (Centrum Interwencji Kryzysowej).

Na wykresie 20 oraz w tabeli 45 przedstawione są dane dotyczące liczby osób, którym udzielono pomocy w ramach działalności OIK i CIK.

Wykres 20. Liczba klientów OIK i CIK w latach 2013 i 2014

Źródło: Ośrodek Interwencji Kryzysowej i Centrum Interwencji Kryzysowej w Puławach

Tabela 45. Dane liczbowe z działalności OIK i CIK

	2013		2014	
	OIK	CIK	OIK	CIK
Liczba osób doznających przemocy w rodzinie	220	256	180	220
Liczba osób stosujących przemoc w rodzinie	32	10	42	16
Liczba osób, którym udzielono schronienia w hostelu	12	11	14	19
Liczba osób, którym udzielono porad prawnych	77	34	92	25

Źródło: Ośrodek Interwencji Kryzysowej przy Powiatowym Centrum Pomocy Rodzinie w Puławach i Centrum Interwencji Kryzysowej w Puławach

W Polsce jest 1551 placówek prowadzących poradnictwo i interwencję w zakresie przeciwdziałania przemocy w rodzinie, w szczególności poprzez działania edukacyjne służące wzmocnieniu opiekuńczych i wychowawczych kompetencji rodziców w rodzinach zagrożonych przemocą. W 2013 r. ponad 23 817 osób skorzystało z 181 ośrodków interwencji kryzysowej, jakie były w całej Polsce prowadzone przez powiaty. Oznacza to, że z pomocy 1 ośrodka skorzystało średnio 131 osób. Województwo lubelskie było 3. pod względem liczby osób, które skorzystały z pomocy OIK – 2350 osób w 2013 r.

W 2013 r. z pomocy psychologicznej w OIK i CIK skorzystało 476 osób doświadczających przemocy, w 2014 r. było ich 400. Natomiast na indywidualne spotkania terapeutyczne w 2013 r. zgłosiły się 42 osoby zdiagnozowane jako stosujące przemoc w rodzinie, a w roku 2014 było ich o 16 więcej, tj. 58 osób, głównie mężczyzn. Ze schronienia w hostelu w powiecie puławskim w 2014 r. skorzystały 33 osoby, a w roku poprzednim 23. W 2013 r. udzielono 111 bezpłatnych porad prawnych, w 2014 r. było ich 117.

Skalę problemu przemocy w rodzinie trudno jest określić. Zdecydowanie najważniejszą trudnością w diagnozowaniu zjawiska przemocy w rodzinie jest uzyskanie wiarygodnych rzeczywistych danych charakteryzujących rozmiar przemocy, przede wszystkim z uwagi na fakt, że niejednokrotnie jest zjawiskiem ukrytym, a ofiary nie szukają pomocy instytucjonalnej. W sytuacjach, gdy ofiary decydują się na ujawnienie przemocy, zakres i skutki doznanej przemocy mogą przeważnie oceniać jedynie subiektywnie, to znaczy minimalizować ją bądź wyolbrzymiać. Znacznie łatwiejsze jest zidentyfikowanie i zobrazowanie skutków przemocy. Najczęściej występującym skutkiem przemocy są obrażenia fizyczne powodujące u ofiar urazy, rany, kalectwo czy nawet pozbawienie życia. Poza konsekwencjami dla zdrowia maltretowane osoby mają problemy natury psychologicznej. Charakteryzuje je znacznie wyższy stopień niepokoju, depresji oraz dolegliwości fizjologicznych niż u osób, które nigdy nie były maltretowane. Tak więc przemoc w rodzinie jest problemem wieloaspektowym, a pomoc ofiarom przemocy wymaga podejmowania działań interdyscyplinarnych obejmujących między innymi wsparcie psychologiczne, prawne, medyczne i socjalne.

2. Problemy opiekuńczo-wychowawcze

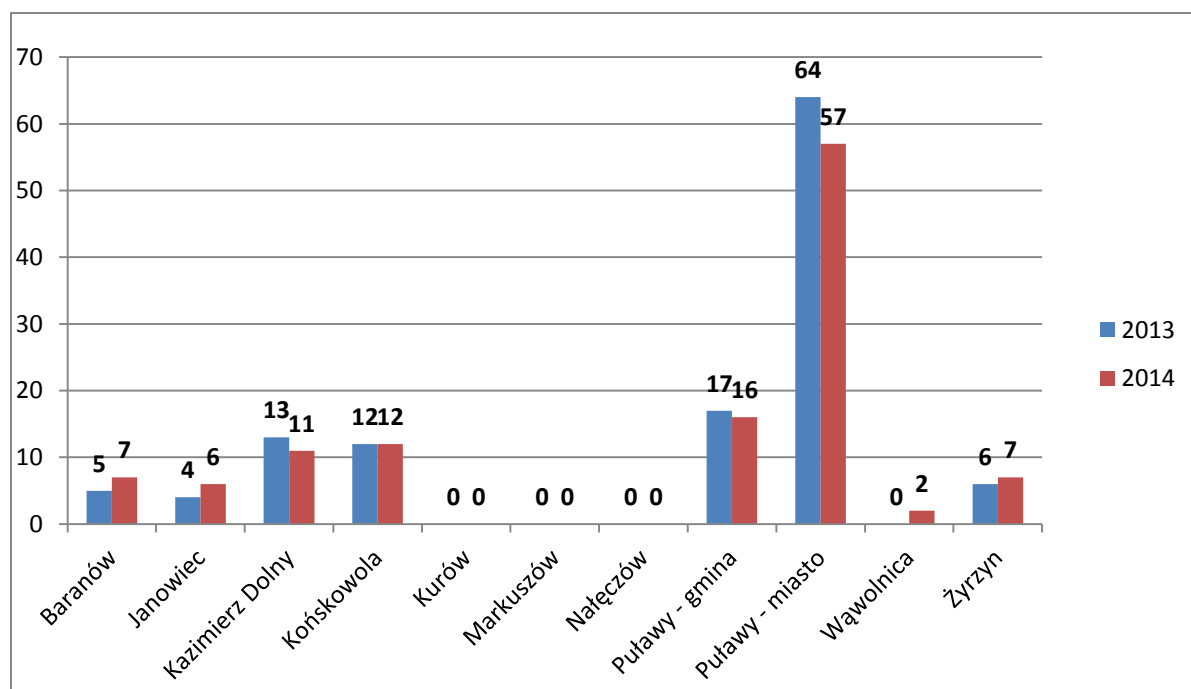
Na terenie powiatu puławskiego poza zjawiskiem przemocy występują problemy natury opiekuńczo-wychowawczej, małżeńskiej i rodzinnej. Wsparcia w tym zakresie udzielają:

- 1) ośrodki pomocy społecznej - asystent rodziny,
- 2) Poradnia Rodzinna w strukturze PCPR w Puławach,
- 3) Poradnia Psychologiczno-Pedagogiczna w Puławach.

Rodzina jest pierwszym i najważniejszym środowiskiem, w jakim wzrasta człowiek; pełni główną rolę w kształtowaniu osobowości, przekazywaniu wzorców zachowania, zaspokajaniu potrzeb zarówno biologicznych, jak i emocjonalnych dziecka.

W celu zapewnienia kompleksowej i wielowymiarowej opieki nad dzieckiem i rodziną w dniu 9 czerwca 2011 r. wprowadzono ustawę o wspieraniu rodziny i systemie pieczy zastępczej zawierającą m. in. zasady pomocy rodzinom przeżywającym trudności w wypełnianiu funkcji opiekuńczo-wychowawczych, zasady sprawowania pieczy zastępczej, a także rozdzielającą kompetencje w tym zakresie pomiędzy poszczególne szczeble samorządu terytorialnego. Zapisy ustawy zakładają stworzenie spójnego systemu opieki nad dzieckiem i rodziną, uwzględniającego działania profilaktyczne skierowane do rodzin zagrożonych dysfunkcją lub przeżywających trudności, zbudowanie mechanizmów pracy z rodziną, organizację systemu pieczy zastępczej oraz wspieranie wychowanków opuszczających rodziną i instytucjonalną pieczę zastępczą.

Jedną z form pomocy oferowanej przez ośrodki pomocy społecznej jest zapewnienie rodzinie przeżywającej trudności wsparcia i pomocy asystenta rodziny oraz dostępu do specjalistycznego poradnictwa. Rola asystenta rodziny polega na pomocy rodzinie z dziećmi w poszukiwaniu rozwiązań trudnej sytuacji życiowej z wykorzystaniem mocnych stron członków rodziny oraz zasobów rodziny pochodzenia i dalszej, udziału społeczności lokalnej i instytucji. Głównym celem asystentury jest podniesienie kompetencji opiekuńczo-wychowawczych, umiejętności prowadzenia gospodarstwa domowego, radzenia sobie z sytuacjami dnia codziennego rodziców lub opiekunów dzieci. Rezultatem takiego rodzaju pomocy powinno być odzyskanie przez osoby poczucia kontroli nad własnym życiem, zwiększenie ich samodzielności oraz zapewnienie dzieciom bezpiecznego środowiska rodzinnego i prawidłowego rozwoju psychofizycznego.

Wykres 21. Liczba rodzin w powiecie puławskim objętych pomocą asystenta rodziny w 2013 i 2014 roku

Źródło: Ośrodki pomocy społecznej z terenu powiatu puławskiego

W strukturze Powiatowego Centrum Pomocy Rodzinie w Puławach funkcjonuje Poradnia Rodzinna, która swoim zakresem działania obejmuje szeroko rozumiane poradnictwo psychologiczne (indywidualne, grupowe, małżeńskie oraz rodzinne). Klientom zgłaszającym się do Poradni Rodzinnej proponowana jest fachowa, anonimowa i bezpłatna pomoc. Ma ona formę konsultacji i porad psychologicznych oraz pedagogicznych. Klienci uczestniczą również w terapii indywidualnej, małżeńskiej oraz rodzinnej. Klientami Poradni Rodzinnej są mieszkańcy powiatu puławskiego bez względu na wiek i sytuację materialną; zgłaszają się po pomoc w rozwiązywaniu problemów rodzinnych i wychowawczych. Osoby te najczęściej kontaktują się z własnej inicjatywy, są także kierowane przez kuratorów sądowych, pracowników socjalnych, pedagogów szkolnych oraz inne instytucje pracujące na rzecz dziecka i rodziny.

Tabela 46. Oferta Poradni Rodzinnej w 2013 i 2014 roku

Forma realizacji zadania	Rok	
	2013	2014
Spotkania indywidualne	337	263
Trening kompetencji wychowawczych	18	16

Źródło: Poradnia Rodzinna przy Powiatowym Centrum Pomocy Rodzinie w Puławach

Największą liczbę klientów Poradni Rodzinnej stanowią rodzice zwracający się po pomoc z powodu problemów wychowawczych (m.in. wagarowanie, zaburzenia zachowania: agresja, kradzieże, używanie substancji psychoaktywnych; zaburzenia nastroju i emocji: depresje, próby i myśli samobójcze, fobie szkolne, cięższe nieletnich). W latach 2011-2015 Poradnia Rodzinna realizowała Program Aktywności Lokalnej dla osób z problemami opiekuńczo-wychowawczymi. W 2013 r. wzięło w nim udział 18 osób, w roku następnym 16.

Oferta Poradni Rodzinnej skierowana jest do całej rodziny i obejmuje proces diagnozowania problemu, konsultacji, wsparcia, edukacji oraz terapii. Kolejną liczną grupą klientów są osoby w sytuacjach kryzysowych mające różnego typu problemy emocjonalne. Wiele osób zgłaszało się z powodu trudnych osobistych przeżyć (utrata pracy, zdrada, śmierć bliskiej osoby, rozwód, separacja). W ocenie pracowników rośnie również liczba małżeństw zgłaszających się po pomoc terapeutyczną. Małżeństwa te zazwyczaj były w kryzysach, a największym problemem była zaburzona komunikacja interpersonalna.

Poradnia Psychologiczno-Pedagogiczna w Puławach prowadzi działalność konsultacyjną, interwencyjną, psychoedukacyjną, mediacyjną oraz informacyjną, w szczególności w zakresie diagnozy, terapii, profilaktyki i doradztwa. Jej oferta skierowana jest do dzieci i młodzieży, rodziców i opiekunów oraz nauczycieli z powiatu puławskiego. Zadaniem Poradni jest wspomaganie rozwoju i efektywności uczenia się dzieci i młodzieży, terapia zaburzeń funkcjonowania emocjonalnego i społecznego, a także udzielenie ich rodzicom lub opiekunom, nauczycielom i wychowawcom pomocy psychologicznej, pedagogicznej, logopedycznej.

Tabela 47. Działalność Poradni Psychologiczno-Pedagogicznej w latach 2013-2014

	2013	2014
Liczba dzieci biorących udział w indywidualnej terapii zaburzeń zachowania oraz trudności emocjonalnych	206	187
Liczba rodzin biorących udział w terapii rodzinnej dla rodzin dysfunkcyjnych lub z powodu trudności wychowawczych	19	24
Liczba osób, które wzięły udział w warsztatach „Szkoła dla Rodziców i Wychowawców” oraz w treningu umiejętności wychowawczych	28	37

Źródło: Poradnia Psychologiczno-Pedagogiczna w Puławach

W 2013 r. w indywidualnej terapii zaburzeń zachowania i trudności emocjonalnych wzięło udział 206 dzieci, w 2014 r. było ich 187. Wzrosła liczba rodzin, które wzięły udział w terapii rodzinnej – w 2013 r. było ich 19, w następnym roku 24. Wzrosła również liczba osób chętnych do udziału w warsztatach podnoszących umiejętności wychowawcze z 28 w roku 2013 do 37 w 2014.

Dokumentem regulującym sytuację rodzin na gruncie prawnym jest Kodeks rodzinny i opiekuńczy. Znajdują się w nim zapisy dotyczące wzajemnych relacji pomiędzy rodzicami i dziećmi oraz wynikających z nich obowiązków, a także pieczy zastępczej, przysposobienia oraz opieki nad małoletnimi.

W przypadku, gdy rodzice są niewydolni wychowawczo i dobro dziecka jest zagrożone, czyli istnieje zagrożenie jego interesów osobistych i majątkowych, wówczas sąd może wydać zarządzenie ograniczające władzę rodziców poprzez m. in. zobowiązanie rodziców oraz małoletniego do określonego postępowania lub skierowanie rodziców do specjalistów zajmujących się terapią rodzinną lub inną pomocą, poddanie wykonywania władzy rodzicielskiej stałemu nadzorowi kuratora sądowego, zarządzenie umieszczenia małoletniego w rodzinie zastępczej lub w placówce opiekuńczo-wychowawczej. Kuratela sądowa jest to metoda indywidualnych i społecznych oddziaływań wychowawczych w naturalnym środowisku pedagogicznym w celu doprowadzenia do jego poprawy i ukształtowania u podopiecznego prawidłowych cech charakteru.

Sąd stosuje także środek wychowawczy w postaci nadzoru kuratora nad nieletnim, gdy istnieją okoliczności świadczące o demoralizacji nieletniego, m. in. naruszanie zasad współżycia społecznego, popełnienie czynu zabronionego, systematyczne uchylanie się od obowiązku szkolnego lub kształcenia zawodowego, używanie alkoholu lub innych środków w celu wprowadzenia się w stan odurzenia, włóczęgostwo, udział w grupach przestępczych.

Tabela 48. Liczba wniosków skierowanych przez Policję w sprawie demoralizacji nieletnich do Sądu Rodzinnego oraz wydanych postanowień przez Sąd Rejonowy w Puławach III Wydział Rodzinny i Nieletnich w 2013 i 2014 roku

	2013	2014
Liczba wniosków skierowanych przez Policję do Sądu Rodzinnego w sprawie demoralizacji nieletnich	40	50
Postanowienia o ograniczeniu władzy rodzicielskiej przez nadzór kuratora	43	60
Postanowienia o umieszczeniu małoletniego w placówce opiekuńczo-wychowawczej	5	3
Postanowienia w przedmiocie umieszczeniu małoletniego w pieczy zastępczej	20	15
Postanowienia o pozbawieniu władzy rodzicielskiej	10	12
Postanowienia stosujące środek wychowawczy w postaci nadzoru kuratora nad nieletnim	44	70
Postanowienia o ustanowieniu opieki dla małoletniego, którego matka jest niepełnoletnia	0	2

Źródło: Komenda Powiatowa Policji w Puławach i Sąd Rejonowy w Puławach Wydział Rodzinny

Z powyższych danych wynika, że w 2013 r. liczba wniosków skierowanych przez Policję w sprawie demoralizacji nieletnich do Sądu Rodzinnego wynosiła 40, w 2014 r. wzrosła do 50. Odnotowano również wzrost wydanych przez Sąd postanowień o ograniczeniu władzy rodzicielskiej przez nadzór kuratora z 43 w roku 2013 do 60 w 2014, natomiast postanowień o pozbawieniu władzy rodzicielskiej było w 2013 roku 10, a w 2014 r. - 12. Zmalała liczba postanowień w przedmiocie umieszczeniu małoletniego w pieczy zastępczej z 20 w 2013 r. do 15 w 2014 r. oraz postanowień o umieszczeniu małoletniego w placówce opiekuńczo-wychowawczej z 5 w 2013 r. do 2 w 2014. Więcej postanowień stosujących środek wychowawczy w postaci nadzoru kuratora nad nieletnim Sąd wydał w 2014 r. - było ich 70, w roku poprzednim – 44. Postanowień o ustanowieniu opieki prawnej dla małoletniego, którego matka jest niepełnoletnia w 2013 r. nie wydano w ogóle, w 2014 r. wydano 2 postanowienia.

6. BEZROBOCIE

Tabela 49. Dane statystyczne dotyczące liczby osób bezrobotnych w powiecie puławskim wg stanu na koniec czerwca i lipca 2015 r.

Miesiąc i rok	Bezrobotni		Uprawnieni do zasiłku		Zamieszkali na wsi	
	Ogółem	Kobiety	Ogółem	Kobiety	Ogółem	Kobiety
VI 2015	4147	1963	370	196	2265	1059
VII 2015	3949	1938	354	206	2172	1052

Źródło: Powiatowy Urząd Pracy w Puławach

Tabela 50. Stopa bezrobocia stan na czerwiec 2015

	Stopa bezrobocia
Polska	10,3
woj. lubelskie	11,5
powiat puławski	8,5

Źródło: Powiatowy Urząd Pracy w Puławach

Tabela 51. Bezrobotni wg wykształcenia stan na koniec czerwca 2015

Wyższe		Policealne i średnie zawodowe		Ogólnokształcące		Zasadnicze zawodowe		Gimnazjaleni i poniżej	
Ogółem	Kobiety	Ogółem	Kobiety	Ogółem	Kobiety	Ogółem	Kobiety	Ogółem	Kobiety
685	424	1070	520	396	198	1078	333	918	267

Źródło: Powiatowy Urząd Pracy w Puławach

Tabela 52. Bezrobotni wg wieku; stan na koniec czerwca 2015

18-24		25-34		35-44		45-54		55-59		60- i więcej	
Ogółem	Kobiety	Ogółem	Kobiety	Ogółem	Kobiety	Ogółem	Kobiety	Ogółem	Kobiety	Ogółem	Kobiety
692	320	1267	682	857	304	689	247	418	171	224	18

Źródło: Powiatowy Urząd Pracy w Puławach

Tabela 53. Bezrobotni wg czasu pozostawania bez pracy w miesiącach stan na koniec czerwca 2015

do 1		1-3		3-6		6-12		12-24		powyżej 24	
Ogółem	Kobiety	Ogółem	Kobiety	Ogółem	Kobiety	Ogółem	Kobiety	Ogółem	Kobiety	Ogółem	Kobiety
326	96	593	199	701	246	851	360	715	365	961	476

Źródło: Powiatowy Urząd Pracy w Puławach

Tabela 54. Bezrobotni wg stażu pracy stan na koniec czerwca 2015

do 1 roku		1-5		5-10		10-20		20-30		30 lat i więcej		bez stażu	
Ogółem	Kobiety	Ogółem	Kobiety	Ogółem	Kobiety	Ogółem	Kobiety	Ogółem	Kobiety	Ogółem	Kobiety	Ogółem	Kobiety
875	442	840	352	478	178	545	161	341	104	129	38	393	467

Źródło: Powiatowy Urząd Pracy w Puławach

Tabela 55. Bezrobotni będący w szczególnej sytuacji na rynku pracy

Kategoria		Stan na 30.06.2015		Stan na 31.07.2015	
		Ogółem	Kobiety	Ogółem	Kobiety
ogółem		3648	1742	3440	1698
Z tego	Do 30. roku życia	1386	719	1298	705
	w tym do 25. roku życia	692	320	640	314
	Długotrwale bezrobotni	2401	1158	2273	1120
	Powyżej 50. roku życia	965	330	928	320
	Korzystający ze świadczeń z pomocy społecznej	85	62	31	22
	Posiadające co najmniej jedno dziecko do 6. roku życia	715	556	693	559
	Posiadające co najmniej jedno dziecko niepełnosprawne do 18. roku życia	14	10	14	11
	Niepełnosprawni	236	109	226	102

Źródło: Powiatowy Urząd Pracy w Puławach

Tabela 56. Bezrobotni i poszukujący pracy wg stopnia niepełnosprawności stan na koniec czerwca 2015

Stopień niepełnosprawności	Bezrobotni	Poszukujący pracy
znaczny	14	23
umiarkowany	125	75
lekki	97	6
razem	236	104

Źródło: Powiatowy Urząd Pracy w Puławach

Tabela 57. Osoby bezrobotne niepełnosprawne wg rodzaju niepełnosprawności stan na koniec czerwca 2015

Rodzaj niepełnosprawności	Bezrobotni ogółem
Upośledzenie umysłowe	6
Choroby psychiczne	28
Zaburzenie głosu, mowy i choroby słuchu	14
Całościowe zaburzenia rozwojowe	0
Choroby narządu wzroku	12
Upośledzenia narządu ruchu	78
Epilepsja	12
Choroby układu oddechowego i układu krążenia	12
Choroby układu pokarmowego	6
Choroby układu moczowo-płciowego	8
Choroby neurologiczne	27
Inne	29
Nieustalony	4

Zródło: Powiatowy Urząd Pracy w Puławach

7. SYTUACJA OSÓB STARSZYCH

Ze względu na dwa współwystępujące zjawiska: niski wskaźnik dzietności oraz wydłużającą się długość życia, rośnie udział osób starszych (60+) w populacji. Polska należy do krajów, w których proces demograficznego starzenia się populacji jest zaawansowany. W 2020 r. osoby po 60. roku życia będą stanowiły blisko 25% ludności polskiego społeczeństwa. Proces starzenia się społeczeństwa charakteryzuje się kilkoma istotnymi cechami. Jedną z nich jest tzw. singularyzacja starości. Jej wyrazem jest wysoki odsetek osób starszych prowadzących jednoosobowe gospodarstwa domowe. Wiąże się ona z osamotnieniem, zwiększa ryzyko wykluczenia społecznego, np. w przypadku ograniczonej samodzielności. Drugą cechą charakterystyczną jest feminizacja starzenia się. Jak pokazują dane GUS (Rocznik Demograficzny 2012) w grupie wieku 50–54 lata występuje nadwyżka liczby kobiet nad liczbą mężczyzn (103 kobiety na 100 mężczyzn). Nadwyżka ta systematycznie wzrasta w starszych grupach wieku. Zarówno kobiety, jak i mężczyźni po 50. roku życia doświadczają różnego rodzaju chorób, ale w większym stopniu dotyczy to kobiet niż mężczyzn. Jednak warto zaznaczyć, że mężczyźni w Polsce mają ciągle o kilka lat krótszą oczekiwaną długość życia niż kobiety, szczególnie dotyczy to osób zagrożonych ubóstwem. Ubóstwo pozostaje nadal najważniejszą determinantą długości życia i życia w zdrowiu. Oprócz złego stanu zdrowia obserwuje się zjawisko e-wykluczenia, zmniejszenia więzi

rodziny, osłabienia relacji międzyludzkich, nienadążania seniorów za rozwojem technologicznym w ich życiu codziennym, co z kolei sprzyja występowaniu poczucia alienacji i w konsekwencji prowadzi do zwiększonego odsetka stanów depresyjnych. Pod względem zdrowia psychicznego starsi Polacy różnią się od osób z innych krajów europejskich: częściej mówią o braku nadziei na przyszłość, smutku, utracie przyjemności, kłopotach ze snem, zmęczeniu i drażliwości.

W powiecie puławskim występuje zjawisko starzejącego się społeczeństwa. Powyższe potwierdzają dane GUS. Coraz więcej młodych osób, które mogłyby zaopiekować się starszymi członkami rodziny decyduje się na zmianę miejsca zamieszkania, np. ze względu na szansę zdobycia lepszej pracy. W związku z tym mieszkają oni zbyt daleko, by regularnie wspierać - często schorowanych i wymagających troski - rodziców czy dziadków. Osobie wymagającej całodobowej opieki z powodu wieku, choroby lub niepełnosprawności, niemogącej samodzielnie funkcjonować w codziennym życiu, której nie można zapewnić niezbędnej pomocy w formie usług opiekuńczych, przysługuje prawo do umieszczenia w domu pomocy społecznej, a rodzinom opiekującym się osobami starszymi stworzenie grup wsparcia, aby nie czuły się osamotnione w swoich działaniach.

Tabela 58. Zapotrzebowanie na pobyt w domach pomocy społecznej

Gmina	Liczba osób przebywających w dps	Liczba osób oczekujących na umieszczenie w dps	Prognoza na lata 2016-2022
Baranów	4	1	4
Janowiec	0	0	1
Kazimierz	2	0	0
Końskowola	4	3	6-10
Kurów	2	0	3
Markuszów	1	0	2
Nałęczów	3	0	14
Puławy Miasto	47	0	41
Puławy	5	0	5-8
Wąwolnica	2	0	9
Żyrzyn	4	0	3

Źródło: Ośrodki pomocy społecznej z terenu powiatu puławskiego

V ANALIZA SWOT

SWOT to popularne i skuteczne narzędzie kompleksowej analizy strategicznej wywodzące się z nauk ekonomicznych i teorii zarządzania.

SWOT to akronim angielskich słów:

Strengths (mocne strony).

Weaknesses (słabe strony)

Opportunities (szanse w otoczeniu)

Threats (zagrożenia w otoczeniu).

Mocne strony to posiadane zasoby instytucjonalne i organizacyjne (czynniki wewnętrzne) stanowiące atuty w toku realizacji powziętych zadań.

Słabe strony to wewnętrzne czynniki hamujące rozwój, blokujące zmiany niekorzystnych zjawisk zachodzących w badanej rzeczywistości.

Szanse i zagrożenia w analizie SWOT to zewnętrzne czynniki mogące mieć wpływ na realizację podjętych wyzwań, które - odpowiednio - mogą być katalizatorem pozytywnych zmian lub spowalniać procesy rozwojowe.

	Mocne strony	Słabe strony
Czynniki wewnętrzne	<p>S1 Dobra współpraca międzyinstytucjonalna</p> <p>S2 Profesjonalizm kadry instytucji pomocy i integracji społecznej, instytucji rynku pracy oraz innych działających w obszarze polityki społecznej</p> <p>S3 Znajomość różnorodnych źródeł pozyskiwania środków finansowych przez samorząd i trzeci sektor</p> <p>S4 Bieżące opracowywanie opartych na rzetelnej diagnozie potrzeb programów i projektów odnoszących się do szczegółowych kwestii społecznych</p> <p>S5 Sprawny system edukacji i wychowania uczniów ze specjalnymi potrzebami edukacyjnymi od urodzenia do 25. roku życia</p> <p>S6 Komplementarność pomocy udzielanej osobom bezrobotnym wynikająca ze współpracy Powiatowego Urzędu Pracy w Puławach z ośrodkami pomocy</p>	<p>W1 Niewystarczająca infrastruktura społeczna w powiecie</p> <p>W2 Deficyty kadrowe w instytucjach polityki społecznej</p> <p>W3 Wysoki odsetek mieszkańców powiatu korzystających z pomocy społecznej</p> <p>W4 Dziedziczenie statusu klienta pomocy społecznej</p> <p>W5 Utrwalone stereotypy klienta pomocy społecznej</p> <p>W6 Niska aktywność zawodowa osób niepełnosprawnych</p> <p>W7 Zbyt mała liczba miejsc pracy dla osób niepełnosprawnych na rynku chronionym i otwartym</p> <p>W8 Niezadawalający poziom życia mieszkańców powiatu</p> <p>W9 Występowanie zagrożeń dla prawidłowego funkcjonowania rodziny</p> <p>W10 Opór klientów pomocy społecznej wobec zmian</p>

	<p>społecznej i Powiatowym Centrum Pomocy Rodzinie w Puławach</p> <p>S7 Stosowanie przez Powiatowy Urząd Pracy w Puławach instrumentów i usług rynku pracy</p> <p>S8 Aktywność organizacji pozarządowych działających na rzecz lokalnych społeczności i ich współpraca z samorządem terytorialnym</p>	
	Szanse	Zagrożenia
Czynniki zewnętrzne	<p>O1 Możliwość pozyskiwania środków zewnętrznych (w tym z nowej perspektywy finansowej UE) na realizację zadań</p> <p>O2 Podnoszenie kwalifikacji i stały rozwój zawodowy pracowników jednostek pomocy i integracji społecznej</p> <p>O3 Podejmowanie oddolnych inicjatyw obywatelskich służących rozwiązywaniu problemów społecznych</p> <p>O4 Wdrażanie skutecznej prewencji i profilaktyki problemów społecznych we wszystkich grupach wiekowych</p> <p>O5 Zwiększenie konkurencyjności na rynku pracy osób z zaburzeniami psychicznymi</p> <p>O6 Edukacja społeczna osób niepełnosprawnych i ich najbliższego środowiska</p> <p>O7 Inicjowanie i podejmowanie działań w partnerstwach</p>	<p>T1 Wykluczanie społeczne osób starszych i niepełnosprawnych</p> <p>T2 Niewykonanie standardów usług społecznych wskutek ograniczenia środków finansowych na ten cel</p> <p>T3 Obniżenie jakości usług społecznych jako skutek zmian w przepisach prawa</p> <p>T4 Postępowanie izolacji zawodowej i społecznej osób niepełnosprawnych w związku z wygaszaniem szkolnictwa specjalnego</p>

Wyniki analizy SWOT stanowią podstawę do sformułowania wizji, misji, celów, kierunków działań strategicznych i wskaźników monitoringowych Strategii.

VI WIZJA PSRPS

Wizja to wyobrażenie przedstawiające obraz rzeczywistości w bliższej lub dalszej perspektywie czasowej, sytuacja, w jakiej chcielibyśmy się znaleźć wskutek realizacji misji, celu głównego i celów strategicznych. Misja Powiatu Puławskiego brzmi:

**Pomoc społeczna spójnym i efektywnym elementem polityki społecznej
Powiatu Puławskiego**

VII MISJA PSRPS

Kompilując definicje wywodzące się z teorii zarządzania i przenosząc je na grunt samorządności można powiedzieć, że misja to ogólna filozofia lokalnego samorządu, rola, która jest zasadniczym powodem jego istnienia i podstawą działalności; pokazuje ogólny kierunek, w którym samorząd zmierza.

Opierając się na powyższym, określono misję strategiczną Powiatu Puławskiego w zakresie rozwiązywania problemów społecznych w następujący sposób:

**Kształtowanie i promowanie potencjału społeczności lokalnej w celu kreowania
i sprawnego realizowania inicjatyw służących profilaktyce i rozwiązywaniu
problemów społecznych**

VIII CEL GŁÓWNY I CELE STRATEGICZNE PSRPS

Cele odnoszą się do rezultatów, jakie mają być osiągnięte w wyniku realizacji określonych zadań i są ściśle związane z wizją i misją. Na poziomie powiatu definiują, jak samorząd ma przyczynić się do realizacji Strategii, zaś na poziomie realizatorów Strategii i partnerów określają ich wkład w poszczególne działania.

Zgodność z wizją i misją to jedno z kryteriów organizacyjnych poprawności celów, kolejne z nich to kryterium stymulujące, zgodnie z którym cele stanowią wyzwanie rozwojowe oraz kryterium osiągalności, uwzględniające możliwości, zasoby i środki.

Dobrze wyznaczone cele spełniają również kryteria technicznej poprawności sformułowania, co oznacza, że są sformułowane prosto i pozytywnie, konkretne (mieralne) oraz kontekstowo określone w miejscu i czasie.

1. CEL GŁÓWNY

Cel główny dostarcza odpowiedzi na pytanie, jaki jest oczekiwany efekt końcowy realizacji Strategii; ma charakter długoterminowy, jego osiągnięcie nie jest możliwe poprzez realizację pojedynczego działania. Cel główny powinien być odpowiedni do zidentyfikowanych potrzeb, tzn. dotyczyć modyfikacji lub zniwelowania niekorzystnego zjawiska, sytuacji niepożądaney, a jednocześnie utrzymania albo dalszego ulepszania aktualnej sytuacji ocenianej jako pozytywna.

Stosując się do powyższych wymogów cel główny określono następująco:

Podniesienie jakości i efektywności usług społecznych w powiecie puławskim do 2022 roku

2. CELE STRATEGICZNE

Wytyczenie celów strategicznych dotyczy modyfikacji lub zmiany wybranych aspektów rzeczywistości, co przyczyni się do osiągnięcia celu głównego. Cele strategiczne powinny wskazywać sposoby osiągnięcia celu głównego, odpowiadać na pytanie, jakie są ich zamierzone efekty bezpośrednie.

Cele strategiczne wytyczone dla Powiatu Puławskiego na lata 2016-2022 to:

1. Zapewnienie mieszkańcom powiatu puławskiego pełnego i stabilnego systemu pomocy społecznej w wymiarze infrastrukturalnym, instytucjonalnym i kadrowym.
2. Objęcie osób i rodzin wymagających wsparcia komplementarną, profesjonalną i efektywną pomocą.
3. Zwiększenie dostępności do aktywizacji społecznej i zawodowej, w tym osób z niepełnosprawnością.
4. Wzmocnienie współpracy i koordynacja działań pomocowych samorządów lokalnych i organizacji pozarządowych.

3. KIERUNKI DZIAŁAŃ

Cel strategiczny projektowanych zmian	Kierunki niezbędnych działań	Źródła finansowania	Wskaźniki realizacji działań
<p>1. cel strategiczny Zapewnienie mieszkańcom powiatu puławskiego pełnego i stabilnego systemu pomocy społecznej w wymiarze infrastrukturalnym, instytucjonalnym i kadrowym</p>	Wzmacnianie rozwoju pieczy zastępczej z ukierunkowaniem na rodzinne jej formy	Budżet Powiatu Puławskiego Środki zewnętrzne	<ul style="list-style-type: none"> – Liczba oraz rodzaje rodzinnych form pieczy zastępczej na terenie powiatu – Liczba dzieci w rodzinnych formach pieczy zastępczej
	Wspieranie procesu usamodzielnienia wychowanków opuszczających pieczę zastępczą		<ul style="list-style-type: none"> – Liczba usamodzielnianych wychowanków pieczy zastępczej
	Rozwój mieszkalnictwa chronionego dla usamodzielnianych wychowanków pieczy zastępczej z uwzględnieniem obowiązujących standardów		<ul style="list-style-type: none"> – Liczba mieszkań chronionych – Liczba osób korzystających z tego rodzaju wsparcia
	Standaryzacja Placówki Opiekuńczo–Wychowawczej w Puławach		<ul style="list-style-type: none"> – Liczba placówek opiekuńczo-wychowawczych dostosowanych do obowiązujących standardów – Liczba wychowanków w placówkach
	Rozwój specjalistycznego poradnictwa, w tym prawnego i psychologicznego		<ul style="list-style-type: none"> – Rodzaje udzielonego poradnictwa specjalistycznego – Liczba udzielonych porad
	Rozwój infrastruktury społecznej		<ul style="list-style-type: none"> – Liczba nowo powstałych placówek społecznych – Liczba rozbudowanych placówek społecznych

	Budowanie zintegrowanego systemu działań na rzecz przeciwdziałania przemocy i marginalizacji społecznej osób i rodzin		<ul style="list-style-type: none"> – Liczba osób korzystających ze schronienia w hostelu – Liczba udzielonych porad psychologicznych osobom dotkniętym przemocą w rodzinie
	Rozwój bazy wsparcia instytucjonalnego i środowiskowego dla osób niepełnosprawnych i starszych	<p>PFRON Budżet Powiatu Puławskiego Środki zewnętrzne</p>	<ul style="list-style-type: none"> – Liczba utworzonych jednostek wsparcia – Liczba rozbudowanych jednostek wsparcia – Liczba osób objętych wsparciem
	Dostosowanie bazy lokalowej do wymogów przepisów prawa w przedszkolu specjalnym oraz zapewnienie warunków do rozwoju fizycznego dzieci i młodzieży niepełnosprawnej poprzez budowę sali gimnastycznej w Specjalnym Ośrodku Szkolno-Wychowawczym w Puławach	<p>PFRON Budżet Powiatu Puławskiego Środki zewnętrzne</p>	<ul style="list-style-type: none"> – Liczba dzieci uczęszczających do przedszkola specjalnego w SOSW w Puławach – Liczba pracowni specjalistycznych w przedszkolu specjalnym – Powierzchnia infrastruktury sportowej – Wyniki w testach sprawnościowych – Liczba działających sekcji sportowych
	Zapewnienie warunków do rozwoju fizycznego osób niepełnosprawnych poprzez budowę boiska szkolnego, siłowni pod chmurką i placu zabaw w SOSW w Kęble	<p>Stowarzyszenie Wspierania Osób Niepełnosprawnych „Szansa” PFRON</p>	<ul style="list-style-type: none"> – Liczba i rodzaj powstałych obiektów służących do rozwoju fizycznego i rekreacji – Liczba zorganizowanych imprez – Liczba zespołów uczestniczących w imprezach
	Zapewnienie warunków do aktywności społecznej i kulturalnej poprzez budowę miniamfiteatru w SOSW w Kęble	<p>Budżet Powiatu Puławskiego Środki zewnętrzne</p>	<ul style="list-style-type: none"> – Liczba powstałych obiektów służących aktywności społecznej i kulturalnej – Liczba zorganizowanych imprez

	Likwidacja barier komunikacyjnych i transportowych poprzez budowę drogi dojazdowej do internatu i parkingu oraz zakup autobusu przystosowanego do przewozu osób niepełnosprawnych w SOSW w Kęble		<ul style="list-style-type: none"> – Liczba miejsc parkingowych dla osób niepełnosprawnych – Liczba zakupionych pojazdów – Liczba osób niepełnosprawnych dowożonych na zajęcia
	Zapewnienie młodzieży niepełnosprawnej intelektualnie warunków do nauki samodzielnego funkcjonowania poprzez utworzenie mieszkań treningowych		<ul style="list-style-type: none"> – Liczba utworzonych mieszkań treningowych – Liczba mieszkańców w mieszkaniach treningowych
	Zapewnienie warunków do rehabilitacji zawodowej i społecznej osób z niepełnosprawnością poprzez dostosowanie bazy lokalowej Warsztatu Terapii Zajęciowej w Nałęczowie do wymogów przepisów prawa	Nałęczowskie Stowarzyszenie Charytatywne PFRON Budżet Powiatu Puławskiego Budżet Gminy Nałęczów	<ul style="list-style-type: none"> – Liczba osób z niepełnosprawnością uczęszczających do Warsztatu Terapii Zajęciowej w Nałęczowie – Liczba pracowni specjalistycznych w WTZ – Zwiększenie powierzchni WTZ
	Likwidacja barier komunikacyjnych i transportowych poprzez zakup autobusu przystosowanego do przewozu osób niepełnosprawnych w Warsztatach Terapii Zajęciowej w Nałęczowie	Nałęczowskie Stowarzyszenie Charytatywne PFRON Budżet Powiatu Puławskiego Budżet Gminy Nałęczów Budżet Gminy Wąwolnica Budżet Gminy Kurów Budżet Gminy Wojciechów	<ul style="list-style-type: none"> – Liczba zakupionych pojazdów – Liczba osób niepełnosprawnych dowożonych na zajęcia do WTZ

<p>2. cel strategiczny Objęcie osób i rodzin wymagających wsparcia komplementarną, profesjonalną i efektywną pomocą w celu zapobiegania wykluczeniu społecznemu.</p>	Zwiększenie jakości usług z zakresu pomocy społecznej	<p>Budżet Powiatu Puławskiego Środki zewnętrzne PFRON</p>	– Liczba udzielonych świadczeń klientom pomocy społecznej, w tym osobom niepełnosprawnym
	Doskonalenie zawodowe i podnoszenie kwalifikacji kadry pomocy społecznej		– Liczba szkoleń, konferencji, warsztatów i liczba osób w nich uczestniczących
	Rozpowszechnianie informacji o prawach i uprawnieniach osób niepełnosprawnych		– Liczba porad udzielonych w ramach Punktu Informacyjnego dla Osób Niepełnosprawnych – Liczba wydanych informatorów, ulotek itp.
<p>3. cel strategiczny Zwiększenie dostępności do aktywizacji zawodowej, w tym osób z niepełnosprawnością.</p>	Realizacja zadań powiatu zgodnie z ustawą z dnia 27 sierpnia 1997 r. o rehabilitacji zawodowej i społecznej oraz zatrudnianiu osób niepełnosprawnych Podniesienie poziomu wykształcenia i zwiększanie kwalifikacji zawodowych oraz przeciwdziałanie wykluczeniu społecznemu osób z niepełnosprawnością	<p>PFRON Budżet Powiatu Puławskiego Środki zewnętrzne</p>	– Liczba osób korzystających ze wsparcia – Liczba osób niepełnosprawnych, którym udzielono dofinansowania oraz kwoty dofinansowań – Liczba osób niepełnosprawnych, które podniosły swój poziom wykształcenia i kwalifikacje
	Poprawa warunków kształcenia zawodowego młodzieży niepełnosprawnej w SOSW w Puławach (ZSZ nr 7)	<p>RPO WL Budżet Powiatu Puławskiego</p>	– Liczba stanowisk pracy do nauki zawodu – Liczba sprzętu i pomocy dydaktycznych – Efektywność zdawania egzaminów z kwalifikacji
	Stwarzanie warunków do rozwoju ekonomii społecznej	<p>Budżet Powiatu Puławskiego Środki zewnętrzne</p>	– Liczba podmiotów ekonomii społecznej w powiecie – Liczba spotkań informacyjnych i szkoleń nt. ekonomii i przedsiębiorczości społecznej

<p style="text-align: center;">4. cel strategiczny Umacnianie współpracy i koordynacja działań pomocowych samorządów lokalnych i organizacji pozarządowych</p>	<p>Rozwijanie współpracy z organizacjami pozarządowymi działającymi w obszarze pomocy społecznej</p>	<p>Środki przekazane organizacjom pozarządowym na podstawie ustawy o działalności pożytku publicznego i o wolontariacie</p> <p>Środki przekazane organizacjom pozarządowym zgodnie z ustawą o rehabilitacji zawodowej i społecznej oraz zatrudnianiu osób niepełnosprawnych na organizację sportu, kultury, rekreacji i turystyki osób niepełnosprawnych</p>	<ul style="list-style-type: none"> – Liczba działających organizacji pozarządowych – Liczba wniosków złożonych przez organizacje – Liczba zadań zleconych organizacjom pozarządowym – Liczba i kwota udzielonych dofinansowań – Liczba spotkań samorządu z organizacjami pozarządowymi
---	---	--	--

IX HARMONOGRAM WDRAŻANIA STRATEGII

1. cel strategiczny							
Zapewnienie mieszkańcom powiatu puławskiego pełnego i stabilnego systemu pomocy społecznej w wymiarze infrastrukturalnym, instytucjonalnym i kadrowym							
Kierunki działań	Rok realizacji						
	2016	2017	2018	2019	2020	2021	2022
Wzmacnianie rozwoju pieczy zastępczej z ukierunkowaniem na rodzinne jej formy	X	X	X	X	X	X	X
Wspieranie procesu usamodzielnienia wychowanków opuszczających pieczę zastępczą	X	X	X	X	X	X	X
Rozwój mieszkalnictwa chronionego, w tym dla usamodzielnianych wychowanków pieczy zastępczej z uwzględnieniem obowiązujących standardów	X	X	X				
Standaryzacja Placówki Opiekuńczo-Wychowawczej w Puławach				X	X		
Rozwój specjalistycznego poradnictwa, w tym prawnego i psychologicznego	X	X	X	X	X	X	X
Rozwój infrastruktury społecznej	X	X	X	X	X	X	X
Utworzenie domu pomocy społecznej na terenie powiatu	X	X	X	X			
Budowanie zintegrowanego systemu działań na rzecz przeciwdziałania przemocy i marginalizacji społecznej osób i rodzin	X	X	X	X	X	X	X
Rozwój bazy wsparcia instytucjonalnego i środowiskowego dla osób niepełnosprawnych i starszych	X	X	X	X	X	X	X

Dostosowanie bazy lokalowej do wymogów przepisów prawa w przedszkolu specjalnym oraz zapewnienie warunków do rozwoju fizycznego dzieci i młodzieży niepełnosprawnej poprzez budowę sali gimnastycznej w Specjalnym Ośrodku Szkolno-Wychowawczym w Puławach			X	X	X	X	
Zapewnienie warunków do rozwoju fizycznego osób niepełnosprawnych poprzez budowę boiska szkolnego, siłowni pod chmurką i placu zabaw w SOSW w Kęble		X	X				
Zapewnienie warunków do aktywności społecznej i kulturalnej poprzez budowę miniamfiteatru w SOSW w Kęble	X	X	X				
Likwidacja barier komunikacyjnych i transportowych poprzez budowę drogi dojazdowej do internatu i parkingu oraz zakup autobusu przystosowanego do przewozu osób niepełnosprawnych w SOSW w Kęble			X	X	X	X	X
Zapewnienie młodzieży niepełnosprawnej intelektualnie warunków do nauki samodzielnego funkcjonowania poprzez utworzenie mieszkań treningowych	X	X	X	X	X	X	X
Poprawa warunków lokalowych do rehabilitacji zawodowej i społecznej osób z niepełnosprawnością w Warsztatach Terapii Zajęciowej	X	X	X	X	X	X	X
Likwidacja barier komunikacyjnych i transportowych poprzez zakup autobusu przystosowanego do przewozu osób niepełnosprawnych w Warsztatach Terapii Zajęciowej w Nałęczowie	X	X					

2. cel strategiczny							
Objęcie osób i rodzin wymagających wsparcia komplementarną, profesjonalną i efektywną pomocą w celu zapobiegania wykluczeniu społecznemu							
Kierunki działań	Rok realizacji						
	2016	2017	2018	2019	2020	2021	2022
Zwiększenie jakości usług z zakresu pomocy społecznej	X	X	X	X	X	X	X
Doskonalenie zawodowe i podnoszenie kwalifikacji kadry pomocy społecznej	X	X	X	X	X	X	X
Rozpowszechnianie informacji o prawach i uprawnieniach osób niepełnosprawnych	X	X	X	X	X	X	X
3. cel strategiczny							
Zwiększenie dostępności do aktywizacji zawodowej, w tym osób z niepełnosprawnością							
Kierunki działań	Rok realizacji						
	2016	2017	2018	2019	2020	2021	2022
Realizacja zadań powiatu zgodnie z ustawą z dnia 27 sierpnia 1997 r. o rehabilitacji zawodowej i społecznej oraz zatrudnianiu osób niepełnosprawnych	X	X	X	X	X	X	X
Podniesienie poziomu wykształcenia i zwiększanie kwalifikacji zawodowych oraz przeciwdziałanie wykluczeniu społecznemu osób z niepełnosprawnością	X	X	X	X	X	X	X
Poprawa warunków kształcenia zawodowego młodzieży niepełnosprawnej w SOSW w Puławach (ZSZ nr 7)	X	X	X				
Stwarzanie warunków do rozwoju ekonomii społecznej	X	X	X	X	X	X	X

4. cel strategiczny							
Umocnianie współpracy i koordynacja działań pomocowych samorządów lokalnych i organizacji pozarządowych							
Kierunki działań	Rok realizacji						
	2016	2017	2018	2019	2020	2021	2022
Rozwijanie współpracy z organizacjami pozarządowymi działającymi w obszarze pomocy społecznej	X	X	X	X	X	X	X

X WDRAŻANIE, MONITOROWANIE, EWALUACJA STRATEGII

Strategia Rozwiązywania Problemów Społecznych w Powiecie Puławskim będzie wdrażana w latach 2016-2022. Realizatorami zadań strategicznych są wszelkie podmioty do tego uprawnione, których działania wpisują się w wyznaczone cele strategiczne.

Strategia to z założenia dokument „żywy”, elastyczny, a więc podlegający okresowej weryfikacji, a w wyniku tejże ewentualnej modyfikacji. Zmiany w zapisach Strategii dotyczą jej części operacyjnej, a konieczność ich wprowadzenia identyfikuje się na podstawie monitoringu.

Monitoring polega na systematycznym gromadzeniu i analizowaniu zebranych informacji na temat już zrealizowanych, a także będących w realizacji projektów, a jego celem jest zapewnienie zgodności wdrażanych działań z wcześniejszymi założeniami; pozwala też stwierdzić, czy podjęte działania zmierzają w słusznym kierunku i przynoszą pożądane efekty.

Monitoring Strategii będzie prowadzony w formie raportu z realizacji zadań i poziomu osiągnięcia wyznaczonych wskaźników. Raport będzie przedkładany corocznie Zarządowi Powiatu Puławskiego.

Dane zebrane i opracowane w procesie monitoringu posłużą do ewaluacji Strategii.

Ewaluacja to ocena wartości interwencji z zastosowaniem określonych kryteriów tejże oceny podejmowana w celu określenia efektywności interwencji, oszacowania w odniesieniu do celów, a także analizy wpływu na specyficzne problemy strukturalne.¹⁰

Ogólnym celem ewaluacji jest podwyższanie stopnia adekwatności, efektywności i znaczenia rezultatów wynikających z realizacji Strategii.

Etapy procesu ewaluacji to:

1. Określenie tematu ewaluacji – co będzie podlegało ewaluacji?
2. Postawienie pytań kluczowych – pytań, na które szukamy odpowiedzi.
3. Sformułowanie kryteriów wartościowania i obowiązujących standardów.
4. Ustalenie, jakie zagadnienia należy przeanalizować w celu udzielenia odpowiedzi na pytania ewaluacyjne.
5. Zidentyfikowanie źródeł potrzebnych informacji – np. dobór próby przy badaniu ankietowym, gdzie znaleźć konieczne dokumenty itp.
6. Wybranie metod pracy – badanie ankietowe, wywiady, obserwacja, analiza dokumentów itp.
7. Opracowanie narzędzi – formularze ankiet, wytyczne do wywiadów itp.
8. Przygotowanie harmonogramu ewaluacji oraz narzędzia monitoringu.

Ewaluacja będzie przeprowadzana po każdym dwuletnim okresie realizacji Strategii na podstawie danych z corocznego monitoringu. Wnioski z ewaluacji i rekomendacje na przyszłość będą stanowić przyczynek do aktualizacji Strategii.

Ewaluacja końcowa (ex post) będzie przeprowadzona po zakończeniu realizacji Strategii, to jest w roku 2023; podsumuje i oceni jej efekty oczekiwane i nieoczekiwane, a także efektywność. Określone w niej będą czynniki wpływające na sukces lub niepowodzenie podjętych działań, a także trwałość i oddziaływanie rezultatów, dając tym samym asumpt do projektowania przyszłych dokumentów strategicznych.

¹⁰ Rozporządzenie Rady Unii Europejskiej z dn. 21.06.1999 r. wprowadzające ogólne przepisy dotyczące funduszy strukturalnych

XI PROCEDURA ZMIANY STRATEGII

Koordynatorem procesu wdrażania Powiatowej Strategii Rozwiązywania Problemów Społecznych w Powiecie Puławskim na lata 2016-2022 jest Powiatowe Centrum Pomocy Rodzinie w Puławach jako jednostka organizacyjna pomocy społecznej.

Przewiduje się możliwość wprowadzania zmian w zapisach Strategii, jeśli zajdą ważne okoliczności je uzasadniające (na przykład zasadnicze zmiany obowiązującego prawa, nowe możliwości finansowe itp.) i modyfikacja przyczyni się do pełniejszej, skuteczniejszej realizacji zaplanowanych zadań.

Ewaluacja Strategii służąca ocenie konieczności wprowadzenia zmian będzie się odbywała co dwa lata, a ewentualnie skorygowane zapisy będą obowiązywały po zatwierdzeniu przez Radę Powiatu Puławskiego.

XII ZAKOŃCZENIE

Powiatowa Strategia Rozwiązywania Problemów Społecznych w Powiecie Puławskim na lata 2016-2022 jest dokumentem wskazującym cele i kierunki polityki społecznej Powiatu Puławskiego w zakresie pomocy społecznej; jest jednocześnie dokumentem nadrzędnym w stosunku do zatwierdzanych przez Radę Powiatu Puławskiego programów obowiązujących w zakresie wąskich obszarów problemów społecznych. Są to:

1. Powiatowy Program Działań na Rzecz Osób Niepełnosprawnych w Powiecie Puławskim na lata 2016-2022.
2. Powiatowy Program Rozwoju Pieczy Zastępczej w Powiecie Puławskim na lata 2015-2017.
3. Powiatowy Program Przeciwdziałania Przemocy oraz Ochrony Ofiar Przemocy w Rodzinie w Powiecie Puławskim na lata 2016-2022.

Założeniem Strategii jest wskazanie - na podstawie zdiagnozowanych potrzeb - obszarów do pracy samorządu. Pożądanym i nie mniej ważnym efektem będzie pobudzenie oddolnych inicjatyw mieszkańców powiatu puławskiego na rzecz niwelowania ich problemów i włączenia społecznego.

Dokument został opracowany przez zespół przedstawicieli instytucji działających na rzecz rozwiązywania problemów społecznych oraz - zgodnie z wymogiem ustawowym -

poddany konsultacjom z właściwymi terytorialnie gminami. Do konsultacji społecznych zaproszono również przedstawicieli lokalnych organizacji pozarządowych realizujących zbieżne ze strategicznymi celami statutowymi oraz mieszkańców powiatu puławskiego (projekt dokumentu udostępniono w Biuletynie Informacji Publicznej Powiatowego Centrum Pomocy Rodzinie w Puławach i Starostwa Powiatowego w Puławach oraz na stronach internetowych jednostek zaangażowanych w prace na Strategią.

XIII SPIS TABEL

Tabela 1. Powierzchnia, sołectwa i miejscowości w powiecie puławskim według poszczególnych jednostek terytorialnych.....	20
Tabela 2. Podmioty gospodarki narodowej w poszczególnych sektorach i osoby fizyczne prowadzące działalność gospodarczą w 2014 r. na terenie poszczególnych gmin powiatu puławskiego	24
Tabela 3. Rankingu Największych Firm Lubelszczyzny „Złota Setka 2014”	25
Tabela 4. Produkcyjne grupy wieku w powiecie puławskim w 2014	26
Tabela 5. Ludność w wieku nieprodukcyjnym na 100 osób w wieku produkcyjnym	26
Tabela 6. Przeciętne miesięczne wynagrodzenie brutto.....	27
Tabela 7. Ranking konkurencyjności powiatów	28
Tabela 8. Liczba małżeństw w o powiecie puławskim w latach 2005-2014	29
Tabela 9. Małżeństwa i rozwody na 1000 ludności w latach 2005 - 2014.....	29
Tabela 10. Zasoby mieszkaniowe w powiecie puławskim i województwie lubelskim w 2014 r.....	30
Tabela 11. Mieszkania oddane do użytkowania w 2014 r.	30
Tabela 12. Długość sieci wodociągowej i kanalizacyjnej, zużycie wody oraz ilości odprowadzonych ścieków wg stanu na 31 grudnia 2014 r.....	32
Tabela 13. Sieć gazowa oraz odbiorcy i zużycie gazu w gospodarstwach domowych.....	33
Tabela 14. Przychodnie oraz ich liczba na 10 tys. ludności na terenie powiatu puławskiego w ramach poszczególnych jednostek terytorialnych.....	36
Tabela 15. Działalność domów, ośrodków kultury, klubów i świetlic na terenie powiatu puławskiego w ramach poszczególnych jednostek terytorialnych.....	40
Tabela 16. Stan ludności, urodzenia, zgony, przyrost naturalny na jednostkę terytorialną w powiecie puławskim w roku 2014	47
Tabela 17. Przyrost naturalny w latach 2005-2014 w powiecie puławskim	47
Tabela 18. Prognoza liczby ludności powiatu puławskiego do roku 2050	49
Tabela 19. Liczba i prognoza ludności powiatu puławskiego	55
Tabela 20. Liczba pacjentów zgłaszających się do placówki Monar w Puławach po raz pierwszy.....	69
Tabela 21. Liczba zarejestrowanych osób (nie wizyt) uzależnionych zgłaszających się do placówki w 2014 r.	70
Tabela 22. Liczba zrealizowanych porad	70

Tabela 23. Formy rodzinnej pieczy zastępczej i stan liczebny w latach 2012-2014.....	73
Tabela 24. Liczba dzieci umieszczonych w rodzinnej pieczy zastępczej w latach 2012-2014	74
Tabela 25. Statystyka dotycząca płynności wychowanków Placówki Opiekuńczo-Wychowawczej im. Marii Konopnickiej w Puławach w latach 2010-2014	83
Tabela 26. Statystyka dotycząca wychowanków Placówki Opiekuńczo-Wychowawczej im. Marii Konopnickiej w Puławach w latach 2010-2014	84
Tabela 27. Świadczenia dla usamodzielnionych wychowanków rodzinnej pieczy zastępczej.....	85
Tabela 28. Świadczenia dla usamodzielnionych wychowanków instytucjonalnej pieczy zastępczej.....	86
Tabela 29. Mieszkania chronione.....	87
Tabela 30. Liczba wydanych orzeczeń o stopniu niepełnosprawności	93
Tabela 31. Liczba wydanych orzeczeń o niepełnosprawności dla osób do 16. roku życia.....	93
Tabela 32. Liczba wydanych orzeczeń wg przyczyn niepełnosprawności, wieku, płci. Osoby przed 16. rokiem życia	94
Tabela 33. Liczba wydanych orzeczeń wg przyczyn niepełnosprawności i stopnia niepełnosprawności. Osoby powyżej 16. roku życia.....	95
Tabela 34. Liczba wydanych orzeczeń wg przyczyn niepełnosprawności, wieku, płci - osoby powyżej 16. roku życia	96
Tabela 35. Liczba wydanych orzeczeń wg przyczyn niepełnosprawności, wykształcenia, zatrudnienia. Osoby powyżej 16. roku życia	97
Tabela 36. Bezrobocie osób niepełnosprawnych wg stopnia niepełnosprawności, wieku i wykształcenia w 2010 r.	98
Tabela 37. Bezrobocie osób niepełnosprawnych wg stopnia niepełnosprawności, wieku i wykształcenia w 2011 r.	99
Tabela 38. Bezrobocie osób niepełnosprawnych wg stopnia niepełnosprawności, wieku i wykształcenia w 2012 r.	100
Tabela 39. Bezrobocie osób niepełnosprawnych wg stopnia niepełnosprawności, wieku i wykształcenia w 2013 r.	101
Tabela 40. Bezrobocie osób niepełnosprawnych wg stopnia niepełnosprawności, wieku i wykształcenia w 2014 r.	101
Tabela 41. Wyposażenie stanowiska pracy.....	102
Tabela 42. Dofinansowanie do rozpoczęcia działalności gospodarczej.....	103

Tabela 43. Zwrot wydatków na instrumenty i usługi rynku pracy dla osób niepełnosprawnych poszukujących pracy i nie pozostających w zatrudnieniu...	103
Tabela 44. Statystyki dotyczące przemocy w rodzinie w latach 2013 i 2014.....	106
Tabela 45. Dane liczbowe z działalności OIK i CIK	108
Tabela 46. Oferta Poradni Rodzinnej w 2013 i 2014 roku.....	112
Tabela 47. Działalność Poradni Psychologiczno-Pedagogicznej w latach 2013-2014.....	113
Tabela 48. Liczba wniosków skierowanych przez Policję w sprawie demoralizacji nieletnich do Sądu Rodzinnego oraz wydanych postanowień przez Sąd Rejonowy w Puławach III Wydział Rodzinny i Nieletnich w 2013 i 2014 roku.....	114
Tabela 49. Dane statystyczne dotyczące liczby osób bezrobotnych w powiecie puławskim wg stanu na koniec czerwca i lipca 2015 r.	114
Tabela 50. Stopa bezrobocia stan na czerwiec 2015	115
Tabela 51. Bezrobotni wg wykształcenia stan na koniec czerwca 2015.....	115
Tabela 52. Bezrobotni wg wieku; stan na koniec czerwca 2015	115
Tabela 53. Bezrobotni wg czasu pozostawania bez pracy w miesiącach stan na koniec czerwca 2015	115
Tabela 54. Bezrobotni wg stażu pracy stan na koniec czerwca 2015	115
Tabela 55. Bezrobotni będący w szczególnej sytuacji na rynku pracy	116
Tabela 56. Bezrobotni i poszukujący pracy wg stopnia niepełnosprawności stan na koniec czerwca 2015	116
Tabela 57. Osoby bezrobotne niepełnosprawne wg rodzaju niepełnosprawności stan na koniec czerwca 2015	117
Tabela 58. Zapotrzebowanie na pobyt w domach pomocy społecznej	118

XIV SPIS WYKRESÓW

Wykres 1. Powody udzielenia pomocy społecznej w powiecie puławskim	57
Wykres 2. Zasięg ubóstwa w Polsce w latach 2005-2014	59
Wykres 3. Przyczyny udzielenia pomocy społecznej w gminach powiatu puławskiego – ubóstwo	60
Wykres 4. Przyczyny udzielenia pomocy społecznej w gminach powiatu puławskiego – bezrobocie	61
Wykres 5. Przyczyny udzielenia pomocy społecznej w gminach powiatu puławskiego – bezradność w sprawach opiekuńczo-wychowawczych i prowadzeniu gospodarstwa domowego	62
Wykres 6. Przyczyny udzielenia pomocy społecznej w gminach powiatu puławskiego - niepełnosprawność	64
Wykres 7. Przyczyny udzielenia pomocy społecznej w gminach powiatu puławskiego – długotrwała i ciężka choroba oraz starzenie się społeczeństwa	65
Wykres 8. Przyczyny udzielenia pomocy społecznej w gminach powiatu puławskiego – ochrona macierzyństwa i wielodzietności	65
Wykres 9. Przyczyny udzielenia pomocy społecznej w gminach powiatu puławskiego – alkoholizm	67
Wykres 10. Przyczyny udzielenia pomocy społecznej w gminach powiatu puławskiego – przemoc w rodzinie	68
Wykres 11. Przyczyny udzielenia pomocy społecznej w gminach powiatu puławskiego – zdarzenia losowe i sytuacje kryzysowe	69
Wykres 12. Przyczyny udzielenia pomocy społecznej w gminach powiatu puławskiego – narkomania	71
Wykres 13. Przyczyny udzielenia pomocy społecznej w gminach powiatu puławskiego – sieroctwo	71
Wykres 14. Osoby niepełnosprawne prawnie i biologicznie wg NSP 2011	90
Wykres 15. Osoby niepełnosprawne prawnie wg NSP 2011	90
Wykres 16. Osoby niepełnosprawne biologicznie – odczuwanie ograniczenia sprawności wg NSP 2011	91
Wykres 17. Liczba prowadzonych procedur „Niebieskie Karty” przez Zespoły Interdyscyplinarne z terenu powiatu puławskiego w latach 2013 i 2014.....	104

Wykres 18. Wnioski dotyczące przemocy w rodzinie skierowane przez Zespoły Interdyscyplinarne z terenu Powiatu Puławskiego w latach 2013 i 2014 do Sądu Rejonowego w Puławach i Prokuratury Rejonowej w Puławach.	105
Wykres 19. Statystyki Komendy Powiatowej Policji w Puławach dotyczące przemocy w rodzinie w latach 2013 i 2014	106
Wykres 20. Liczba klientów OIK i CIK w latach 2013 i 2014	108
Wykres 21. Liczba rodzin w powiecie puławskim objętych pomocą asystenta rodziny w 2013 i 2014 roku.....	111